

Jacob Bierman Jørgensen

"Jeg vet ikke om jeg vil ha barn"

Design for barnfrihet; et sensitivt tema

Juni 2022

"Jeg vet ikke om jeg vil ha barn"

Design for barnfrihet; et sensitivt tema

Jacob Bierman Jørgensen

Masteroppgave i industriell design

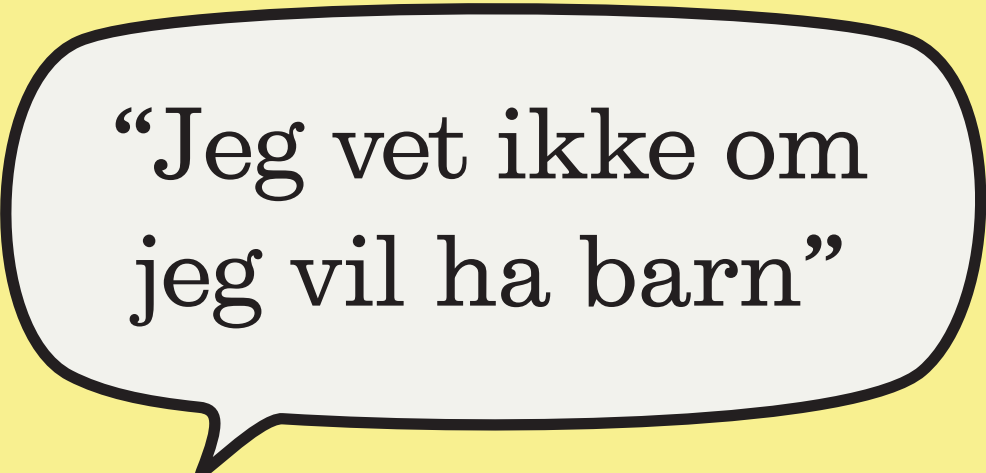
Innlevert: Juni 2022

Hovedveileder: Casper Boks

Medveileder: June Kyong Trondsen

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Institutt for design

“Jeg vet ikke om
jeg vil ha barn”

Design for barnfrihet;
et sensitivt tema

En masteravhandling av Jacob Bierman Jørgensen
Institutt for design
NTNU, Trondheim
Våren 2022

Hovedveileder: Casper Boks
Medveileder: June Kyong Tronsen

Forord

Denne rapporten beskriver prosessen til masteravhandlingen min fra Institutt for design, NTNU, Trondheim, våren 2022.

Jeg ser for meg at å få barn er ett hundre prosent, opp ned, livsomveltende. En får sikkert nye rutiner, nye prioriteringer, nye verdier, nye gleder, nye bekymringer og nye perspektiver på livet. Likevel virker det som om det er en selvfølge at man en dag skal snu livet på hodet og få barn. Det er en del av livets gang; skole, utdanning, kjæreste, jobb, hus, bil, hund, gifte seg, få barn... og barna begynner på skolen, utdanning, kjæreste... osv.

Derimot, når noen velger å ikke få barn, så er det ofte heller en undring enn en selvfølge; "hvorfor det?" For meg, er det ikke så rart at noen ønsker at jorda skal snurre den veien de er vant til. Og det er heller ikke rart at mange ønsker seg barn! Likevel er foreldres aktive beslutning om å få barn sett på som en selvfølge, mens de barnfries valg om å fortsette som før må forsvares.

Takk til mine veiledere, Casper Boks og June Kyong Trondsen, for morsomme samtaler og uvurderlig hjelp!

Takk til Ella og Edvard i kollokviegruppen min for interessante samtaler og god input!

Takk til Guro Korsnes Kristensen, Malin Noem Ravn, Tove Ingebjørg Fjell og Melissa Geelmuyden Andersen, som sa seg villig til å bli intervjuet!

Og takk til workshopdeltakerne som ville dele sine unike tanker og idéer med meg!

Sammendrag

Denne masteravhandlingen diskuterer kryssningen mellom design og, det sensitive temaet, barnfrihet. Det er et utforskende prosjekt som forsøker å svare på hvem barnfrie individer er, hva motiverer dem til å ikke få barn, og hvilke utfordringer de møter på bakgrunn av deres barnfrihet. Sekundærforskning, forberedende forskning, ekspertintervjuer og samtaler og diskusjoner med medstudenter og veiledere leder til innsikt om at begrepet barnfrihet omfavner et stort mangfold av individer, motivasjoner, begrunnelser, erfaringer og utfordringer.

Innsiktsarbeidet leder også til forståelse om hvordan barnfrihet utfordrer samfunnets gjeldende konvensjoner, og hvordan dette kan, i konfrontasjon med normene, skape problematiske følelser av skam og usikkerhet for ens valg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn. Dermed tar prosjektet en vending vekk fra opprinnelig problemstilling; å forsøke å øke sosial aksept for barnfrihet, og mot å fokusere på barnfrie som målgruppe, samt deres potensielle utfordringer i sosiale settinger.

Videre bearbeides denne innsikten gjennom eksperimentering av ulike designmetoder, og destillerer ned til en design brief som setter krav til eventuelle designforslag. Idémyldringsprosesser, en workshop med målgruppen, og en enkel test av et konsept, gir innsikt som leder til endelig designforslag. Dette designforslaget er en installasjon som anvender refleksjon, og engasjerer til diskusjon, med formål om å bidra til at noen barnfrie føler seg mer trygg på sine valg og omstendigheter som fører til et liv uten barn, og er mer forberedt på utfordringer som kan dukke opp i sosiale omgivelser.

Abstract

This master's thesis discusses the intersection between design and, the sensitive topic, child freedom. It is an exploratory project that attempts to answer who child-free individuals are, what motivates them not to have children, and what challenges they meet based on their voluntary childlessness. Secondary research, preparatory research, expert interviews and conversations and discussions with fellow students and supervisors lead to the insight that the term child-free embraces a large diversity of individuals, motivations, reasons, experiences and challenges.

The insight phase also leads to an understanding of how child freedom challenges society's current conventions, and how this can, in confrontation with the norms, create problematic feelings of shame and insecurity for one's choices and circumstances that have led to a life without children. Thus, the project takes a turn away from the original issue; to increase social acceptance of child freedom, and towards a focus on child-free as a target user group, as well as their potential challenges in social settings.

Furthermore, this insight is processed through experimentation with different design methods and distilled down to a design brief that sets requirements for design proposals. The brainstorming processes, a workshop with the target group, and a simple test of a concept provide insight that leads to the final design proposal. This design proposal is an installation that applies reflection, and encourages discussion, with the aim of helping some child-free individuals feel more confident in their choices and circumstances that have led to a life without children and be more prepared for challenges that may arise in social settings.

Innhold

Forord	4	Definere utfordringer og mål	82
Sammendrag	6	Sortere og bearbeide innsikt og egne refleksjoner	84
Innledning	10	Potensielle utfordringer og mulige intervensjoner	86
Begreper	12	Et veiskille i prosjektet	88
Bakgrunn	14	Valg av retning	92
Motivasjon	16	Produksjon av design briefen	93
Prosess	18	Design brief	94
Innsikt	20	Bakgrunn	96
Hva vil det si å være barnfri?	24	Målgruppen	97
Hvem er barnfri/barnløs?	24	Kravspesifikasjoner	98
Hvorfor er noen individer barnfri?	26	Konsept utvikling	100
Barnfrihet utfordrer konvensjoner	30	Kartlegging av mulighetsrommet	102
Stigmatisering av barnfrie	32	Mulighetsrommet for forbedringer	104
Barnfries opplevelse av å være barnfri	33	Veivalg videre	105
Barnfries respons på spørsmål og reaksjoner	36	Idémyldrings- og samskapingsworkshop	108
Barnfri og kvinne	38	Planlegging og gjennomføring av workshopene	112
Barnfrihet i medier	40	Resultat av workshopene	114
Fremstillingen av barnfrihet og barnløshet i medier	42	Innsikt fra workshopene	115
Barnfries egne gjengivelser av hvordan det er å være barnfri	44	Utvikling og testing av idé fra workshopene	116
Diskusjoner og refleksjoner	46	Utvikling og produksjon av endelig designforslag	118
Ekspertintervjuer	50	Installasjon	120
Oppsummering av innsikt	56	Utforming	134
Mangfold i motivasjoner og begrunnelser til å være barnfri	58	Formål	136
Utfordringer med å bryte gjeldende konvensjoner	60	Innhold	138
Teknikker for å overkomme kommunikasjonsvansker	62	Diskusjon	148
Designverktøy	64	Evaluering av installasjonen	150
Kulturelt image matrise	68	Potensielle utilsiktede konsekvenser av installasjonen	151
Motivasjoner og begrunnelser for å ikke få barn	70	Diskursiv vs. normkritisk vs. spekulativ	152
Personas	72	Evaluering av prosess	153
Brukerreiser	76	Å jobbe med et sensitivt tema	154
Touchpoints	77	Fokusskifte fra sosial aksept til opplevelsen av å være barnfri	155
Andre visualiseringer	80	Konklusjon	156
		Referanser	162
		Vedlegg	166

1

Innledning

Begreper

Begrepene er hentet fra faglitteraturen (Fjell, 2008).

Ufrivillig barnløs

I dette prosjektet bruker jeg begrepet *ufrivillig barnløs* for å beskrive en person som ønsker seg barn, men av en eller annen grunn ikke har muligheten til å bli forelder. Vanligvis fysiologiske grunner.

Barnfri

Jeg bruker begrepet *barnfri* for å beskrive en person som verken har barn eller bærer på et ønske om å få barn. Grensen mellom barnfri og ufrivillig barnløs er ikke alltid opplagt. Barnfrihet kan beskrive et aktivt valg om å ikke ha barn, det kan beskrive bare et vedvarende fravær av et ønske om å få barn grunnet livsomstendigheter og indre motivasjoner, eller det kan beskrive å ikke vite om en vil ha barn eller ikke. Dermed kan det være flere i denne gruppen som selv ikke ville definert seg som barnfri, selv om jeg bruker dette begrepet om dem.

Jeg inkluderer altså dem som ikke vet om de vil ha barn, eller ikke, i gruppen barnfrie, så lenge de er i den alderen hvor det kan forventes at de får barn. Denne utvidelsen av gruppen barnfrie er viktig å forstå i videre lesning av oppgaven.

Frivillig barnløs = barnfri

Frivillig barnløs og *barnfri* kan brukes om hverandre, men jeg holder meg til barnfri fordi det er mer positivt ladet enn frivillig barnløs. Ingen av begrepene er perfekte siden de kan enten insinuere en mangel på noe en skulle hatt, eller å være fri for noe en ikke burde ha. I tillegg høres begge ut som et aktivt livsvalg, så det kan være forvirrende når det finnes flere måter å være barnfri på.

Barnløs

Barnløs brukes som en samlebetegnelse for å beskrive både de som er ufrivillig barnløse og de som er frivillig barnløs/barnfri. Altså, alle som ikke er foreldre, er i en alder hvor det kan forventes å få barn, og ikke har "planer" om å bli forelder. Barnløshet brukes ikke som en forkortelse for ufrivillig barnløshet.

Bakgrunn

I Norge er det veldig vanlig å få barn, og de aller fleste av oss får én eller flere barn i løpet av livet (Cools & Strøm, 2020). At det er normalt å få barn er nok til å gjøre det til en norm, men normen blir også forsterket av gjennom vår kultur, måten samfunnet vårt er bygget opp på og gjennom våre sosiale relasjoner. I tillegg til denne normen, er det en forventning om at de aller fleste ønsker seg hvert fall ett barn i løpet av livet. Å ønske seg barn er i seg selv også en norm fordi det er et ønske de aller fleste deler. Dermed skapes det en forventning om at de fleste ønsker seg barn. Forventningen kommer til uttrykk gjennom strukturer i samfunnet, kulturen og våre sosiale omgivelser.

Når en får barn, følger det mange andre aspekter som en forbinder med livets gang; en stifter familie, en får en rolle som forelder, og kanskje senere besteforelder, en får et omsorgsansvar, en får et nytt forhold til sin partner, en slår seg til ro, osv. En forventning om at en ønsker seg barn innebærer altså en forventning om at en ønsker seg mye av dette som ofte hører til. Hver familie har sin variant, og det finnes mange avvik, men det finnes altså flere normer tilknyttet “familien”.

Det kommer utfordringer med å bryte med normer (Tjora, 2022). I mange tilfeller er det tabu å bryte med en norm (eller til og med tabu å prate om det) (Fosshaugen, 2021). Skamfølelse er en av utfordringene som ofte kommer med å bryte med en norm, og hvis den forventede oppførselen til normen står i konflikt med ens egne forventninger, kan denne skamfølelsen være problematisk (Følelsekompasset, 2020; Sznycer et al., 2016).

Alle barnløse bryter opplagt med normen om å få barn, men barnfrie utfordrer også forventningen om at de fleste ønsker seg barn. Mange barnfrie bryter også følgelig med normene for familien, selv om noen velger å leve liv som, i større eller mindre grad, kan likne på et typisk norsk familieliv. Det varierer fra miljø til miljø, men heldigvis står ikke normene for å få barn, for å ønske seg barn, og for familien så sterkt at barnfrihet er et helt tabu tema i Norge. Likevel er disse normene veldig sentrale og formative for den norske kulturen og samfunnet (Fjell, 2008). Dette prosjektet skal undersøke om det kan oppstå utfordringer for barnfrie basert på at de bryter med disse normene, særlig da utfordringer knyttet til problematisk skamfølelse, og se om eventuelle designforslag kan forbedre situasjonen.

Normer

Normer er i utgangspunktet regler for forventet oppførsel som har formål om å beskytte fellesskapet (Tjora, 2022). De gjeldende normene, eller den forventede oppførselen, for en gruppe mennesker kan være ulike for individene innad i gruppen, og kan variere fra setting til setting. Normer endrer seg litt og litt over tid, men de er stort sett stabile, og det kreves mye å endre dem på kort tid. Normer er et sosialt fenomen, som for “huleboerene” hadde betydning for menneskeartens overlevelse. Normer var en viktig mekanisme, som blant annet skapte sikkerhet for suksessfull reproduksjon og bidro til artens overlevelse. I dag, har ikke det moderne mennesket det samme overlevelseshovet, men fenomenet er fortsatt en viktig del av vårt samfunn og sosiale samvær. Likevel kan det argumenteres for at mange av våre normer er utdaterte og ikke reflekterer hvordan vi ønsker å leve i dag.

Skam

For de individene som bryter med samfunnets normer kommer ofte følelsen av skam (Sznycer et al., 2016). “Der skyld er følelsen av å ha *gjort noe* feil, så er skam mer følelsen av å *være* feil. Altså dreier det seg ikke bare om noe du har gjort, men om deg som person, og at du føler du ikke er god nok, ikke strekker til eller er mindre verdt enn andre. Du kan skamme deg over utseendet ditt, noe du ikke får til, eller egenskaper ved hvem du er” (Følelsekompasset, 2020).

Før sivilisasjonens ankomst, har skam spilt på lag med normer som et sosialt fenomen som sikrer menneskeartens overlevelse (Følelsekompasset, 2020). Normene er de reglene som fører til artens suksess, mens skam er en følelse som skal passe på at ingen bryter disse reglene. Dette skjer ved at vi opplever ubehag når vår tilhørighet til vårt sosiale miljø er truet eller når vi ikke får bekreftelse og anerkjennelse fra de rundt oss. (Sanksjoner (straff) har lignende funksjon og kan vekke skamfølelse.) I det moderne samfunnet er skam fortsatt en viktig mekanisme som passer på at vi kommer godt overens med hverandre, men det er også tilfeller hvor skam kan være problematisk. “De vanligste årsakene til problematisk skam er at du har blitt mobbet, utstøtt, eller har hatt tilbakevendende opplevelser av å bli kritisert, ikke bli akseptert eller forstått som den du er” (Følelsekompasset, 2020).

Motivasjon

Min motivasjon for dette prosjektet er altså å forbedre livene til en gruppe mennesker som tilsynelatende har det godt, men potensielt opplever utfordringer i møte med normene for å få barn, for å ønske seg barn og for familien, og særlig da konflikter som vekker følelsen av skam på en problematisk måte. Jeg er interessert i hvordan samfunnet rundt tenker om og fremstiller disse normene, og ønsket å se hvordan de som ikke ønsket seg barn eller en kjernefamilie ble påvirket av dette.

Jeg ønsker ikke å svare på om det er bra eller dårlig å få barn. Det er et verdispørsmål for en annen gang. Riktignok tangerer spørsmålet min egen problemstilling når jeg velger barnfrie som min målgruppe, men jeg velger å fokusere på barnfrie som en gruppe individer med unike utfordringer og behov å designe for.

Det er en spennende utfordring å anvende fagfeltet design til å belyse utfordringene til denne relativt neglisjerte gruppen mennesker, og bidra til en forbedring gjennom kreative prosesser. Når jeg forteller om oppgaven min til andre så spør de nesten alltid; "oi, så spennende, men hva har det med design å gjøre?" Jeg tror de ser at det er en kompleks problemstilling, men ikke hva "problemet" egentlig er, eller hva en "løsning" kan innebære. Det gjorde jo ikke jeg heller, men jeg gjenkjente at det ligner på et *wicked problem* (Rittel & Webber, 1973) og jeg mener at design er et av de beste verktøyene vi har til å utforske potensielle forbedringer til et slikt wicked problem. Det er også viktig å låne av andre fagfelt for å lære om sentrale fenomener, men design tar steget videre fra forståelse til praktisk forbedring.

Det er utrolig spennende å være i de ytterste grensene for hva design kan brukes til, og jeg tenker at det er i slike områder at design kan ha særlig god samfunnsnytte. Gjennom dette prosjektet ønsker jeg både å vise hvordan vi kan forbedre livene til noen barnfrie, og samtidig vise hvordan design kan være et viktig verktøy til å avdekke spesielle utfordringer innenfor såkalte wicked problems og diskutere mulige løsningsområder for disse utfordringene.

Masteroppgave for student Jacob Bierman Jørgensen

Hvordan øke sosial aksept for å være barnfri.

How to increase social acceptance for voluntary childfree life.

Det å få barn, sammen med de tradisjonelle verdiene om kjernefamilien, står som sterke normer i det norske samfunnet i dag. De som velger å ikke få barn kalles ofte «frivillig barnløse» eller «barnfri.» Barnfrie bryter med de norske normene og kan dermed oppleve motstand eller mangel på aksept for sitt livsvalg. Valgene folk tar om å få barn eller ikke er tett knyttet til deres egne livssituasjoner og personlige verdier, og kan variere mellom et helt bevisst og ubevisst valg. Med andre ord er det mange ulike grunner til at folk både får barn og ikke får barn, som inkluderer blant annet helsemessige-, økonomiske-, karrieremessige-, hedonistiske- og altruistiske argumenter eller andre personlige forhold.

Hovedformålet med prosjektet er å finne ut hvordan man kan skape større sosial aksept for å være barnfri, og eventuelt for andre alternative livsvalg, som byter med de tradisjonelle norske normene. Barnfrihet med de tilknyttede samfunnsutfordringene er et svært komplisert tema som krever et grundig innsiktsarbeid. Prosjektet vil derfor innebære å eksperimentere med ulike designmetoder for å utforske og forstå tilknyttede samfunnsfenomener, sosiale fenomener, de mange ulike målgruppene og subkulturene, og de mange ulike grunnene til at folk ønsker å få barn eller ikke ønsker å få barn. Innsiktsarbeidet forventes å resultere i en forståelse for alle de ulike samfunnsmessige- og sosiale utfordringene som oppstår, hvem som møter på disse utfordringene, de underliggende årsakene og mulig tilknytning til tabu, skam eller sensitivitet. Prosjektet vil også utforske mulighetsrommet for løsninger, samt innebære å utvikle ett eller flere forslag til en løsning med mål om å skape større aksept for barnfrihet og/eller bringe nye perspektiver og refleksjon til spørsmålet rundt det å få barn sammen.

Oppgaven kan blant annet inneholde:

- Litteratursøk, «desktop research» og ekspert-intervju.
- Diskusjon med medstudenter og designere.
- Eksperimentering med ulike designmetoder (F.eks. spekulativ design, intervju, spørreundersøkelse, fokusgruppe, workshop, personas, scenario, empathy mapping og scenariohefter).
- Utforskning og kartlegging av samfunnsmessige- og sosiale fenomener, målgrupper, subkulturer og motivasjon og bakgrunn for ulike livsvalg.
- Definerings og inndeling av målgruppene, utfordringer, underliggende årsaker og løsningsrommet.
- Utvikling av ett eller flere designforslag med mål om å skape større aksept og/eller refleksjon rundt barnfrihet

Oppgaven utføres etter «Retningslinjer for masteroppgaver i Industriell design».

Ansvarlig faglærer (hovedveileder ID): Casper Boks
Biveileder: June Kyong Trondsen

Utleveringsdato: 7. januar 2022
Innleveringsfrist: 7. juni 2022

Trondheim, NTNU, 07.01.2022

Casper Boks

Ansvarlig faglærer

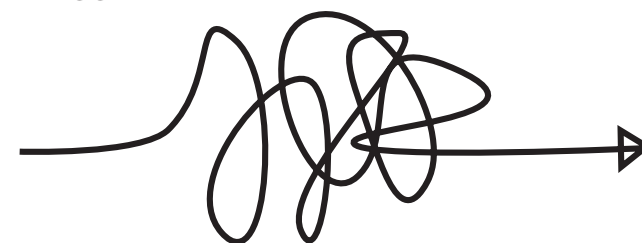

Sara Brinch
Instituttleder

Prosess

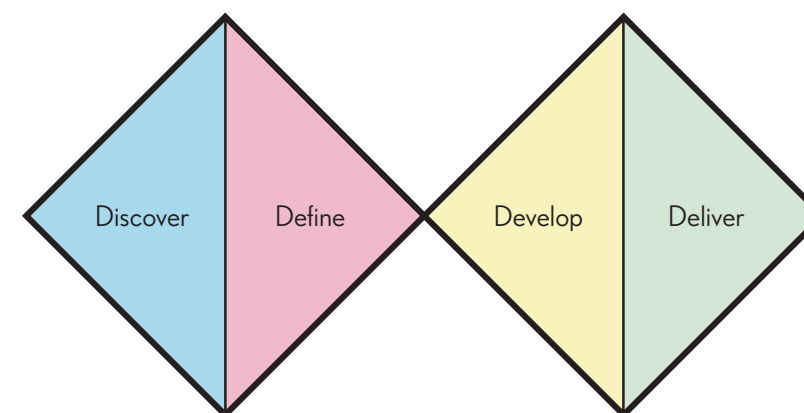
Designprosessen i dette prosjektet har vært preget av at oppgaven har vært så åpen. Jeg har hatt fokus på å utforske og lære, så derfor har innsiktsfasen vært relativt lang. Valgene som er tatt underveis er til en viss grad styrt av egne motivasjoner og min egen nysgjerrighet, men også innsikter ervervet fra teori, annen lesing og designmetodene. Etter innsiktsfasen, har jeg hatt et ønske om at prosjektet resulterer i et designkonsept med formål om å bidra til at noen barnfrie får det bedre, men også med formål om at resultatet reflekterer de interessante aspektene ved temaet som har drevet innsiktsarbeidet. Med andre ord har dette prosjektet hatt et fokus på utforskning.

En kan bruke både “*the squiggle*” og *double diamond*-modellene til å beskrive deler av designprosessen i dette prosjektet (Dubberly, 2004; Stickdorn et al., 2018). Siste del av prosessen tar en vending vekk fra *traditional design* mot aspekter ved *discursive design*, *critical design*, og *speculative design* (Johannessen, 2017). De ulike metodene og prosessene har blitt brukt om hverandre, etter hverandre, vært iterert og ledet til nye prosesser ettersom de fører til ny kunnskap og ny nysgjerrighet. Med fokus på utforskning i dette prosjektet har altså en stor del av tiden gått til den første delen av *double diamond*-modellen; *discover*. Her har jeg lest mye faglitteratur og litt annen litteratur om barnfrihet, gjort desktop research om barnfrihet i medier og online, og samtidig bearbeidet og kartlagt denne informasjonen gjennom designmetoder og visualiseringer. *Define* fasen er preget av kartlegging og sortering av potensielle utfordringer for barnfrie, mulige intervensjoner og mine egne refleksjoner, og deretter en sortering og vurdering av mine veivalg. Til slutt konvergerer denne fasen til produksjonene av en design brief, som er utgangspunktet for videre konseptutvikling. I *develop* fasen er prosjektet fortsatt ganske åpent og divergerer mer med idémyldring og kartlegging av mulighetsrommet. Deretter er prosessen preget av diskursiv-, normkritisk- og spekulativ design når jeg velger at formatet på designkonseptet skal være en slags installasjon. I en idémyldrings- og samskapingsworkshop sammen med målgruppen min er det fokus på spekulativ design. I den siste fasen av *double diamond*, *deliver*, begynner jeg på å utforme et av konseptene fra workshopen, men en enkel test leder til en ny idé på tampen av prosjektet. Til slutt ferdigstilles dette nye diskursive konseptet til en installasjon som forsøker å svare på design briefen og reflektere de interessante temaene fra innsiktsfasen.

“The squiggle”

Double diamond

2

Innsikt

I dette kapitlet presenteres den relevante innsikten om temaet barnfrihet. Kunnskapen kommer fra faglitteratur, populærvitenskapelige tekster og ulike medier på Internettet. Formålet har vært å forsøke å forstå hva det vil si å være barnfri, hvilke individer det er som er barnfri, hvordan det oppleves å være barnfri og utfordringene til barnfrie.

Metode: Desk research

Arbeidet med å lære om barnfrihet har stort sett vært desk research; sekundærforskning og forberedende forskning (Stickdorn et al., 2018). Litteratursøk om barnfrihet og barnløshet har ledet til en del lesestoff (fagartikler, fagbøker og diplomoppgaver). Studiene om barnfrihet er ofte i form av semistrukturerte kvalitative intervjuer av barnfrie, men det er også review-artikler og review-bøker. Den forberedende forskningen har innebåret å lese boken *Evig barnefri: historier om frivillig barnløshet* (Sveen, 2015), en samling av barnfries egne erfaringer og opplevelser, og dypdykk på Internett, hvor forum, grupper og blogger har særlig gitt meg innsikt i hvordan det oppleves å være barnfri (kronikker i media, forum for barnfrie, Facebook grupper for barnfrie, Youtube-videoer og til og med et nettsted som spesifikt omhandler barnfries egne erfaringer).

De viktigste kildene:

Å si nei til meningen med livet? : en kulturvitenskapelig analyse av barnfrihet (Fjell, 2008)
En norsk fagbok om en studie av kvalitative intervjuer av kvinner som var barnfrie på 60- og 70-tallet og barnfrie kvinner på 2000-tallet.

"Jeg må ikke ha barn i livet mitt for at livet skal gi mening" En kvalitativ undersøkelse om barnfrihet blant menn og kvinner i Norge (Andersen, 2020)
En masteroppgave i sosiologi fra UiB som analyserer egne kvalitative intervjuer av barnfrie kvinner og menn.

"Barnfrihet: Hvorfor ønsker noen ikke å ha barn?" (Andersen, 2022)
En artikkel som videre analyserer intervjuene som Andersen utførte i sin masteroppgave.

Frivillig barnløshet : barnfrihet i en nordisk kontekst (Engwall & Peterson, 2010)
En svensk review-bok som samler studier om barnfrihet fra Sverige, Norge og Finland. Studiene er primært basert på kvalitative intervjuer av barnfrie.

"Voluntary childlessness: A critical review of the literature" (Shapiro, 2014)
En kritisk review-artikkel om akademiske studier og forskning om barnfrihet.

Evig barnefri: historier om frivillig barnløshet (Sveen, 2015)
En biografisk bok hvor redaktøren Sveen har samlet 13 av barnfries egne fortellinger om sine erfaringer og opplevelser av å være barnfri.

wearechildfree.com (We Are Childfree, n.d.)
En blogg hvor det legges ut mange fortellinger av barnfries egne opplevelser og erfaringer.

Hva vil det si å være barnfri?

Hvem er barnfri/barnløs?

Det finnes ingen direkte svar på spørsmålet om hvilke grupper mennesker som er barnfri i det norske samfunnet. Blant annet, er dette fordi mye forskning om barnløshet ikke alltid har et klart skille mellom de som er ufrivillig og frivillig barnløs. Ifølge Andersen (2022) bruker forskere ulike definisjoner som kategoriserer barnløse individer ulikt inn i gruppene ufrivillig barnløs og barnfri, eller slår dem sammen i én gruppe; barnløs. Forskere har ofte kun kategorisert de som aktivt ikke ønsker seg barn som barnfrie, men dette setter da alle barnløse som hverken har et stort ønske om å få barn eller ikke få barn inn i kategorien ufrivillig barnløse. Det er flere barnfrie som påvirkes av ytre sosiale faktorer, for eksempel ingen partner eller ustabil inntekt, men som ikke burde regnes som ufrivillig barnløse fordi de ikke savner å være forelder. Andersen (2022) sammenligner forskning på andelen barnløse som er barnfri og konkluderer med at det er veldig vanskelig å anslå fordi resultatene varierer veldig. Hun peker til en norsk studie som viser at halvparten av barnløse i Norge er barnfrie, mens en annen sier at omtrent 3% av barnløse i en rekke vest-europeiske land er barnfrie. Så lenge vi er klar over disse potensielle feilkildene så kan vi fortsatt få et helhetsbilde som er godt nok for videre forståelse av fenomenet barnfrihet.

I artikkelen til Andersen (2022) opplyser hun om utbredelsen av barnløshet og barnfrihet i Norge. I Norge er det flere barnløse menn enn det er barnløse kvinner. Dette kan forklares med at kvinner oftere velger å få barn med menn som har høyere sosioøkonomisk status. Det er altså da noen menn som har barn med flere kvinner, og noen menn, med generelt sett lav sosioøkonomisk status, som forblir barnløs. De barnløse kvinnene i Norge er nå også generelt sett lavt utdannede, mens før hadde de fleste barnløse høyere utdanning. Endringen forklares ved at prevensjonsmidler er mye mer brukt, at det er enda flere kvinner som blir høyt utdannet og at det er blitt lettere å kombinere arbeidsliv med å ha barn.

I sin samle-review forsøker Shapiro (2014) å identifisere hvilke grupper mennesker som er barnfrie, og viser til flere internasjonale studier. Hun skriver at kvinner som bor sentralt og

er mindre religiøse er mer sannsynlig barnfrie enn kvinner som bor mindre sentralt eller er religiøse. Vestlige religiøse normer opprettholder de tradisjonelle familieverdiene og går ofte imot alternative levemåter. Shapiro (2014) skriver også at å prioritere karriere ofte er blitt assosiert med barnfrihet, og at forskning peker på at mange barnfrie generelt sett er høyere utdannet og generelt sett har høyere lønn. Derimot viser hun også til andre som rapporterer at barnfrie kvinners karriere-identitet ikke nødvendigvis er sentral til deres personlige identitet eller personlig fullbyrdelse, og at de faktisk ofte velger å gå av med pensjon tidlig. De konkluderer videre at disse barnfrie verdsetter livskvalitet over karriere; økonomisk sikkerhet, god boligsituasjon og likestilling i kjærlighetsforhold. Shapiro (2014) finner altså at barnfrie kvinner generelt sett har høyere utdanning og lønn, mens Andersen (2022) finner at situasjonen i Norge har forandret seg de siste årene, og at nå har norske barnløse kvinner og menn (både barnfrie og ufrivillig barnløse) generelt sett lavere utdanning og lønn.

Barnløse finnes altså i alle deler av samfunnet, men er, i Norge, generelt sett lavere utdannet og har lavere lønn. Det er vanskelig å anslå andelen barnløse og barnfrie grunnet ulike definisjoner, men et grovt anslag fra Cools & Strøm (2020) sin studie viser at omtrent 20% av respondentene over 40 år ikke har barn, og ca. halvparten av dem svarte at de ønsker seg barn. Dermed kan en konkludere med at ca. 10% av respondentene av et tilfeldig utvalg nordmenn over 40 år er barnfrie. Det er også antatt at andelen barnløse har økt i hele Europa (Andersen, 2022).

Hvorfor er noen individer barnfri?

Bakgrunnen til svaret på hvorfor individer er barnfri kommer primært fra Shapiro (2014) sin samle-review, Fjell (2008) sine intervjuer av kvinner som var barnfrie på 60- og 70-tallet og kvinner som var barnfrie på 2000-tallet, Andersen (2020) sine intervjuer av noen barnfrie kvinner og menn, og Engwall & Peterson (2010) som sammenligner flere studier om barnfrihet fra Skandinavia.

En av de viktigste innsiktene er at det er store individuelle forskjeller til hvorfor barnfrie ikke har barn, og at ett enkelt svar på spørsmålet ikke kan representere det brede spekteret av årsaker som leder til barnfrihet (Shapiro, 2014). Både indre motivasjoner, ytre påvirkningsfaktorer, og oftest en blanding av de to kan lede til barnfrihet (Andersen, 2022). Noen vil absolutt ikke ha barn, noen er åpen for at situasjonen kan endre seg, noen tenker at det er livsomstendighetene rundt som gjør at det ikke passer, noen vet ikke hva de vil, og noen har bare ikke tatt stilling til det enda (Andersen, 2020; Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008). Grad av styrke på motivasjon og ytre påvirkningsfaktorer kan altså variere veldig. I tillegg er det flytende. For eksempel kan beslutningen være den samme, men begrunnelsene og motivasjonene variere. En kan også veksle mellom å ønske seg barn eller ikke, eller en kan både ønske seg barn og ønske å være barnfri samtidig (Andersen, 2020; Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008).

Det sagt, kan en si at forskning vektlegger “frihet,” “autonomitet” og “individualisme” som de viktigste underliggende motivasjonene for barnfrihet (Engwall & Peterson, 2010; Shapiro, 2014). Shapiro (2014) kritiserer dette og sier at det neglisjerer det diverse omfanget av motivasjoner og veier til barnfrihet. Likevel er det en utbredt begrunnelse som uttrykkes på flere måter. Blant annet er det mange barnfrie som sier de ønsker å ivareta friheten fra omsorgsansvar, store muligheter for selvrealisering, spontan bevegelse, tilfredsstillende forhold til partner eller økonomisk fordel (Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008; Shapiro, 2014).

En annen viktig kategori av motivasjoner for barnfrihet er ønsket om å unngå ulemper ved foreldreskapet (Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008; Shapiro, 2014). En del barnfrie begrunner valget med at de misliker tanken på svangerskap og fødsel, det er for stort ansvar, for store bekymringer, for mye arbeid, ikke vil føle seg bundet, ikke liker barn eller er redd for å havne i en forferdelig situasjon (f.eks. miste sitt eget barn eller være alenemor/alenefar).

Det finnes også barnfrie som argumenterer for at verden ikke er godt nok tilpasset for å få barn (Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008; Shapiro, 2014). For eksempel kan de mene at samfunnets prioriteringer er genuint gale eller at verden er alt for risikofylt. I tillegg er det en

økende gruppe individer som demonstrativt sier de ikke vil ha barn fordi overbefolkning er en av de viktigste faktorene for klimaendringene i verden. Denne bevegelsen kalles gjerne for BirthStrike (Hunt, 2019).

Andersen (2022) påpeker at mye forskning vektlegger barnfrihet som et aktivt valg og neglisjerer dermed ofte ytre faktorer som er med på å påvirke veien mot barnfrihet. Dette kan for eksempel være sykdom, ugunstige boforhold, dårlig økonomisk situasjon, begrensede karrieremuligheter eller mangel på partner. En kan tenke seg at denne gruppen individer kan kategoriseres som ufrivillig barnløse, men det er viktig å huske på at disse personene ikke nødvendigvis savner eller ønsker seg barn.

En del barnfrie kvinner begrunner hvorfor de ikke får barn med at det rett og slett er “unaturlig” for dem (Fjell, 2008). De sier at de ikke føler på at “naturen kaller,” eller at en “biologisk klokke” ringer. De sier altså at de ikke bærer på det evolusjonære instinktet til å bli mor. Noen av dem har tvert imot en aversjon for tanken på å være gravid og å føde. Uten denne fundamentale lysten på barn, så føler de at det er ingen reell grunn til å bli mor.

Både Andersen (2022) og Fjell (2008) forteller om viktigheten av partnerforholdet som en faktor for barnfrihet. Andersen (2022) viser til Cools & Strøm (2020) sin undersøkelse som finner at den viktigste årsaken til at menn og kvinner i parforhold ikke får flere barn eller ikke får barn i det hele tatt er fordi partneren ikke ønsker det. Med andre ord kan samlivspartneren ha veldig stor innflytelse på valget om å få barn eller ikke, og en del informanter i studier om barnfrihet forteller at de kanskje hadde fått barn om de var sammen med en partner som ønsket seg det (Andersen, 2020; Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008). Fjell (2008) skriver at hennes barnfrie kvinnelige informanter understreker det heteroseksuelle forholdet som viktig.

Til slutt er det verdt å påpeke at både Shapiro (2014) og Engwall & Peterson (2010) finner at selv om kvinners utvidede karrieremuligheter nevnes som en motivasjon til å være barnfri, så er det svært få informanter i disse studiene som vektlegger denne årsaken som viktig. Likevel er det mange barnfrie som eksplisitt kritiserer arbeidslivet og politikken for å ikke tilrettelegge bedre for kombinasjonen av arbeid og foreldreskap (Engwall & Peterson, 2010).

Dette er altså en rekke forklaringer til hvorfor noen individer velger å ikke få barn. Viktigst av alt er at hvert individ har sine unike motivasjoner og livsomstendigheter som fører til et barnfritt liv. Ellers er det vanlig å begrunne valget med et ønske om verne om friheten, et ønske om å unngå ulemper ved foreldreskapet, at verden ikke er egnet til å få barn i, at det er andre faktorer i livsomstendighetene som begrense, at naturen ikke kaller, eller at samlivspartneren har sine ønsker og forutsetninger.

Tre modeller for barnfrihet

Engwall & Peterson (2010) nevner tre ulike modeller som brukes i forskning for å beskrive bakgrunnen for et barnfritt liv:

Veevers (1973) skiller barnfrie mellom avvisere og utsettere. Avvisere er de som tar et tidlig aktivt valg om å ikke få barn, mens utsettere er de som utsetter valget om å få eller ikke få barn.

Dykstra & Hagestad (2007) beskriver barnfrihet som enten en konsekvens av indre motiverte valg, eller som en konsekvens av ytre påvirkende livsomstendigheter.

Letherby (2002) beskriver barnløshet som et kontinuerlig spekter fra helt ufrivillig til helt frivillig.

Engwall & Peterson (2010) kritiserer de tre modellene for å være begrenset. Begrepene som brukes, "valg" "motiv" og "beslutning", dekker ikke alle årsaker til barnfrihet, og modellene tar heller ikke høyde for at motivene til barnfrie kan endre seg i løpet av livet, selv om beslutningen er den samme. I tillegg mener de at forskning på barnfrihet generelt sett har for stort fokus på å skape et kunnskapsgrunnlag enn å finne ut hvordan barnfrihet kan bli mer akseptert i uforstående miljø. For eksempel ser det ut til at omgivelser har lettere for å forstå et mindre aktivt valg, altså et valg basert på tilfeldigheter og konsekvenser av livet, enn sterkere indre motivasjoner for å ikke få barn.

Fjell (2008) bruker kategoriseringen avvisere og utsettere, men påpeker at det er viktig å være klar over at modellen ikke er særlig nyansert. For eksempel kan begrepet utsetter tolkes som at individene egentlig vil ha barn. For noen kan det jo også stemme at de både har et ønske om å få barn, men i tillegg har et ønske om å ikke få barn som veier tyngre. Andre igjen kan ha bestemt seg for å ikke få barn, men vil ikke utelukke at det finnes en mulighet for at beslutningen endrer seg. Andersen (2022) finner også at noen barnfrie er et sted utenfor kategoriene avviser og utsetter. Disse barnfrie har tatt et aktivt valg om å ikke få barn, men er samtidig klar over at valget også er påvirket av ytre begrensede faktorer i deres liv.

Dermed kan en ta opp igjen spørsmålet om hvorfor noen individer velger å være barnfri, og si at noen barnfrie faktisk ikke har tatt et valg. Det kan hende at de svarer noe lignende som de begrunnelsene beskrevet i forrige delkapittel, men noen rett og slett vet ikke hvorfor de ikke har barn.

Barnfrihet utfordrer konvensjoner

Å være barnfri betyr at en ikke holder på et ønske om å få barn, noe som går direkte imot en kulturell forventning i de fleste samfunn; om at de fleste ønsker seg barn (Andersen, 2020; Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008; Shapiro, 2014). Forventningen er basert på normer, hvorav den enkleste normen er at de aller fleste får barn. Dermed bryter barnfrie med norske normer for å stifte familie og å få barn. Fjell (2008) beskriver det slik: "Barnfrihet utfordrer sentrale kjernefamiliemodeller og gjeldende heteronormer." Heteronormativitet er normene for heteroseksuell praksis, som videre kan beskrives som en kulturs ideal for hvordan en burde forholde seg til kjønn, sex, familie og barn. Fjell (2008) sier at det kan virke som om "[...] en viss type heteroseksuell praksis [...] har en høyere sosial aksept enn andre former." For eksempel en "kjernefamilie"; en gift mann og kvinne med to barn, versus en singel og barnfri kvinne i 40-årene. Fjell (2008) skriver også at fremskritt innenfor reproduksjonsteknologi påvirker dagens tolkning av normene: "Dagens mange behandlingsformer for assistert befruktning for heteroseksuelle og homoseksuelle understreker hvor viktig foreldreskapet er og er med på å skape sterke kulturelle forestillinger om biologiske klokker og det at kroppen nærmest *krever* et svangerskap."

Stigmatisering av barnfrie

I tillegg til at barnfrie selv opplever å bryte med normer, så forteller Fjell (2008) at barnfrie er en stigmatisert gruppe: “Barnfrihet utfordrer normalitetsstandarder og innebærer en stigmatisering av den som foretar dette livsvalget.” I flere studier hvor barnfrie blir intervjuet kommer det frem at barnfrie både opplever direkte uttrykk for hat, krenkninger og indirekte diskriminering (Engwall & Peterson, 2010; Shapiro, 2014). Flere barnfrie får høre at de er egoister og selvsentrert, og noen opplever at de blir sett bort ifra eller at andre ser på dem som avvikende.

Engwall & Peterson (2010) forklarer at barnfries status må ses i sammenhengen med barns rolle i samfunnet. Barn verdsettes typisk veldig høyt og er ofte symboler på håp, fremtid og uskyldighet. Dermed er det slik at de som velger bort barn ofte blir sett ned på. Fjell (2008) mener at barn har gått fra å være et symbol på arbeidskraft til et symbol på kjærlighet, og sier at dette, kombinert med bedre reproduksjonsteknologi påvirker det moderne kollektive synet på barnfrie. “Det ser ut til at den nye reproduksjonsteknologien og barnets nye status i løpet av de siste tiårene har skjovet de barnfrie kvinnene ytterligere ut i utkanten av kjernefamilieidealet, og ytterligere ut i heteronormativitetens periferi” (Fjell, 2008).

Shapiro (2014) forteller at de barnfrie stereotypene konsekvent har vært negative siden 70-tallet. De ufrivillig barnløse er det synd på, mens barnfrie er oppfattet mer negativt. Selv når barnfries stereotypiske trekk er positive, (f.eks. selvstendig), er de ofte egentlig misforstått siden det ligger en underliggende tanke om at de har ofret det aller viktigste; å få barn. De negative stereotypiske trekkene er ofte; mindre omsorgsfull, sosialt uønsket, egoistisk, selvsentrert, uansvarlig, materialistisk, umoden, *free-rider* og lurer velferdssystemet.

Fjell (2008) forsøker også å trekke konklusjoner om norske foreldres syn på det å få barn og det å ikke få barn ved å se på svarene til et av Norsk Etnologisk Granskning (NEG) sine spørreundersøkelser om det å bli forelder. Svarene representerer nok ikke helt den norske befolkningen siden informantene er generelt eldre og har rekruttert seg selv. “En studie som er gjort om eldre og barnløshet og barnfrihet, understreker at personer over 60 år er mer negative til det å leve uten barn enn yngre personer, som er vokst opp med større grad av valgfrihet omkring barnefødsler” (Fjell, 2008). Likevel kommer det frem en slags samlet enighet blant denne gruppen foreldre at det som er mest “naturlig” og “sunt” er å få barn, mens “avviket”; å ikke få barn, er “unaturlig.” Noen av svarene er mer sympatiske, men et par av dem igjen misforstår barnfrihet som ufrivillig barnløshet og synes det er tragisk. Det er også mer ekstreme negative utsagn blant svarene hvor barnfrie blir kalt for “egoistiske”, “umodne” og “selvsentrerte.”

Barnfries opplevelse av å være barnfri

Flere studier om barnfrihet baserer seg på kvalitative intervjuer som gir oss et innblikk i hvordan det oppleves å være barnfri (Andersen, 2020; Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008; Shapiro, 2014). De barnfries gjengivelser av hvordan det er å være barnfri i møte med samfunnet og sosiale omgivelser er unike oppfatninger av individuelle omstendigheter. Det finnes fellestrekk, og det finnes motsetninger, men uansett kan en anta at det finnes andre barnfrie som har liknende opplevelser. Noen individer opplever få eller ingen utfordringer med å være barnfri, mens andre kan føle seg annerledes, kan synes det er vanskelig å formidle sin situasjon eller kan oppleve å ikke bli trodd på. Fjell (2008) oppsummerer de viktigste utfordringene til hennes informanter slik: “Det koster å gjøre kontroversielle livsvalg; å velge bort barn koster en del sosialt. En må akseptere ikke å bli trodd, og en må godta at andre tenker at en er en egoist og en avviker. En må akseptere å bli svært synlig fordi en stikker seg ut som annerledes og avvikende, men må samtidig akseptere å være svært usynlig fordi ens valg ikke riktig tas på alvor.”

I Andersen (2020) sin analyse av sine intervjuer beskriver hun at informanter opplever et ytre indirekte press og direkte press til å få seg barn. Mange av informantene forteller at de opplever barnfriheten som et brudd på samfunnets normer. Videre er det noen av dem som tolker en kollektiv forventningen om at alle burde få barn som et indirekte press. Noen av informantene føler også på et direkte press i form av reaksjoner og spørsmål fra sosiale omgivelser (fra familie, kolleger, venner, bekjente, ukjente, osv.). Med andre ord blir normene for å stifte familie og å få barn i praksis en forventning, som videre kan oppleves som et press på å få barn. I Andersen (2020) sin sosiale analyse av sine intervjuer finner hun at informantene selv opplever å utfordre samfunnets normer: “Alle informantene deler også en opplevelse av at de bryter med ‘standardfortellingen’ i samfunnet.” Som sagt er opplevelsene individuelle. En informant i Fjell (2008) sine intervjuer beskriver noen fremmedes reaksjoner som “litt ekkelt og ubehagelig,” mens en informant i Andersen (2020) sine intervjuer føler overhode ingen forventning eller press fra verken familie, venner eller ukjente.

Føler seg annerledes

Å føle seg annerledes og utenfor er en utfordring med å være barnfri som flere av Fjell (2008) sine informanter forteller om, særlig i et homogent samfunn som Norge. En av informantene forteller at hun føler seg annerledes når hun er med familien sin selv om hun ikke føler at de forventer at hun skal få barn. Hun forteller også at flere år på rad følte hun seg som en mann blant annet fordi hun ikke vil ha barn. En annen informant opplever også å føle seg annerledes, men kun i spesielle situasjoner som gjenforeningsfester eller slektstreff. Hun understreker at hun ikke føler seg stigmatisert av andre, bare en indre følelse av å ikke passe inn.

Vanskelig å formidle sitt synspunkt

En annen tydelig utfordring som kommer frem i Fjell (2008) sine intervjuer er at noen informanter finner det vanskelig å formidle sitt synspunkt og standpunkt om det å få barn. For informantene som kan kategoriseres som utsettere er det vanskelig fordi de ennå ikke har tatt valget. Det er vanskelig å si høyt hva en mener hvis en ikke vet det selv, men også hvis det en mener kan oppfattes som kontroversielt. En annen informant i Fjell (2008) sin studie, som kan kategoriseres som avviser, har også utfordringer. Det er sjeldent at hun forteller folk at hun ikke liker barn, og forklarer dette med at hun ikke vil såre dem. Det er også vanskelig for henne å si til sin mor at hun aldri kommer til å få barn fordi hun vil ikke ta vekk morens lille håp om et barnebarn. Med andre ord finner hun det lettere å fremstå som en utsetter, selv om hun egentlig er en avviser. Fjell (2008) skriver også litt videre om et liknende fenomen: "å være mor er så tett forbundet med kvinnelig identitet at noen barnfrie finner på historier om ufrivillig barnløshet for å unngå konflikter med omgivelsene."

Blir ikke trodd på

Fjell (2008) mener at hovedproblemet til informantene hennes er å ikke bli trodd på. De sier at de opplever å bli avvist når de ytrer at de ikke ønsker seg barn. En av informantene forteller at hennes kolleger kommer med krasse kommentarer og reaksjoner når hun sier hun ikke vil ha barn. De sier blant annet at hun kommer til å angre bittert når hun blir over 40, og lurer på om hun vet hva hun egentlig prater om. Andre utsagn informantene får høre kan være mer vennligsinnet, men kan likevel oppleves som respektløse. Fjell (2008) begrunner fenomenet slik: "Å gå på tvers av standardmanuset og en konvensjonell biografi gjør at en vanskelig blir trodd." Utfordringen er altså et direkte resultat av at barnfrie utfordrer de gjeldende normene for å få barn.

Vanskelige forhold til familiemedlemmer

Ingen av informantene i Andersen (2020) eller Fjell (2008) sine studier forteller om eksplisitt dårlige forhold til sine familiemedlemmer, særlig foreldre, som følge av deres barnfrihet. En av Fjell (2008) sine informanter sier at hun tror hennes foreldre ville ha vært skuffet om verken hun eller broren hennes hadde fått barn, men siden broren allerede har barn så føler hun ikke at foreldrene forventer at hun også skal få barn. Engwall & Peterson (2010) derimot viser til andre studier og konkluderer med at det kan oppstå konflikter mellom barnfrie og familie, venner eller kolleger på grunn av at de ikke vil ha barn. Særlig da foreldre som har et sterkt ønske om å bli besteforeldre fører til spesielt sårbare situasjoner.

Andre livsomstendigheter kan forsterke negative følelser

Både Shapiro (2014) og Andersen (2022) mener at mye forskning på barnfrihet fokuserer for mye på barnfries indre motiverende faktorer og neglisjerer viktigheten av konfliktene som kan oppstå når andre forhold i livsomstendighetene er en påvirkningsfaktor i valget om å ikke få barn (for eksempel sykdom, ugunstige boforhold, dårlig økonomisk situasjon, begrensede karrieremuligheter, mangel på partner, osv.). Usikkerhet og negative følelser knyttet til å ikke leve opp til samfunnets forventninger i disse kategoriene kan forveksles og forsterke usikkerhet og negative følelser om at en også ikke har barn. Andersen (2022) påpeker at valget om å få barn, eller ikke, kan skape stor konflikt i partnerforhold, og er, ikke overraskende, en vanlig årsak til samlivsbrudd. Som nevnt er samlivspartnerens synspunkt en utrolig viktig faktor i ens eget synspunkt på ønske om å få barn eller ikke.

Barnfries respons på spørsmål og reaksjoner

Studier om barnfrihet undersøker ofte også hva som er barnfries respons på spørsmål og reaksjoner fra sosiale omgivelser (Andersen, 2020; Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008; Shapiro, 2014). I hovedtrekk finner de at barnfrie bruker noen teknikker for å overkomme utfordringene med å formidle et synspunkt og valg som ikke stemmer overens med de konvensjonelle normene i samfunnet. I tillegg er det flere barnfrie som velger å fokusere på positive aspekter ved sine livsvalg, og det kommer frem at flere i gruppen barnfrie faktisk liker å utfordre normer. Derimot tyder kommunikasjonsvanskene på at det også er en andel barnfrie som blir mindre trygg på sine livsomstendigheter når de i sosiale omgivelser blir konfrontert med normbruddet (Engwall & Peterson, 2010; Shapiro, 2014).

I introduksjonskapittelet til Fjell (2008) sin forskning skriver hun at en må være klar over at de barnfrie informantenes svar ikke nødvendigvis er fullstendig ærlige: "Fortellingen om ens eget liv må gjøres konsistent og kulturelt akseptabelt." Narrativene må både være rasjonelle og konsekvent tilrettelegge seg en kjent og forståelig ideologi for at informantene selv føler at det de sier er sosialt akseptert. Så hvis det er noe de barnfrie tenker eller gjør som bryter med narrativet er det en sannsynlighet for at de lar være å fortelle det eller bøyer sannheten for å passe inn i mønsteret. Dette må nødvendigvis også gjelde når barnfrie ytrer sine livsvalg og meninger i andre settinger. Fortellingene om hvordan de barnfrie finner det vanskelig å formidle deres livsvalg og synspunkt gjenspeiler også dette.

Shapiro (2014) lister opp flere taktikker for å skape logiske sammenhengende og sosialt aksepterte forklaringer til å ikke få barn. En taktikk er å late som om en er ufrivillig barnløs eller utsetter valget. Andre barnfrie er mer følsomme, for eksempel ved å presisere at de har andre barn i livet sitt som de har omsorg for. Andre igjen forklarer at de har overordnede altruistiske motiver som forhindrer dem i å få egne barn, hvorav det mest typiske er å være barnfri av hensyn til klimaet. Shapiro (2014) sier at noen forskere diskuterer taktikken å "fordømme fordømmeren," for eksempel ved å mene at det er bedre å være barnfri enn å være en dårlig forelder. Slik forsøker disse individene å flytte presset til å redegjøre for valget over til foreldre igjen. Til slutt er det også noen barnfrie som takler kommunikasjonsvanskene ved å skifte fokus over på at de tjener samfunnet på sin egen måte.

Engwall & Peterson (2010) skriver om at når barnfrie møter kritikken om at de ikke bidrar til samfunnet fordi de ikke selv har barn, argumenterer de at å få barn ikke er den største samfunnsnytt en kan bidra med. Disse barnfrie sier at de kan bidra vel så mye gjennom

sitt samfunnsengasjement, veldedig arbeid, deltakelse i sitt nærmiljø, og ved å fokusere på å gi de barna som allerede er rundt dem et godt utgangspunkt i livet (nieser, nevøer, naboer, elever, osv.). Engwall & Peterson (2010) stiller seg også bak dette argumentet og mener at en særdeles høy andel av gruppen barnfrie har et større samfunnsengasjement og mye omsorg for omverdenen.

Shapiro (2014) beskriver barnfries respons til reaksjoner og kritikk som en måte for dem å bevare deres selvfølelse og selvbilde i møte med fordommer og stigma. En kan si at barnfrie generelt sett har et godt selvbilde, og det gir mening at en må ha en sterk karakter for å stå imot gjeldende samfunnsforventninger (Andersen, 2020; Fjell, 2008). Flere barnfrie oppfyller også stereotypen om å være individualister og drive med selvrealisering og er dermed tilsynelatende tilfreds med sin livssituasjon. Andersen (2020) skriver det rett ut: "Informantene liker å bryte med 'standardfortellingen.'" Hun viser også til andre studier hvor informantene der beretter at de trives med å være annerledes og leve utenfor normen. Engwall & Peterson (2010), på den andre siden, sammenlikner flere studier og finner at selv om mange barnfrie forteller at de er tilfredse med sin livssituasjon så er det mye som tyder på at det finnes en andel barnfrie som kan ha indre konflikter når de blir negativt konfrontert med at de lever et liv utenfor normalen. De ulike teknikkene som noen barnfrie bruker til å overkomme kommunikasjonsvanskene kan tyde på at noen individer ikke er fullstendig selvsikre eller helt trygge på sine livsvalg akkurat når de møter utfordringer i sine sosiale omgivelser (Engwall & Peterson, 2010; Shapiro, 2014). En kan tenke seg at særlig de barnfrie som ennå ikke vet om de vil ha barn eller ikke, eller i stor grad er påvirket av andre faktorer i sin livssituasjonen, har større usikkerhet rundt sitt selvbilde enn de barnfrie som aktivt velger å ikke få barn.

I neste delkapittel presenteres blant annet Fjell (2008) og Andersen (2020) sine funn av hvordan deres kvinnelige informanter responderer på kritikken som omhandler en oppfatning om at barnfrie kvinner bryter med kvinnens rolle i samfunnet; å bli mor.

Barnfri og kvinne

Mye forskning fokuserer på perspektivet av å være barnfri i sammenheng med å være kvinne (Andersen, 2020; Fjell, 2008; Morell, 1994; Shapiro, 2014). De skriver om at det å få barn er tilknyttet en normativ konstruert “kvinnelighet” gjennom graviditet, fødsel og den konvensjonelle morsrollen.

Konstruksjonen av kvinnelighet som moderskap

Shapiro (2014) viser at i hennes analyse av forskning på barnefrihet går det fram at stigmatisering av barnfrie kvinner er sammenflettet med konstruksjonen av kvinnelighet som moderskap. Både forskeres undersøkelser av stigmaet og barnfries respons illustrerer dette. Konstruksjonen av kvinnelighet som moderskap er etablert gjennom sosiale, politiske, medisinske og religiøse institusjoner. Dermed har moderskap blitt formet som en “permanent” og “naturlig” praksis som er sentral i feminin identitet. Denne konstruksjonen av feminitet informerer videre debatten om barnfrihet og stigmatiseringen av kvinner.

Forskjeller mellom kvinner og menn

Andersen (2020) undersøker blant annet forskjellen mellom å være barnfri mann og barnfri kvinne. Alle informantene i hennes studie opplever spørsmål og reaksjoner i deres sosiale omgivelser, men det er kvinnene som opplever dette mest. Kvinnene oppfatter mer en forventning til å få barn, og føler i større grad på et press enn mennene. Både Andersen (2020) og Fjell (2008) forteller om at samfunnets forventninger til å få barn er forskjellig for kvinner enn for menn. De forklarer at dette forekommer blant annet fordi den kulturelle viktigheten av den normative morsrollen står mye sterkere enn farsrollen. I tillegg blir kvinners fertilitet (og seksualitet) sett på som begrenset av en “biologisk klokke” som dukker opp i moderskapsdiskurser.

Kjønnsidentitet

De kvinnelige informantene i Andersen (2020) sin studie forteller at spørsmål og reaksjoner fra sosiale omgivelser går ut over deres oppfatning av egen kvinnelig identitet: “Når en kvinne ikke ønsker barn kan det derfor i større grad bli oppfattet som et normbrudd enn for menn som ikke ønsker barn. Dette er noe som kommer

til uttrykk ved kvinnens møte med sosiale omgivelser, hvor de møter flere reaksjoner, opplever brudd med kjønnsidentitet og press til å få barn.” Andersen (2020) begrunner skjevheten med at å få barn er tilknyttet den kvinnelige kroppen gjennom graviditet, og at den kulturelt konstruert oppfatningen av en kvinnelig identitet dermed innebærer å være gravid og å føde. Noen av de kvinnelige informantene forteller at de opplever å bryte med normene for kvinnelig oppførsel og føler seg derfor mindre som “kvinne.” Som nevnt tidligere har en av Fjell (2008) sine kvinnelige informanter fortalt at hun har følt seg som en mann som konsekvens av at hun ikke følger normene for kvinnelige oppførselen. Fjell (2008) skriver: “Det kan synes som om det å ha barn i særdeleshet definerer kvinnen og det kvinnelige (...) samtidig som det konstituerer kjærlighetsforholdet.” Hun sammenlikner også til noen ufrivillig barnløses meninger om at moderskap er nøkkelen til deres kvinnelige identitet: “Ufrivillig barnløse (i større grad) forbinder infertilitet og ufrivillig barnløshet med tap av kjønnsidentitet. (...) Det sier mye om de reproduktive funksjonenes dominerende status i konstruksjonen av kjønn” (Fjell, 2008). Det kommer altså frem at barnfrie kvinner bryter med gjeldende konvensjoner for kvinnelig oppførsel som innebærer en oppfatning om at den kvinnelige identitet er tilknyttet de kroppslige funksjonene for graviditet og fødsel (Fjell, 2008; Morell, 1994; Shapiro, 2014). Det virker som om samfunnets idealer for kvinnelig oppførsel og konvensjoner for kvinnelig identitet står i strid med barnfries egen kvinnelighet, og fører dermed til skamfulle tanker om deres kjønnsidentitet.

Oppfatninger av hva som er naturlig

Imot Fjell (2008) sin forventning fortalte de fleste av hennes kvinnelige informanter at de oppfattet svangerskap og det å få barn som naturlig. De ser at det er både naturlig og normalt å ønske seg barn. En av informantene ordlegger det slik: “Det å gå gravid, det er på en måte kvintessensen av å være kvinne” (Fjell, 2008). Fjell (2008) påpeker også at alle informantene mener at deres heteroseksuelle kjærlighet og forhold til en mann er en fundamental del av livet. Informantene sier dog at å følge natur ikke bør gå på bekostning av menneskelig rasjonell tanke, og at kultur burde få mer rom til å trumfe natur som grunnlag for kjønnene. De kritiserer også den konvensjonelle morsrollen. Dermed mener Fjell (2008) at informantene “veksler mellom kjønnsoppfatninger.” På den ene siden aksepterer de den normative kvinnelige kjønnsidentiteten hvor forholdet til en mann er sett på som viktig og moderskap er sett på som naturlig. På den andre siden avviser de denne normative kvinneligheten ved å ikke selv ønske å bli mor, og bygger sin egen kvinnelighet hvor det er naturlig å ikke ønske seg barn.

Barnfrihet i medier

I dette delkapittelet oppsummeres gjengivelser i ulike medier av hvordan det er å være barnfri, samt innsikt som omhandler hvordan barnfrihet fremstilles i media. Ifølge Engwall & Peterson (2010) er barnfrihet et svært engasjerende tema, og det blir nesten alltid debatt når det blir belyst i media. Det kan virke som om et individs valg om å ikke få barn angår oss alle, og er i seg selv en kritikk av dagens gjeldende konvensjoner for familieliv. Egentlig er det jo noe individuelt og personlig, men av en eller annen grunn så rører det ved noe fundamentalt. Folk blir nysgjerrige, fornærmet, eller overrasket av å høre om et perspektiv på livet som er helt annerledes enn deres eget. Debatter og diskusjoner om barnfrihet på nettet (Kronikker, i kommentarfelt, forum, sosiale medier, osv.) engasjerer mye og kan bli opphetet. Innlegg kan være både saklige og usaklige, og tangere andre tema som feminisme, befolkningspolitikk, nasjonalisme, ytringsfrihet, sterilisering og abort.

Fremstillingen av barnfrihet og barnløshet i medier

Barnfrihet og barnløshet kan være et tema i alle typer medier og fremstilles på mange ulike måter. Barnfriheten kan fremstilles positivt, negativt eller nøytralt, men den kollektive persepsjonen av barnfrie i vårt samfunn er et resultat av alle disse fremstillingene. De barnfries omdømmet er til dels skapt av fremstillingene av barnfrie i vår kultur.

Fjell (2008) skriver at barnfrihet presenteres mer positivt i norske medier enn i amerikanske og europeiske medier: "Barnfrie i norske medier fremstilles som relativt vennligsinnede personer, som gjerne passer naboens barn eller tantebarn en gang imellom, [...] og som ikke er spesielt karriereorientert." Fjell (2008) skriver også at barnløshet stadig dukker opp som tema i nyhetsmedier i form av "råd fra eksperter som mener at norske kvinner venter for lenge med barn, og at dette kan føre til både kreft og ufrivillig barnløshet." Hun mener dette bildet på barnløshet påvirker omdømmet negativt.

Shapiro (2014) mener at barnfrie og ufrivillig barnløse i skjønnlitteratur og fiksjon ofte skildres til å få negative konsekvenser fra sin barnløshet. Kvinner blir ulykkelige, tar selvmord eller ender opp på psykiatrisk senter. I bøker, film og på TV kan barnløshet fremstilles som et stort tap eller et offer for noe annet. For eksempel kan de kvinnelige karakterene velge bort muligheten til å ha barn i bytte med noe annet. Et slikt valg fremstilles ofte som egoistisk og tragisk. Et eksempel på dette skjer i TV-serien *The Witcher* (Hissrich, 2019-2021), og filmen *Verdens verste menneske* (Trier, 2021). Andre fiktive bøker og filmer belyser temaet barnfrihet og barnløshet på en mer konstruktiv måte, for eksempel boken *Aldri, aldri, aldri* (Strømsborg, 2019).

Barnfries egne gjengivelser av hvordan det er å være barnfri

Barnfries mange stemmer og ytringer gjennom medier er en stor bidragsyter til vår kollektive persepsjon av hva det vil si å være barnfri, men deres egne fortellinger har også ledet til mye innsikt i hvordan det oppleves å være barnfri. Innholdsrike kilder for barnfries egne gjengivelser av å være barnfri har, blant annet, vært boken *Evig barnefri* (Sveen, 2015), kronikker i norske nettaviser (Bergersen, 2018; Johnsen, 2019; Johnsen, 2017; Sandve, 2015), poster på forum og grupper i sosiale medier (Facebook, n.d.; Reddit, n.d.) og blogger og nettsider spesifikt om barnfrihet (Brown, n.d.; We Are Childfree, n.d.). Flere barnfrie skriver om deres opplevelser av at deres livsvalg ikke er akseptert, at spørsmål og reaksjoner er slitsomme og urettferdig, og at det å ikke ha lyst på barn er skambelagt og tabubelagt.

Miljøer for barnfrihet

En del barnfrie velger å ta del i grupper og miljø bestående av andre likesinnede. Disse barnfrie er stort sett i kategorien avvisere, men ved å observere hvordan de interagerer med hverandre, hva de prater om, osv. kan gi et innblikk i hvordan det er å være barnfri. På internettforumet *r/childfree* (Reddit, n.d.) er det vanvittig mye trafikk med tusenvis av kommentarer og innlegg daglig. Her deles humor, urettferd, meninger og erfaringer. En slags grov analyse kan konkludere med at dette er en stor gruppe barnfrie som søker bekreftelse på sitt livsvalg fra likesinnede. Behovet for et miljø hvor en kan gi utløp for frustrasjon over et familiesentrert samfunn er relativt tydelig. En annen gruppe barnfrie er de som velger å ikke få barn fordi de mener overbefolkning er en overveldende viktig faktor i klimakrisen (Hunt, 2019). Individuer i denne gruppen kan møte lite forståelse til tross for enighet i klimaspørsmålet (Roundtable, 2020). Samme vår som dette prosjektet ble utført holdt også Studentersamfundet i Trondheim en debatt om akkurat dette temaet (Studentersamfundet, 2022). Skaperen av *wearechildfree.com* (We Are Childfree, n.d.) bruker internett til å skape et miljø hvor positive aspekter ved det barnfrie liv deles. Her deles også utfordringer med å være barnfri, men fortellingene på nettsiden pakkes inn i et positivt uttrykk.

Barnfrie uttrykker sine utfordringer

De barnfrie som gjengir sine opplevelser i boken *Evig barnefri* (Sveen, 2015) og gjennom ulike plattformer på nettet (Bergersen, 2018; Brown, n.d.; Facebook, n.d.; Johnsen, 2019; Johnsen, 2017; Reddit, n.d.; Sandve, 2015; We Are Childfree, n.d.) forteller også om sine utfordringer og dårlige erfaringer med å være barnfri. Som forskningen konkluderer med, er utfordringene i hovedsak i møte med uforstående sosiale omgivelser, men gjennom å lese disse fortellingene får en et inntrykk av et enda bredere spekter av unike hendelser. Et par utfordringer som er mer fremtredende enn i faglitteraturen er problematiske familiemedlemmer, særlig foreldre, vanskelige situasjoner i parforhold, og dessuten et ufiltrert hat fra enkelte individer på nettet (Imgur, 2020). Ingvill Dybfest Dahl skriver om sine opplevelser som blogger i boken *Evig barnefri* (Sveen, 2015), og forteller om å få negative og sårende kommentarer på nett, som for eksempel; "En ting er å ikke ønske seg barn når du tror du er hipp og går rundt med kaffe latte i Oslo i en alder av 30. En annen ting er når du er passert 50 og sitter med kaffekannen og syntes synd på deg selv fordi man er ensom." Særlig barnfrie steriliserte kvinner kan også oppleve å få ekstremt krasse og hatefulle kommentarer på nettet (Johnsen, 2019). Å sterilisere seg er på en måte den mest radikale formen for barnfrihet, og noe som enkelte individer reagerer sterkt imot.

Diskusjoner og refleksjoner

Temaet barnfrihet engasjerer mye til diskusjon og refleksjon, noe som jeg har fått god nytte av. Det debatteres mye i aviser og blogger, og kommer stadig frem på nye måter i film, TV-serier og bøker, men temaet er også noe som mine medstudenter, venner, familie og bekjente ønsker å prate om. I dette prosjektet har de dypere samtalen vært svært viktig, og jeg har hatt mange morsomme og engasjerende samtaler om emnet med mine veiledere, medstudenter, osv. Felles for disse samtalen og diskursen i media er at de har resultert i en rekke tanker og refleksjoner som har påvirket prosjektet. Min nysgjerrighet for et undertema leder til mer graving, mer diskusjon, og en dypere og bredere forståelse for det overordnede temaet. Faglitteraturen har også inkludert diskusjoner som har ledet til flere refleksjoner. Alle refleksjoner og diskusjoner har vært svært formative for veivalget i prosjektet og lagt føringer for videre arbeid og innsamling av innsikt. Noen av tankene ble lagt bort til fordel for andre, men det er mulig å se omrisset av flere ulike tema som også kunne vært sentrale i prosjektet. Det er mange refleksjoner og diskusjoner som ikke får plass i denne rapporten, men nedenfor presenteres noen av refleksjonene som ikke kommer frem i delkapitlene over, men som jeg likevel anser som en viktig del av innsiktsarbeidet.

Skam i barnfrihet

Når en bryter med en norm så er det vanlig å føle skam (Sznycer et al., 2016). Å få barn, og å ønske seg barn, er normer i det norske samfunnet, og barnfrie forteller at de selv opplever å bryte med disse normene (Andersen, 2020). Dermed er det rimelig å tenke at barnfrie kan føle skam tilknyttet deres barnfrihet. I den skjønnlitterære boken *Aldri, aldri, aldri* (Strømsborg, 2019) er nettopp dette et tema. Det er ironisk nok skamfullt å skamme seg, og tabubelagt å føle skam, så det er med forsiktighet at jeg påstår at noen barnfrie potensielt kan kjenne på problematisk skam. Skamfølelsene kan komme til uttrykk gjennom frustrasjon, ubehag, kommunikasjonsvansker, usikkerhet, osv. Skamfølelsene kan oppstå i ulike settinger og av ulike grunner. Settinger kan være i møte med spørsmål og reaksjoner fra andre, når en må forsvare sitt livsvalg, og i samtaler med samlivspartner. Skamfølelser kan også dukke opp når en er i prosessen med å ta valget om en ønsker å få barn eller ikke, eller i andre deler av livet når en blir møtt med andre utfordringer. Andre livsomstendigheter og ytre faktorer som har vært med på å lede til ens barnfrihet kan også være skamfulle i seg selv og føre til at en også skammer seg over sin barnfrihet.

Paralleller til Pride

Fjell (2008) påpeker at barnfrie utfordrer konvensjonene for heteroseksuell praksis. En kan dermed trekke paralleller til individer og grupper av LGBTQ+ som bryter med normene for kjønn og seksualitet og dermed også utfordrer samfunnets gjeldende konvensjoner for heteronormativitet. Pride-bevegelsen bruker positivitet til å feire mangfold og annerledeshet, og noen barnfrie forsøker å skape miljøer for barnfrie med lignende positivt uttrykk (We Are Childfree, n.d.).

Befolkningspolitikk

Flere kritiserer Norges befolkningspolitikken for å være *pronatalistisk* (promoterer reproduksjon) og påvirker barnfrie negativt (Fjell, 2008; Sveen, 2015). De mener pronatalismen har gitt enkelte høyreekstreme individer påskudd til å dele hatefulle meninger om barnfrie (for eksempel at det er etnisk norske kvinners oppgave å videreføre den norske rase og nasjon) (Sveen, 2015). Global økning av høyreekstrem politikk, nasjonalisme og fremmedfrykt tangerer dermed temaet barnfrihet fordi kreftene arbeider for å øke pronatalisme i sin helhet. Det er ikke enkelt å si hvordan høyreekstreme individer påvirker barnfrie, men den norske pronatalistiske politikken, og Erna Solberg sin nyttårstale i 2019 hvor hun berømmelig sa “Norge trenger flere barn”, har muligens vært skadelig for omdømmet til barnfrie, og kanskje ført til skamfulle og negative følelser hos enkelte barnfrie (Martinčić, 2020).

Barnfrie bryter med det kulturelt konstruerte idealet for kjernefamilien

Særlig i det norske samfunnet er kjernefamilien en sentral ideologi som er dominerende gjennom hele vår samfunnsstruktur. En kan dermed si at barnfrie kvinner og menn også bryter med det kulturelt konstruerte idealet for kjernefamilien ved å leve et liv uten å stifte familie og få barn. Noen barnfrie begrunner sitt livsvalg med å fortelle om dårlige erfaringer i sin egen oppvekst. Disse individene og en del andre barnfrie kan ha et annet referansebilde for begrepet familie og dermed bryte med en samfunnsforventning for å ønske seg det konvensjonelle familielivet. Når barnfrie da møter aspekter ved samfunnet som er styrt av familieorienterte idealer, for eksempel dagligvarehandel, boligmarked, arbeidstider, ferier, osv., så kan dette potensielt føre til negative følelser som frustrasjon og skam (Sznycer et al., 2016).

Individualisme og altruisme

Det finnes en slags motsetning mellom to argumentasjonsrekker for hvorfor barnfrie velger å ikke få barn; individualisme og altruisme. Det er fortsatt viktig å forstå at barnfries situasjoner og motivasjoner er individuelle og kan være veldig forskjellige fra hverandre, men det er likevel interessant å se etter store trekk med sammenheng til dagsaktuelle verdier. Forskning på barnfrihet fokuserer på sterk og utbredt individualisme som en årsak til barnfrihet (Engwall & Peterson, 2010; Shapiro, 2014). Idealene som trekkes frem er frihet, autonomitet og selvrealisering. I de siste tiårene derimot har en sett en økning av altruistiske verdier hos mange individer i samfunnet. Generelt sett kan en si at vår kultur er preget av et sakte skifte fra fokus på individet til et fokus på våre omgivelser. En kan dermed argumentere for at altruisme også kan være en kilde til barnfrihet, ved at individer velger å ikke få egne barn av hensyn til andre, eller bare velger å bruke sin tid på andre enn seg selv og sitt liv. Et eksempel på altruistiske tendenser i samfunnet er den store utbredte bekymringen for klimakrisen. Enkelte individer i denne gruppen velger å være barnfri som en direkte konsekvens av denne bekymringen, og utvikler i stedet altruistiske verdier. I tillegg er det flere som bryter stereotypen om at barnfrie er karriereorienterte, og mange barnfrie som fokuserer på at deres engasjement for omverdenen er en årsak til å velge et liv uten barn (Shapiro, 2014). Barnfrihet i dag må dermed ses fra to perspektiver; individualisme og altruisme.

Ekspertintervjuer

For å få en enda utvidet og dypere forståelse for utfordringene til barnfrie tok jeg kontakt med fire akademikere, og inviterte dem til to semistrukturerte intervju. De var interesserte i prosjektet og sa seg villig til å ta del. To var fra UiB og har spesifikt forsket på barnfrihet, og to var fra NTNU og har forsket på norsk kultur for å få barn og familie. På dette tidspunktet i prosjektet var jeg særlig interessert i potensielle utfordringer tilknyttet til at barnfrie bryter med det kulturelt konstruerte kjernefamilieidealet og det kulturelt konstruerte kvinneidealet. Formålet med intervjuet var også å utforske andre tema, samt snakke litt om potensielle utfordringer og mulige intervensjoner.

Guro Korsnes Kristensen er professor i kjønns-, likestilling-, og mangfoldsstudier og instituttleder ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier, NTNU.

Malin Noem Ravn er dr. polit. i sosialantropologi og arbeider ved Fakultetet for samfunns- og utdanningsvitenskap, NTNU.

Tove Ingebjørg Fjell er professor i kulturvitenskap og arbeider ved Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap, UiB. Fjell er også forfatteren til boken *Å si nei til meningen med livet?* (2008).

Melissa Geelmuyden Andersen har mastergrad i sosiologi og er stipendiat ved Sosiologisk institutt, UiB. Andersen har også skrevet "Jeg må ikke ha barn i livet mitt for at livet skal gi mening" En kvalitativ undersøkelse om barnfrihet blant menn og kvinner i Norge (2020) og "Barnfrihet: Hvorfor ønsker noen ikke å ha barn?" (2022).

I intervjuene stilte jeg spørsmål om stigmatisering av barnfrie, potensielle utfordringer barnfrie kan møte, særlig da knyttet til begrepene kjernefamilien og kvinnelighet, men også på generelt grunnlag. De ble også stilt spørsmål om hva som kunne vært annerledes i fremtiden for at barnfrie kunne ha det bedre. Når en arbeider med design er det naturlig å se etter forbedringspotensialer og mulige intervensjoner, men det er ikke nødvendigvis slik i andre fagfelt, så en alternativ formulering av spørsmål om fremtiden kan være nyttig for å hjelpe intervjuobjektene å tenke på forbedringspotensialer.

I forkant av de to intervjuene sendte jeg det jeg hadde laget av personas, brukerreiser og touchpoints, og i tillegg printet jeg de ut til intervjuet i Trondheim. Formålet med dette var å formidle min egen forståelse av hva det vil si å være barnfri, og illustrere bredden av livsstiler, motivasjoner og utfordringer som er typiske for barnfrie. I løpet av det ene intervjuet ble et par av personasene brukt i noe grad og ett punkt i touchpoints ble nevnt. I det andre intervjuet ble det ikke nevnt i det hele tatt.

Intervju med Malin Noem Ravn og Guro Korsnes Kristensen

Intervju med Guro K. Kristensen og Malin N. Ravn fra NTNU

Intervjuet med Guro og Malin fra NTNU var informativt. De fortalte at det er en klar trend av økende aksept for alternative levemåter og familiekonstruksjoner i Norge. Feltet for hvem som får barn og ikke minst hvordan en får barn har blitt mye bredere de siste årene. Særlig siden flere homofile og lesbiske par får barn, flere single kvinner blir mødre, og bedre teknologi for reproduksjon, gjør at flere eldre kvinner og de som ellers ville vært ufrivillig barnløs, nå har bedre muligheter til å bli foreldre. Det blir altså vanligere og vanligere å se andre familiestrukturer enn "mann og kvinne med to barn", og det er derfor i liten grad et smalt felt for hva som oppfattes som den "riktige" måten å få barn på.

Guro og Malin nevnte et par utfordringer som barnfrie kan møte på. Blant annet så kan noen barnfrie oppleve at det er vanskelig å forklare hvordan de tenker. De kan da også oppleve at ingen forstår situasjonen deres, enten fordi de aldri spør eller fordi det er vanskelig å formidle. En annen utfordring som blir nevnt, er at barnfrie kan bli spurt om de kan arbeide i ferien slik at "de som har familier" kan ta fri.

Guro og Malin delte flere gode tanker om hvordan fremtiden kunne vært bedre for barnfrie og mange andre. Først og fremst skulle de ønske at det var mindre tabubelagt og mer åpenhet rundt det å snakke om sitt eget eller andres valg, uten at slike samtaler var så ladet med formeninger om hva som er "riktig" eller "galt". De påsto også at det er behov for flere gode rollemodeller som kunne reflektere et mangfold av ulike livsvalg. I intervjuet delte de også en tanke om at begrepet "familie" kunne vært mer nyansert. For eksempel i skolen eller på TV kunne ordet "familie" blitt brukt for å beskrive et homofilt par med barn eller en alenemor med sitt barn, uten en undertone om at det ikke er sammensetningen "mor, far og et par barn." Det samme kunne sikkert vært sagt om begrepet "singel" eller "barnløs". De konkluderer med at det altså er potensiale for forbedringer i den norske kulturen både i sosiale settinger og i skolen og medier, men at det stort sett kommer til å løse seg selv i fremtiden fordi det er en klar trend mot mer og mer åpenhet og aksept for alternative levemåter.

Intervju med Tove I. Fjell og Melissa G. Andersen fra UiB

Intervjuet med Tove og Melissa fra UiB var også opplysende. De fortalte at det har blitt enklere å prate åpent om barnfrihet i Norge, og at mange barnfrie er veldig fornøyde med livet sitt og de valgene de har tatt. Likevel møter de jo på spørsmål og reaksjoner som leder til problemer, men de mente at det stort sett var mye aksept i det norske samfunnet. De argumenterte for at mye hadde skjedd de siste ti årene som har ledet til større grad av åpenhet. Særlig pride-bevegelsen har hatt en stor påvirkning ved å utfordre normene og de konstruerte idealene for kjernefamilien og kvinnelighet, og har dermed bidratt til at alternative livsvalg nå er mer normalisert og akseptert. Tove og Melissa snakket også om at utfordringene til barnfrie stort sett ligger i relasjoner med andre, og vil variere fra miljø til miljø. I noen miljøer er det få som følger A4-modellen, og det er da andre normer for hvordan en lever sitt liv, mens i andre i settinger, for eksempel innad i familien eller på arbeidsplassen, kan en møte på forventninger til å få barn. Barnfries utfordringer i møte med andres forventninger og reaksjoner kan også variere basert på deres begrunnelse for hvorfor de ikke har barn. For folk flest er det mer forståelig når barnfrie ikke får barn på grunn av ytre tilfældigheter i livet, og mindre forståelig når valget er styrt av sterke indre motivasjoner.

Tove og Melissa svarer også på spørsmål om barnfries potensielle utfordringer. De mener det er et tydelig press og en forventning om å få barn innad i enkelte miljøer, men ikke i Norge generelt. De forteller også at noe av presset kan også komme mer eller mindre indirekte fra samfunnet rundt. Den pronatalistiske normen skapes gjennom media, reklame, politikken og over alt i samfunnet, for eksempel i bilreklamer som fronter familier på fire. Tove og Melissa påpeker at eldre barnfrie er en gruppe som kan møte flere utfordringer enn andre barnfrie. Ringvirkningene av pride-bevegelsen og samfunnets økende aksept for alternative levemåter de siste årene har nok hatt mindre påvirkning på miljøet blant eldre, og eldre barnfrie kan dermed potensielt fortsatt møte på en del negative reaksjoner. I tillegg er dette en gruppe som ofte blir sett på som ensomme. Tove og Melissa prater også om steriliserte, som er en annen undergruppe barnfrie som særlig møter mye motstand. De som velger å sterilisere seg kan oppleve å få svært negative reaksjoner rettet mot seg. Dette er særlig tydelig i kommentarfelt på nettet hvor debatten er svært betent.

I likhet med Guro og Malin, tenker Tove og Melissa at trenden for økende aksept og åpenhet for alternative levemåter vil fortsette i fremtiden. Vi har vært på vei hit i lang tid, og det blir bare lettere for barnfrie i fremtiden. En annen utvikling i verden som tangerer barnfrihet er klimakrisen, og vi ser at det nå er en stor gruppe yngre kvinner og menn som velger å ikke få barn på grunn av overbefolkning i verden. De kaller det for *BirthStrike*, og de vil rett og slett ikke ha barn av hensyn til klimaet. Dette er altså en tredje undergruppe barnfrie som kan ha noen unike utfordringer i møte med folk som ikke forstår.

Analyse av intervjuene

Begge intervjuene var svært opplysende, men ikke på den måten jeg hadde sett for meg. Et fellestrekk for begge intervjuene var at de stilte seg spørrende til antagelsen som ligger til grunn for den initielle problemstillingen til prosjektet; "hvordan øke sosial aksept for å være barnfri." De lurte på hva min bakgrunn var for å påstå at det er for lite sosial aksept for å være barnfri i Norge. En av dem foreslo å endre vinklingen på oppgaven til å finne ut om det faktisk er lav aksept for å være barnfri i Norge, og en annen sa at barnfrie ikke akkurat er en stigmatisert gruppe. Jeg mener formuleringen av den opprinnelige problemstillingen min ikke antar at det er lav aksept, men heller at det er bra å øke aksept. Likevel er denne inputen starten på et fokusskifte i prosjektet, vekk fra å forsøke å endre norsk kultur og samfunn, og til et fokus på barnfries utfordringer i sosiale settinger.

Senere i intervjuene spør jeg om utfordringer som barnfrie kan møte. De beskriver da flere, og presiserer at det er særlig i sosiale møter med andre mennesker at barnfrie kan ha det vanskelig. De forteller også at normer og kultur er forskjellig fra miljø til miljø innad i Norge, og at innenfor enkelte miljøer så kan barnfrie være stigmatisert. Da jeg spurte om hva som kunne være annerledes i fremtiden for at barnfrie skulle ha det bedre svarte de blant annet at det er potensiale for forbedring i den norske kulturen, for eksempel mer åpenhet i sosiale settinger, og at flere alternative levemåter blir mer synlige og positivt formidlet på TV, i grunnskoleutdanningen, osv. (I begge intervjuene pratet vi lite om potensielle utfordringer tilknyttet at barnfrie kvinner bryter med det kulturelt konstruerte kvinneidealet.)

I etterkant av intervjuet satt jeg igjen med noen spørsmål om barnfrie i dag er en stigmatisert gruppe eller ikke. Imidlertid, når alt kommer til alt så er det klart at en del individer innenfor gruppen barnfrie kan møte på utfordringer i noen sosiale settinger. Disse intervjuene var altså begynnelsen på å fokusere på disse individenes utfordringer heller enn problemer ved norsk kultur og samfunn.

Oppsummering av innsikt

Arbeidet med desk research og intervjuene har resultert i mye innsikt om fenomenet barnfrihet. Særlig innsikten om hvordan det oppleves å være barnfri, og om barnfries utfordringer i møte med vanskelige situasjoner i sosiale omgivelser, har vært spesielt definerende for veivalg i prosjektet, og stått til grunnlag for innholdet i design briefen og endelig konsept. I tillegg er barnfries egne gjengivelser av sine erfaringer og opplevelser, og faglitteraturens beskrivelser av hvem som er barnfrie, og hvorfor de ikke får barn, svært viktige grunnlag for min forståelse av målgruppen.

Faglitteraturen har ledet til gode svar på hvorfor noen individer velger å være barnfrie, hvordan barnfrihet utfordrer konvensjoner i samfunnet, hvordan barnfrie selv opplever å bryte med konvensjonene og hvilke utfordringer barnfrie står overfor. Hvilke grupper mennesker, og hvor mange, som er barnfri i Norge er det ikke ett enkelt svar på. Faglitteraturen har også gitt innsikt i problemstillingen om at barnfrihet særlig utfordrer konvensjoner for kvinnelig oppførsel, fordi den kulturelt konstruerte kvinnelige identiteten er sterkt tilknyttet morsrollen og de kroppslige funksjonene for graviditet og fødsel.

Lesing av barnfries egne opplevelser og erfaringer i populærvitenskap og andre kilder på nettet har komplementert faglitteraturen. De har særlig gitt en utdypet forståelse for mangfoldet av begrunnelser og motivasjoner bak, og utfordringer ved, barnfrihet. I tillegg har de gitt et direkte innblikk i atferden til noen grupper barnfrie.

Diskusjonene og samtalene med medstudenter, veiledere og andre bekjente har også komplementert de mer direkte kildene. Særlig hvordan skam er et viktig aspekt i barnfries utfordringer, og det dagsaktuelle perspektivet av altruisme som en økende verdi blant mange.

Det viktigste ekspertintervjuene har ledet til et fokusskiftet fra å forsøke å øke sosial aksept, til barnfries egne opplevelser av å være barnfri i et uforstående miljø. De har også gitt noen gode perspektiver på et par undergrupper med barnfrie som kan møte på noen spesielle utfordringer.

Mangfold i motivasjoner og begrunnelser til å være barnfri

En av de aller viktigste innsiktene er at det finnes veldig mange ulike motivasjoner og begrunnelser til å være barnfri (Andersen, 2022; Fjell, 2008; Shapiro, 2014). Hvert menneske har sine individuelle indre motivasjoner og/eller ytre påvirkningsfaktorer som enten kan lede til et liv *med* barn eller et liv *uten* barn. Det er også forskjell i hvor sterkt en har tatt valget om å ikke få barn. Alt fra de som velger å sterilisere seg, til de som ennå ikke har tatt stilling til valget og ikke ser på seg selv som barnfri, og til de som tenker at det er andre omstendigheter ved livet som bestemmer slikt. Selv om det finnes et mangfold av individuelle veier til barnfrihet kan en generalisere svaret til hvorfor noen er barnfrie.

Noen kategorier for motivasjoner og begrunnelser:

Ønske om å verne om frihet og autonomitet.

Ønske om å unngå ulempene ved foreldreskap.

Tanker om at verden ikke er egnet til å få barn i.

Tanker om at faktorer i livssituasjonen begrenser.

Følelse av at naturen ikke kaller.

Samlivspartnerens motivasjoner eller situasjon.

Overordnede altruistiske motiver.

De vet ikke hvorfor.

Utfordringer med å bryte gjeldende konvensjoner

Desk research arbeidet har ledet til innsikt i hvordan “barnfrihet utfordrer sentrale kjernefamiliemodeller og gjeldende heteronormer” (Fjell, 2008). Forskning avdekker også at barnfrie til dels er en stigmatisert gruppe. Noen gruppers oppfatninger av barnfrie kan være krenkende, stereotyper av barnfrie er generelt negative, og fremstillingen av barnfrihet i medier er av og til negative (Fjell, 2008; Shapiro, 2014).

Viktig innsikt er at noen barnfrie også selv opplever å bryte med samfunnets gjeldende konvensjoner (Andersen, 2020). De kjenner på en forventning til at en skal få seg og ønske seg barn, og tolker samfunnets forventninger som *indirekte press*, og forventninger fra sine sosiale omgivelser som *direkte press*. Andre barnfrie kjenner ikke på noe press eller forventninger, og noen barnfrie sier at de liker å bryte med samfunnets normer (Andersen, 2020).

Innsiktsarbeidet har ledet til kunnskap om utfordringer tilknyttet til at barnfrihet bryter med samfunnets gjeldende konvensjoner. Det er viktig å forstå at barnfries opplevelser og erfaringer kan være veldig ulike (Andersen, 2020; Fjell, 2008; Shapiro, 2014). Noen møter ingen utfordringer, mens andre opplever mange utfordringer, eller har utfordringer spesifikk til deres situasjon. Likevel ser en noen fellestrekk.

Noen potensielle utfordringer:

Å føle seg annerledes.

Ha vanskeligheter for å formidle hva en tenker.

Blir ikke trodd på.

Får et vanskelig forhold til sine familiemedlemmer.

Negativ påvirkning fra andre faktorer i livsomstendighetene som tangerer barnfriheten.

Får en svekket kjønnsidentitet.

Vanskelige situasjoner i parforhold.

Hatefulle eller krasse kommentarer og reaksjoner fra fremmede (Særlig steriliserte kan oppleve dette på internett).

Pronatalistisk befolkningspolitikk påvirker negativt

Skamfølelse i ulike situasjoner; ta valg, konfrontasjon med valg, konfrontasjon med andre livsomstendigheter som har påvirket barnfriheten.

Ensomhet hos barnfrie eldre

Teknikker for å overkomme kommunikasjonsvansker

Til slutt har lesingen gitt innsikt i barnfries respons til spørsmål og reaksjoner fra omgivelser (Andersen, 2020; Fjell, 2008). Særlig barnfrie som kan kategoriseres som avvisere samler seg i miljøer på nettet. Her søker de bekreftelse fra likesinnede, deler humor, lufter frustrasjon eller sprer positive verdier. Ellers anvendes det mange ulike teknikker for å overkomme kommunikasjonsvanskene med å formidle sin situasjon og sine synspunkt. Det er vanlig å føle at sine narrativer til et ukonvensjonelt livsvalg må være både rasjonelle og konsekvent følge en kjent ideologi for at de skal bli sosialt aksepterte (Fjell, 2008). Derfor kan noen barnfrie unngå å fortelle hele sannheten eller bøye realiteten litt slik at narrative holder seg forståelig. Andre teknikker kan være å late som en er ufrivillig barnløs, eller at en ikke har bestemt seg enda. Noen barnfrie liker å fremstå som mer følsomme, for eksempel at de har andre barn i livet sitt å vise omsorg for. Andre skifter fokus til mer altruistisk motiver eller peker til sitt store samfunnsengasjement, som likeverdige til å bli forelder. Disse responsene til reaksjoner og kritikk kan være en måte for barnfrie å bevare deres selvfølelse og selvilde (Shapiro, 2014). En kan si at barnfrie generelt sett har et godt selvilde, men de ulike teknikkene som brukes til å overkomme vanskeligheter kan tyde på at enkelte individer ikke er fullstendig selvsikre eller helt trygge på sine livsvalg i møter med utfordringer i sine sosiale omgivelser (Engwall & Peterson, 2010; Shapiro, 2014).

3

Design- verktøy

I dette kapitlet presenteres resultatene av de ulike designverktøyene som visualiserer, bearbeider og analyserer kunnskapen fra forrige kapittel til å ytterligere forstå fenomenet barnfrihet. Metodene ble utført samtidig som desk research arbeidet, og videre bearbeidet og iterert ettersom mer innsikt og forståelse ble opparbeidet. Visualiseringene ble laget i *FigJam* (Figma, n.d.) et online tavleverktøy.

Metodene

Kulturelt image matrise

Et egendefinert verktøy, basert på andre kartleggingsverktøy som image boards (Hanington & Martin, 2012, p. 100), med formål om å gjengi noe av den vestlige kulturens bilder på hva det vil si å være barnfri.

Liste over motivasjoner og begrunnelser for å ikke ha barn

En enkel liste med motivasjoner og begrunnelser samlet fra desk research.

Personas

Flere fiksjonelle karakterer som eksemplifiserer arketyper i gruppen barnfrie (Stickdorn et al., 2018, p. 128). Personasene er basert på barnfries egne gjengivelser funnet i desk research.

Brukerreiser

Brukerreisene, eller journey maps (Stickdorn et al., 2018, p. 129), er eksempler på hvordan livene til barnfrie kan arte seg, basert på funn i desk research. De er presentert gjennom perspektivet til personasene.

Touchpoints

En generalisering av de ulike punktene i brukerreisene hvor barnfrie kan potensielt møte på utfordringer.

Kulturelt image matrise

For å forstå hvordan den vestlige verden ser på barnfrihet har jeg gravd mye rundt på internett. Der har jeg funnet mange enkeltpersoner som har uttrykt sine forskjellige meninger, men også gjentakende bilder og illustrasjoner på hvordan ulike medier skaper et slags stereotype bilde av barnfrie. Det har vært en innsiktsfull øvelse å samle noen av disse illustrasjonene til en slags liten helhetlig forståelse av den vestlige kulturens bilde på å være barnfrie og så sammenligne med tilsvarende collager for å være ufrivillig barnløs, frivillig forelder og ufrivillig forelder. Selve resultatet derimot gjenspeiler ikke det store komplekse helhetsbildet og er potensielt preget av mine egne valg.

Kontrastene er nokså brutale, og illustrasjonene en finner er typisk overdrevne, men poenget var altså å lete etter de gjentakende bildene som stadig dukker opp i vår hverdag og som uunngåelig påvirker vårt tanke sett. Å lage matrisen var en god oppgave som oppfordret meg til å se etter nye områder for diskursen, men har ikke vært eksplisitt brukt siden. I etterkant har jeg lagt merke til mange nye karakterer, illustrasjoner og utsagn om barnfrihet som dukker opp i ulike mediekanaler.

Barnfri segmentet i matrisen viser både negative og positive stereotypier, og noen av dem kan tolkes begge veier.

Frivillig forelder segmentet inneholder utelukkende positive stereotypier og virker mest overdrevet, som en slags reklame for å få barn. (Jeg drakk te mens jeg arbeidet med denne matrisen og tilfeldigvis fikk jeg en tepose med et sitat om barn. Siden dette også følte ut som en slags reklame for å få barn så måtte jeg inkludere den i matrisen.)

Ufrivillig barnløs og ufrivillig forelder segmentene inneholder utelukkende negative illustrasjoner.

Bildene er hentet fra:

<https://api.ndla.no/image-api/raw/YyLwCmKj.jpg?width=1024>, <https://kid.htgetrid.com/wp-content/uploads/2019/03/semia-chaildfri.jpg>, <https://kid.htgetrid.com/wp-content/uploads/2019/03/Chaildfri.jpg>, <https://image.forskning.no/1714699>, https://img.huffingtonpost.com/asset/5b9f2edb3c00005b000ad7c9.jpeg?ops=scalefit_720_noupscale, <https://premium.vgc.no/v2/images/23ce6700-b115-46b7-a701-5df8398275f1?fit=crop&format=auto&h=1536&tight=true&w=2048&cs=359e129f333705fd544ccd4759eef0815e638cc>, <https://premium.vgc.no/v2/images/17909d44-4362-4b3a-b3a3-b84b939e6fa5?fit=crop&format=auto&h=1365&w=2048&cs=62a58a7038f0a3c800c5b53dc86b2e32a04bf806>, <https://akamai.vgc.no/v2/images/2d17b088-f3ed-4919-9f31-4c864eead25c?fit=crop&format=auto&h=1267&w=1900&cs=b9b0381bea94158a2fa047e82588dbe080cb7c9e>, [https://www.verywellfamily.com/thmb/d0hSIJH1s0H1YnFk7vXuU3ks_TE=/500x350/filters:no_upscale\(\):max_bytes\(15000\):strip_icc\(\)/iStock-829378958-662dce5f9fc24b97a2c80476e3f8fa45.jpg](https://www.verywellfamily.com/thmb/d0hSIJH1s0H1YnFk7vXuU3ks_TE=/500x350/filters:no_upscale():max_bytes(15000):strip_icc()/iStock-829378958-662dce5f9fc24b97a2c80476e3f8fa45.jpg), https://i.dailymail.co.uk/i/pix/2012/12/06/article-0-13CBED6B000005DC-32_634x423.jpg, <https://akamai.vgc.no/v2/images/93438726-e958-4140-9410-adc3b045941c?fit=crop&format=auto&h=750&w=1499&cs=b4f61fb2baa562ffc67ac857b947046d57877f10>, <https://www.prensallibre.com/wp-content/uploads/2021/07/loca-de-los-gatos-02.jpg?quality=52&w=760&h=430&crop=1>, <https://www.3benefitsof.com/wp-content/uploads/2013/04/mothers-gift.jpg>, <https://www.xibms.com/blog/wp-content/uploads/2019/10/stay-at-home-working-mom.jpg>, <https://rockstarinlife.com/wp-content/uploads/2020/06/Our-Children-Are-Our-Future.png>, <https://image.shutterstock.com/image-photo/sad-woman-jealous-friend-young-260nw-518378398.jpg>, http://img.timeinc.net/time/daily/2013/1307/360_cover_0812.jpg, <https://ctp-media.imigino.com/image/1/process/nullxnull?source=https://zululandobserver.co.za/wp-content/uploads/sites/56/2015/07/teenlifeline.jpg>, <https://stressandresilience.com/wp-content/uploads/2020/09/Parental-Burnout-Graphic-1.jpg>, <https://scx2.b-cdn.net/gfx/news/hires/2016/havechildren.jpg?imageId=1714699&cx=0&cy=3.448275862069&cropw=100&croph=85.931034482759&owidth=477&cheight=284>

Motivasjoner og begrunnelser for å ikke få barn

Mye faglitteratur forsøker å svare på hvorfor barnfrie velger å ikke ha barn. Det viser seg at det finnes veldig mange ulike motivasjoner bak valget og begrunnelser for omstendighetene, så jeg har prøvd å samle alle i én stor liste. Igjen, det er ikke alle barnfrie som har tatt et aktivt valg om å ikke ha barn, det er også dem som ennå ikke vet om de skal ha barn eller ikke. Likevel blir de ofte stilt spørsmålet om hvorfor de ikke har barn og forklarer da situasjonen. Det er også interessant hvordan noen begrunnelser kan være vanskeligere for andre folk å forstå eller akseptere. Det er altså da rimelig å tenke at barnfrie ikke alltid forteller hele sannheten når de svarer på spørsmål om hvorfor de ikke har barn.

Dette er jo kun en liste, men den er verdt å nevne her siden den har blitt brukt aktivt senere i prosjektet, blant annet i konseptutviklingen. Prosessen med å skrive ned og sortere disse motivasjonene har også vært nyttig for å få et bredt bilde på alle de ulike motivasjonene og livssituasjonene som kan være bakgrunnen for hvorfor noen individer er barnfrie. Listen har også vært til stor hjelp i å produsere personasene og brukerreisene.

Barnfrihetens premier

Kan satse på/prioritere karriere

Verne om «friheten»

Større økonomisk frihet

Reise så mye og hvor en vil

Jobbe så mye og hvor en vil

Vier sin tid og kjærlighet til sin partner

“Voksenvennlig” livsstil

- *Et fokus på arbeid, prosjekter og egne mål.*
- *«Frihet» til lange ferier, sene kvelder, osv.*
- *Alternative døgnrytmer, bosted, arbeid, osv.*

Ulemper ved foreldreskapet

Liker ikke barn

Kan ikke noe om barn. Vet ikke hva en skulle gjort.

Misliker tanken på svangerskap og fødsel

For stort ansvar, for store bekymringer, og for mye arbeid.

Vil ikke leve et A4-liv

Vil ikke være/føle seg bundet

Redd for å få funksjonshemmede barn

Redd for å miste sitt eget barn

Redd for å måtte klare seg som forelder alene

Tar lang tid før barn blir voksne

Vanskelig å kombinere karriere og foreldreskap

Større perspektiv

Overbefolkning

Klima

Verden er alt for risikofylt

Rebelsk feminist

Samfunnets prioriteringer er genuint gale

- *Kvinner er mer enn reproduksjonsverktøy*
- *Imot det “biologiske imperativet”*

"Bortforklaring" / Passer ikke

Seksuell orientering

Har allerede andre barn i livet som dekker sine behov

Har aldri hatt en partner

“Det bare ble sånn”

Aldri følt på behovet

Har ingen «morsfølelse»

Barn dekker ikke nærhets-/omsorgsbehovene

Vil kun ha barn med “den rette” mannen.

Over 40 år er for sent til å bli mor

Dårlig erfaring fra egen oppvekst

- *Familielivet appellerer ikke*
- *Er redd for å arve dårlige foreldervaner*
- *Vil ikke utsette et barn for en dårlig oppvekst*

Upassende personlighetstrekk

- *Overbeskyttende, sosial angst, osv.*

Uegnet livssituasjon

- *Sykdom, bosted, økonomi, osv*

Personas

Det ligger mye arbeid bak produksjonen av personasene. De har endret seg over ulike iterasjoner, og blitt flere etter hvert som jeg har forstått mer. Personasene har vært viktige, og brukt aktivt gjennom hele prosjektet. Personasene gir ikke et fullstendig bilde av virkeligheten, og jeg forstår at metoden kan ta bort viktige nyanser, og i innsamlingen av innsikt har det blitt tydelig at hvert individ har sine individuelle motivasjoner, opplevelser, osv. Men, det er nettopp dette mangfoldet av barnfrie liv, og det brede spekteret av ulike måter å være barnfri på, som jeg ønsker å illustrere med de relativt mange personasene. Jeg har forsøkt å destillere inn i metoden mangfoldet av unike individer som er barnfri, mangfoldet av unike motivasjoner for å leve et liv uten barn, mangfoldet av unike livssituasjoner og erfaringer, og mangfoldet av unike holdninger til hvilke liv en ønsker å leve. I tillegg til å bruke personasene til å illustrere mangfoldet av hva det vil si å være barnfri til meg selv, i intervjuene og i workshopene, så hjelper de meg også å forstå målgruppen definert i design briefen. De seks Personasene er basert på de kvalitative intervjuene i faglitteraturen (Andersen, 2020; Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008) og barnfries egne fortellinger, både fra boken *Evig barnefri* (Sveen, 2015) og fra ulike kilder på Internett (Bergersen, 2018; Brown, n.d.; Facebook, n.d.; Johnsen, 2019; Johnsen, 2017; Reddit, n.d.; Sandve, 2015; We Are Childfree, n.d.).

Anne, 45 – Opptatt med mye annet

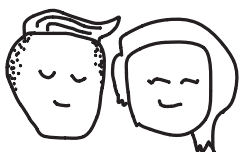
Anne har ikke barn fordi hun rett og slett aldri har hatt tid til å få barn. Det er så mye annet hun driver med og har lyst til å gjøre at det aldri passet. Anne blir irritert av både presset på å få barn fra hennes sosiale omgivelser, og “moderskapsmaset” i samfunnet generelt. Hun presiserer at hun liker barn og har mange tantebarn og fadderbarn i livet sitt. Nå er Anne blitt 45 og regner med at hun aldri kommer til å få barn av biologiske begrensninger, men før hun ble 40 tenkte hun aldri over at hun hadde valgt et liv uten barn og så ikke på seg selv som “barnfri.” Anne kan kategorisert som “utsetter” fordi hun aldri tok et aktivt valg om å ikke få barn.

Gjøril, 30 – Overbefolkning

Gjøril er ikke imot tanken på å være mor. Hun er glad i barn og kunne kanskje adoptert. Likevel ønsker hun ikke barn selv fordi hun ikke vil bidra til en allerede overbefolket verden. Hun er opptatt av klimakrisen og mener andre rundt henne ikke forstår alvorret. Gjøril opplever et press på å få barn, noe hun tenker er litt rart siden hun er lesbisk. Gjøril er et eksempel på et individ i en økende moderne gruppe barnfrie som altså baserer sine livsvalg på altruistiske motiver. Siden det er et aktivt valg så kunne hun blitt kategorisert som “avviser,” men hun kan jo adoptere eller verdenssituasjonen kan endre seg, så her strekker ikke kategorisering helt til.

Isak og Monica, 35 – Personlighetstrekk og partnerforhold

Isak og Monica lever et A4-liv, og følger på mange måter "standardfortellingen". Begge vipper mellom å ville ha barn og ikke. Hovedgrunnen til at Isak ikke ønsker seg barn er at han mener han ikke egner seg som far med hans sære personlighetstrekk (overbeskyttende, mild sosial angst, osv.). Isak opplever lite press fra sine sosiale omgivelser, men føler han ikke oppfyller en forventning fra samfunnet. Monica føler ikke direkte at "naturen kaller", men kjenner i større grad enn Isak på en forventning om at hun burde ønske seg barn. De er begge glad i et rolig og stabilt liv og kan romantisere det å få barn. De er stort sett enige om ting, men er klar over at de påvirker hverandres synspunkt, og at om hver av dem hadde vært i et forhold med noen andre så kunne det vært at de begge hadde hatt barn allerede. Så selv om det kan hende at de blir foreldre i fremtiden så regner jeg dem som barnfrie akkurat nå fordi de bryter med forventningen om at de fleste ønsker seg barn.

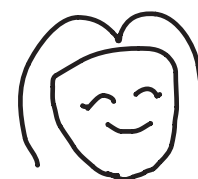
Arve, 86 – Mild kronisk sykdom

En av grunnene til at Arve ikke ville ha barn er fordi han har en mild kronisk sykdom, som han mener gjør ham uegnet som forelder. Som Isak, er det med hensyn til de potensielle barna at Arve frastår. Han tenker også at å bli far hadde vært mye arbeid og et stort ansvar han ikke ville ha. I stedet for å ha barn har Arve likt å vie sin tid og kjærlighet til sin partner. Arve misliker når andre tror han er ufrivillig barnløs og synes synd på han. Han har også opplevd at folk ikke tror på han. Arve representerer gruppen eldre barnfrie som kan ha både like og ulike syn på livet som de yngre, men står overfor unike utfordringer. Presset og forventningene for å få barn er forbi, men stigmaer kan sitte igjen. Mange tror Arve er ensom, men han påstår at han aldri har forventet å få masse besøk på aldershjemmet, og at han derfor har det helt fint. Likevel er ensomhet blant eldre (både foreldre og barnløse) en særlig stor samfunnsutfordring, og noe som kunne vært en masteroppgave i seg selv.

Trine, 38 – Voksenvennlig liv

Trine ønsker å leve et "voksenvennlig" liv hvor hun kan være "fri" til å dra på ferier, være oppe sent om kveldene, og være så sosial som hun vil. Hun mener at det er mange foreldre som forsøker å leve som henne, men at det er uforenlig med å ha barn. Trine er også en individualistisk feminist som ytrer sine meninger. Da får hun mange sterkt negative kommentarer på nett (noen er fra andre feminister). Trine bestemte seg tidlig for å ikke bli mor og kan da kategoriseres som "avviser."

Karoline, 60 – Misliker småbarn

Karoline vil bare ikke ha barn. Hun rett og slett misliker småbarn og har derfor sterilisert seg. I tillegg ønsker hun å leve et "voksenvennlig" liv med alternative døgnrytmer, rutiner, bosteder, osv. Altså det motsatte av de trygge faste rammene et barn trenger. Karoline er lei forventningene i samfunnet om å følge normalen. Hun er blitt godt vant til å bryte med normer og kan til og med like det, men hun føler seg likevel stigmatisert og opplever at hun er mindre verdt fordi hun ikke har barn. Karoline representerer nok en veldig liten gruppe barnfrie siden hennes motstand mot å få barn og A4-livet generelt er så sterk. Jeg synes fortsatt hun er en interessant karakter i blandingen fordi hun er den som møter på flest folk som ikke forstår henne. Karoline kan i aller høyeste grad kategoriseres som "avviser".

Brukerreiser

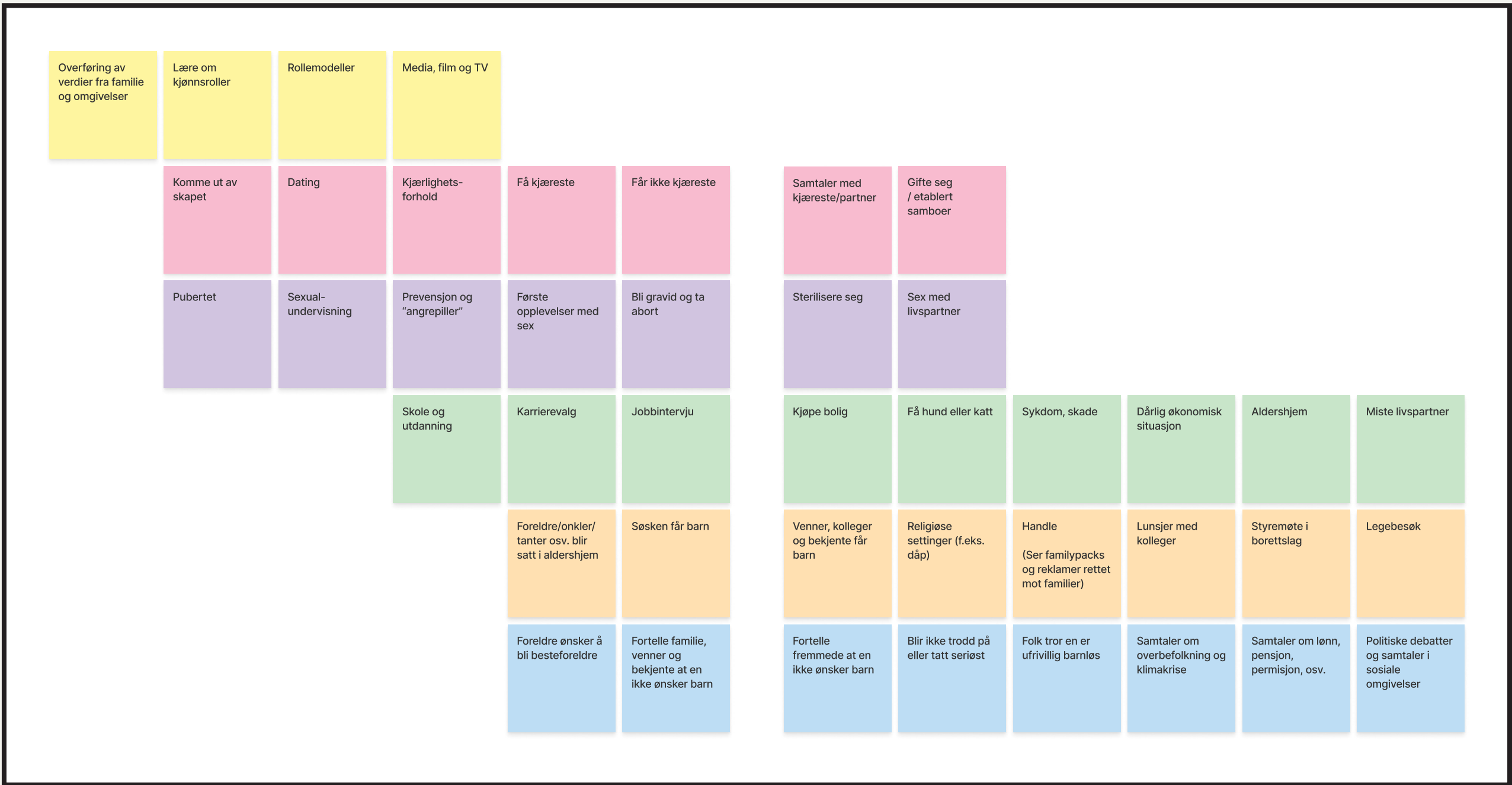
For hver persona lagde jeg en slags brukerreise av livene deres for å kartlegge hva det vil si å være barnfri. Å lage brukerreisene har vært en sentral del av arbeidet i å forstå fenomenet, og har tatt lang tid å utarbeide etter hvert som forståelsen øker. De har også blitt brukt i flere andre deler av designprosessen, for eksempel som springbrett til videre arbeid innenfor ett tema eller at selve innholdet er brukt i en annen metode. Se vedlegg A for alle brukerreisene.

Brukerreisene gjenspeiler altså min tilegnede kunnskap om hvordan ulike barnfrie liv kan arte seg. De er basert på det samme materialet som er bakgrunnen for personasene; kvantitative intervjuer (Andersen, 2020; Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008), boken *Evig barnefri* (Sveen, 2015) og barnfries fortellinger på Internett (Bergersen, 2018; Brown, n.d.; Facebook, n.d.; Johnsen, 2019; Johnsen, 2017; Reddit, n.d.; Sandve, 2015; We Are Childfree, n.d.). Metoden har vært et godt verktøy for å hjelpe meg å forstå alle de ulike måtene en kan være barnfri på. Det har vært særlig lærerikt å kartlegge forventninger, press og andre utfordringer opp mot skam og relaterte følelser. Hovedinnsikten ligger i å se sammenhengen mellom utfordrende sosiale møter, samfunnets forventninger, individenes egne motiver og deres følelser og emosjoner. Som sagt er bakgrunnen for innholdet basert på barnfries egne erfaringer og tanker, og så har jeg sydd det sammen til seks gjennomgående fortellinger. Det kan ha vært en ulempe å kun ha seks personas siden det er noen spesielle utfordringer som har dukket opp som jeg ikke har fått bearbeidet i brukerreisene, for eksempel barnfrie som er blitt steforeldre eller perspektivet til barnfries egne foreldre som får høre at oppveksten til den barnfrie er en viktig faktor i avgjørelsen om å ikke selv bli forelder.

Touchpoints

Touchpoints er en metode brukt for å samle og kartlegge alle hendelser som barnfrie kan oppleve og som potensielt kan lede til en utfordring. Disse kontaktpunktene er en destillering og generalisering av punkter i brukerreisene som kan by på utfordringer. Det var altså nyttig å gå gjennom brukerreisene og lage en ny mer komprimert kartlegging som gir et enklere helhetsbilde av potensielt utfordrende situasjoner enn de innholdsrike brukerreisene. Her var det også mulig å fylle inn punkter som ikke kom frem i brukerreisene, for eksempel “dårlig økonomisk situasjon”. Fordelen med brukerreisene er at de kan forklare mer hvordan en dårlig økonomisk situasjon er en potensiell utfordring som er unik for akkurat barnfrie, og hvordan skamrelaterte tanker og følelser kan dukke opp.

Touchpoints var altså en god metode for å sortere ut og gi meg et komprimert helhetsbilde av potensielt utfordrende situasjoner. I etterkant er metoden brukt som et kommunikasjonsverktøy i ekspertintervjuene og til å finne mulige intervensjoner til de potensielle utfordringene.

Andre visualiseringer

Det er også flere halvveis hjemmesnekrede metoder for å kartlegge fenomenet barnfrihet som er påbegynt, men ikke ferdigstilt. Noen av dem var verdifulle å produsere, til en viss grad fordi det bearbeidet innsikt og økte min forståelse, men siden metodene ikke kom til å være nyttige videre i prosessen så ville det vært lite effektivt å ferdigstille dem. Et av de bedre forsøkene har vært å plassere personene inn i de tre modellene for barnfrihet som har dukket opp i faglitteraturen. Modellene forsøker å inndele barnfrie og de kan gi en viss forståelse av at det finnes ulike måter å være barnfri på, men det viser seg at de tre modellene er begrenset. Jeg har også forsøkt å plassere personene langs ekstremitets-akser. For eksempel fra “veldig tabu” til “helt akseptert” og fra “bortforklarer” til “profet”. Kontraster er gode til å illustrere ulike aspekter ved vår kultur. Et forsøk som jeg arbeidet mindre med er et slags kart som sammenligner ulike livsstiler og familiestrukturer ut ifra hvor nærme eller langt de ligger fra heteronormen. I midten ligger en familie med far, mor og to barn, mens lengre ut finner vi for eksempel skilte foreldre, homofile par med barn, harem med flere koner, og selvfølgelig barnfrie par og single barnfrie individer.

4

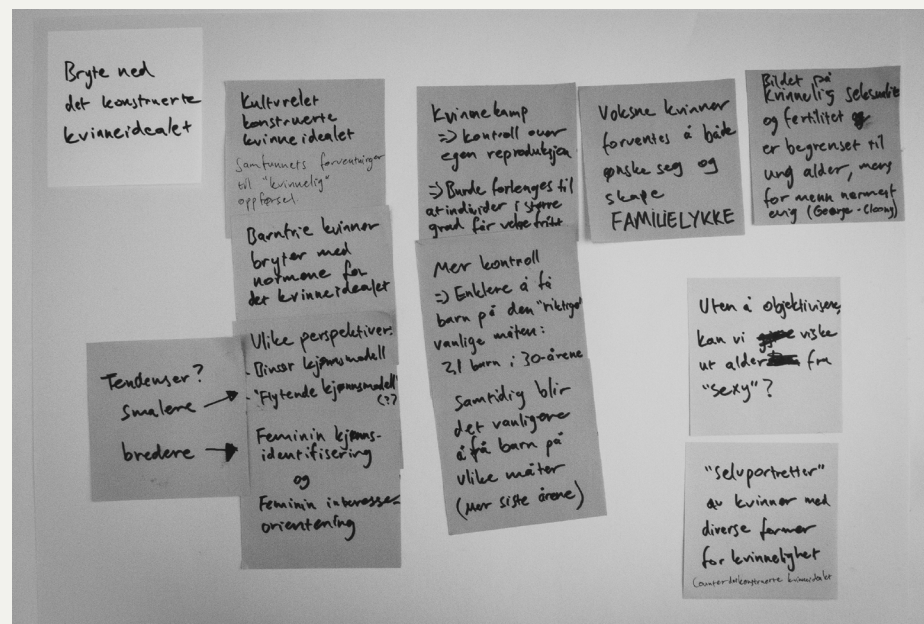
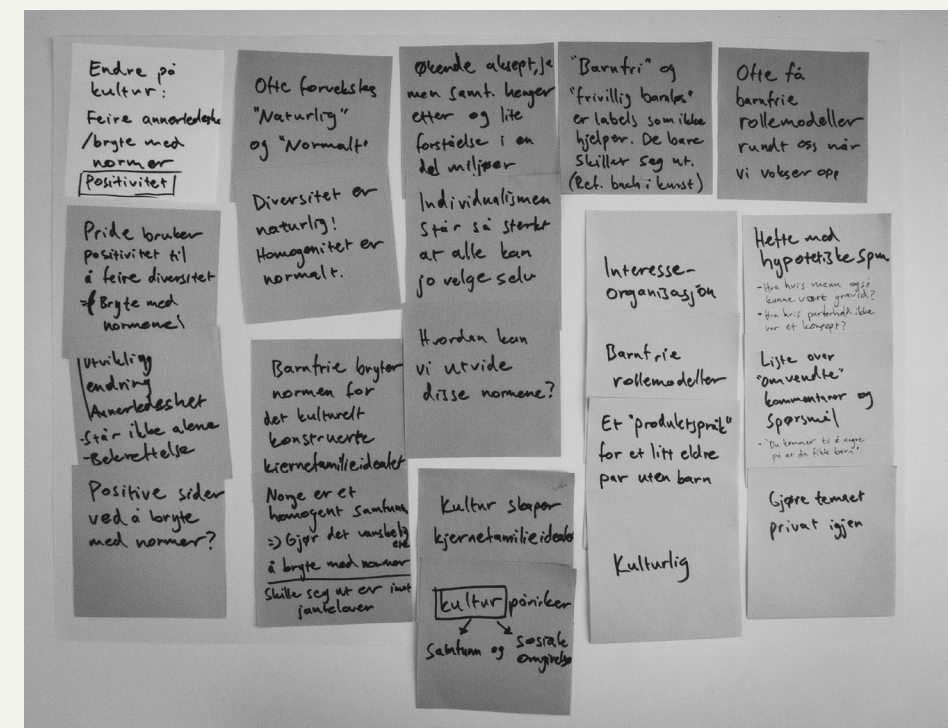
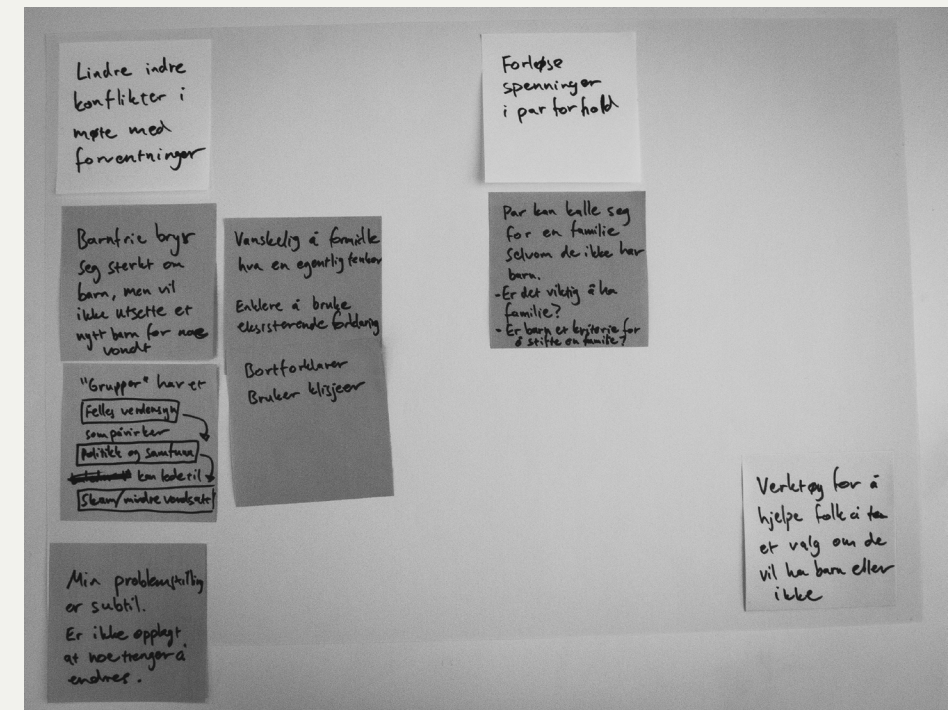
Definere utfordringer og mål

I dette kapitlet presenteres arbeidet med å sortere ut fra innsiktsarbeidet alle de potensielle utfordringene som barnfrie kan ha, og initiell utforskningen av mulighetsrommet for intervensjoner. I tillegg presenteres det endelige veivalget for videre arbeid i prosjektet og defineringen av design briefen.

Sortere og bearbeide innsikt og egne refleksjoner

Veien mot design briefen begynte da jeg arbeidet med å sortere og bearbeide all innsikten jeg hittil hadde samlet. Notatene mine fra all litteraturen jeg hadde lest var spredt i ulike dokumenter og mye av innholdet overlappet, så jeg gikk gjennom hvert notat og samlet og sorterte all innsikten til ett dokument. Det var også nyttig å samle notatene på innsikt om barnfrihet i media, å utføre enda en runde med iterasjoner på de ulike kartleggingene av fenomenet barnfrihet, og samle dem på ett sted. Ikke bare var det fordelaktig å ha kun et fåtall dokumenter jeg trengte å slå opp i for å finne tilbake til innsikten, det var også verdifullt å få repetert og sortert den store mengden informasjon i mitt eget hode.

En annen øvelse jeg utførte var å samle alle refleksjoner jeg hadde hatt underveis med formål om å se etter mulig vinklinger på videre arbeid i prosjektet. Refleksjonene har dukket opp mens jeg har lest, arbeidet, i fritiden min eller i samtaler med veiledere, medstudenter og bekjente. Jeg gikk gjennom mine egne notater og skrev ned alle tankene på hver sin lapp, og deretter ble lappene grovt sortert etter tema. I etterkant var det nyttig å skrive ned og utdype noen av refleksjonene.

Potensielle utfordringer og mulige intervensjoner

For å gi mer klarhet for de neste stegene i masteroppgaven, satte jeg opp en liste med flere potensielle utfordringer barnfrie kan ha, som jeg deretter kunne vurdere og sammenlikne. Med samme formål om å finne veivalg videre i prosjektet, begynte jeg også på å kartlegge mulighetsrommet for potensielle løsninger gjennom å liste opp forslag til mulige intervensjoner ved hver utfordring.

Utfordringene var hentet fra brukereisene, og er dermed stort sett spesifikke, mens intervensjonene som jeg skrev ned til hver utfordring var stort sett generelle. Det var også nyttig å skrive ned hvem som eventuelt kunne ha stått ansvarlig for å forhindre en utfordring. For eksempel kunne en utfordring være en tenåringsjente som var redd for å få barn etter sin første sexopplevelse og dermed angret på sexen. En intervensjon kan da være å lære å skille mellom sex som en nytelsesopplevelse og sex som en reproduktiv funksjon, og ansvaret kan være hos partner, foreldre, skolen eller individet selv. Dette var et av de få tilfellene hvor intervensjonen var relativt spesifikk, men som oftest var de mer generelle, som for eksempel "sikre god kommunikasjon." Jeg bruker altså begrepet "intervensjon" veldig løst. Igjen, formålet var ikke å faktisk løse utfordringen, men heller se i hvilken form løsningsrommet lå i og hvordan prosjektet potensielt kunne arte seg.

Etter hvert lagde jeg en liste med alle intervensjonene og ansvarsområdene, og trakk ut og reformulerte de største potensielle utfordringene barnfrie kan ha. Disse listene er et viktig resultat av prosjektet, og er gode utgangspunkt for å produsere mange ulike forslag til forbedringer. Se vedlegg B for kartleggingsarbeidet av potensielle utfordringer og mulige intervensjoner.

Større potensielle utfordringer:

Føle seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn.

Å ikke bli trodd på og dermed føle seg lite respektert, akseptert og verdsatt.

Forventning og press fra familie (spesielt foreldre) som fører til et dårlig forhold og negative følelser.

Vanskelig å formidle sitt eget standpunkt til hvorfor en ikke har barn.

Skamfølelse tilknyttet andre faktorer i livssituasjonen som har påvirket valget om å ikke få barn.

Nyanserte konflikter i parforhold som fører til mistillit, kjærlighetssorg eller andre negative følelser.

Opplevelser hvor samfunnet eller sosiale omgivelser får en til å føle seg mindre verdt.

Eldre barnfrie med få pårørende kan føle seg ensom, oppleve stigma og oppleve at andre synes synd på dem.

Hatefulle og sårende reaksjoner mot folk som velger å

sterilisere seg (særlig på nettet).

Et veiskille i prosjektet

Resultatet av innsiktsfasen har banet vei for flere mulige retninger prosjektet kan gå i. Hvert punkt i listen “større utfordringer” og alle de mulige intervensjonene er potensielt et veivalg for videre utforskning. Litteratursøket og forberedende research har vært kilden til hovedinnsikten som ligger til grunnlag for mange av de mulige veivalgene. Ekspertintervjuene har også ledet til noen konkrete forslag til tematikker som er spesielt interessante, og mange av diskusjonene og refleksjonene som har dukket opp underveis i prosjektet kan være utgangspunkt til videre arbeid.

En åpen oppgave som denne er spesielt utfordrende fordi en selv må finne og sortere alle disse ulike vinklingene, og så må en velge mellom vidt forskjellige prosjekter, som alle fortsatt er åpne og uten tydelige veier til resultat. Selv om jeg var klar over denne utfordringen fra start, var det særlig nødvendig ved dette tidspunktet med støtte fra andre, spesielt mine veiledere og kollokviegruppen.

Nedenfor presenterer jeg kort de ulike retningene jeg syntes var spesielt interessante og hadde potensiale for å resultere i et godt designkonsept, og til slutt begrunner jeg veivalget ved dette veikrysset før arbeidet med design briefen begynner.

Forebygge ensomhet eller stigma blant eldre barnfrie

Ta utgangspunkt i eldre barnfrie som en målgruppe fordi de er stort sett oversett i tematikken barnfrihet og kan ha spesielle utfordringer tilknyttet ensomhet og stigma. De kan også være utelatt fra bølgen av økende aksept for alternative levemåter i dagens samfunn. Forsøke å skape intervensjoner som forebygger ensomhet eller stigma blant eldre barnfrie.

Øke forståelse for at overbefolkning og klimakrisen motiverer til barnfrihet

Ta utgangspunkt i den økende gruppen unge BirthStrikers som målgruppe fordi det er et dagsaktuelt perspektiv på temaet barnfrihet, og fordi de kan møte særlig mye uforstående omgivelser grunnet deres sterke indre drivkrefter (heller en tilfældighet og konsekvens av livsomstendigheter). Forsøke å skape intervensjoner eller refleksjon og diskusjoner som bidrar til at BirthStrikers er mer forstått.

Feire annerledeshet

Ta inspirasjon fra Pride-bevegelsen hvor de feirer mangfold og annerledeshet med formål om å bidra til at enkelte barnfrie føler seg mindre annerledes og utenfor på generelt basis og i spesifikke settinger.

Styrke enkelte barnfrie kvinners svekkede kjønnsidentitet

Ta utgangspunkt i gruppen barnfrie kvinner som har en svekket kjønnsidentitet som følge av at de opplever å bryte med samfunnets ideal for kvinnelighet. Dette kulturelt konstruerte idealet innebærer at den kvinnelige identiteten er tilknyttet den konvensjonelle morsrollen, samt kroppens evne til å gå gravid og føde barn. Forsøke å skape intervensjoner som styrker kjønnsidentiteten til denne gruppen barnfrie kvinner.

Endre den pronatalistiske befolkningspolitikken

Forsøke å endre den pronatalistiske befolkningspolitikken med formål om å styrke barnfries omdømme og øke barnfries opplevelse av å være en del av det overordnede samfunnet.

Redusere stigmatisering av steriliserte barnfrie

Ta utgangspunkt i undergruppen barnfrie som velger å sterilisere seg fordi de opplever i stor grad å motta hatefulle og sårende reaksjoner og kommentarer, særlig på nettet. Forsøke å skape intervensjoner som reduserer stigmatisering av steriliserte barnfrie.

Forløse spenninger i parforhold

Ta utgangspunkt i barnfrie par som målgruppe. Forsøke å skape intervensjoner med formål om å forløse spenninger i parforholdet.

Bidra til å endre kultur og normer

Forsøke å skape intervensjoner eller refleksjon og diskusjoner som bidrar til å endre vår kultur og gjeldende sosiale normer for familieliv som i bunn og grunn er årsaken til mange av barnfries utfordringer.

Forbedre det kulturelle imaget (omdømmet) av barnfrie

Forsøke å skape intervensjoner eller refleksjon og diskusjon som bidrar til å forbedre det kulturelle imaget (omdømmet) av barnfrie.

Utnytte barnfries store engasjement for omverdenen

Utnytte barnfries store samfunnsengasjement ved å skape et utløp for engasjementet. Innsiktsarbeidet har ikke bare avdekket utfordringer, men også et brukerbehov som er utelukkende positivt. Som en bivirkning kan konsepter muligens også bidra til å forløse noen av de barnfries utfordringer.

Bidra til at barnfrie er mer selvsikker i møte med utfordrende sosiale omgivelser

Ta utgangspunkt i undergruppen barnfrie som kan føle tvil, frustrasjon, skam og andre negative følelser i møte med utfordrende sosiale omgivelser. Forsøke å forebygge de negative følelsene eller skape en intervensjon i gjeldende settinger.

Valg av retning

Til videre arbeid i prosjektet valgte jeg å ta for meg retningen:

Bidra til at barnfrie er mer selvsikker i møte med utfordrende sosiale omgivelser.

Fra innsiktsarbeidet viser det seg at utfordringene som oppstår i møter med andre; familie, venner, kolleger, fremmede, osv. er blant de viktigste av alle barnfries utfordringer. Men, i motsetning til min opprinnelige antagelse om at det er for lite sosial aksept i det norske samfunnet, så viser det seg at hovedutfordringene forekommer i form av tvil, frustrasjon, skam og andre skamrelaterte følelser (skyld, flauhet, ubekvem, fortvilelse, ydmyket, ergerlig, osv.) i visse sosiale settinger og hendelser. Mye forskning fokuserer på barnfrihet som et aktivt valg og konkluderer dermed at barnfrie generelt sett har god selvfølelse og et godt selvilde, men dette ekskluderer en stor gruppe barnfrie som likevel kan føle tvil, ubehag og skam når de blir konfrontert med at de bryter med gjeldende normer i samfunnet. En bakgrunn for denne oppgaven har vært interessen for å jobbe med koblingen mellom design og skam, så det føltes naturlig å følge retningen hvor denne tematikken kommer tydeligst frem. I videre arbeid er det fokus på tvil og usikkerhet som en konsekvens av barnfries utfordringer, men skam og andre følelser som tangerer skam er også viktige.

Flere av de andre retningene kunne vært spennende å arbeide med, men i store trekk virket det for vanskelig å endre på andres normer, kultur, stigma, omdømme, forståelse, osv. Jeg ville heller at et designresultat skulle være rettet mot barnfrie som målgruppe, men det er ingenting i veien for at deler av disse andre temaene kan komme frem igjen senere i prosjektet.

Produksjon av design briefen

Etter å ha arbeidet med utfordringer og intervensjoner, og sortert og vurdert ulike retninger for prosjektet, baserte jeg et førsteutkast av en design brief på dette temaet. Jeg kalte dette første utkastet for “design brief lite.” Formålet var å raskt skisse ned en visjon, velge et par av personasene som målgruppe og kopiere over noen av de utfordringene jeg ønsket å takle, slik at jeg fikk gå rett på å idémyldre noen forslag til forbedringer. Etter en initiell utforskning av mulighetsrommet kunne jeg iterere og definere design briefen i den retningen jeg ønsket, og begynne å utdype de viktige aspektene og fjerne det overflødige. Den siste iterasjonen av design briefen ble gjennomført etter gode tilbakemeldinger fra mine medstudenter etter en midtveispresentasjonen. Den viktigste tilbakemeldingen var å ytterligere presisere innsnevringen av målgruppen. Særlig å få med riktig aldersgruppe og barnfrie par.

Design brief

Visjon:

Jeg vil bidra til at noen barnfrie* føler seg mer trygg på sine valg og omstendigheter som fører til et liv uten barn, og er mer forberedt på utfordringer som kan dukke opp i sosiale omgivelser

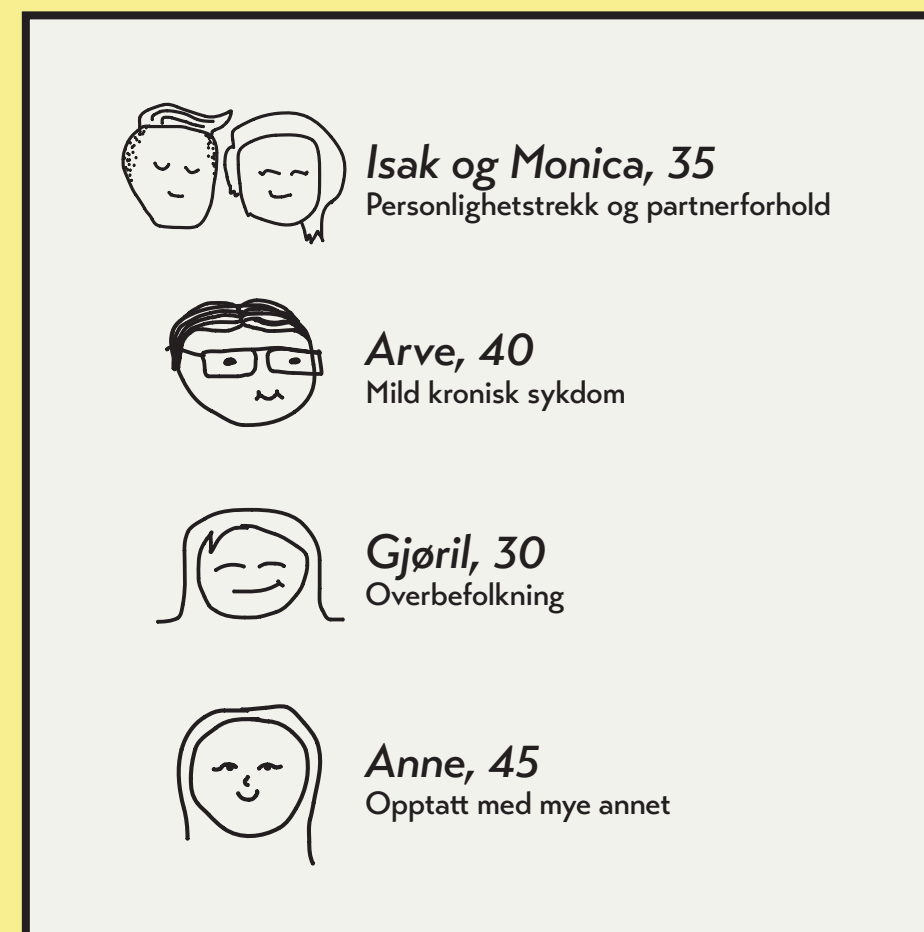
*Barnfri = person som verken har barn eller bærer på et ønske om å få barn.

Bakgrunn

For mange barnfrie innebærer et liv uten barn at man også har vært normbrytere betydelige deler av livet. Noen er også blitt vant til å bryte med normer, eller trives med å gå motstrøms. Dette gjelder likevel ikke alle, og spesielt i mindre grad for Anne, Gjøril, Arve, og Isak og Mona. Selv om mange barnfrie generelt sett har god selvfølelse, et godt selvilde og tanker om at å være barnfri er forenelig med det livet de ønsker, kan det likevel oppstå situasjoner hvor denne tryggheten i livsvalg kan bli svekket, føre til ubehag, tvil eller sensitive konfrontasjoner. Kanskje de nettopp tenker at de aldri har tatt noen valg, og at det er andre omstendigheter som har ført til et liv uten barn. Disse situasjonene er oftest utfordringer som oppstår i sosiale settinger, for eksempel slektstreff, lunsj med kollegaer, dugnad, osv. I møte med andre folk kan visse konfrontasjoner føre til at noen barnfrie mister litt av selvtilliten sin, føler på tvil, føler en skamfølelse av å være "feil", eller en skyldfølelse av å ha gjort noe "feil". For eksempel kan en skamme seg over å være annerledes, skam kan være årsaken til at en ikke finner de riktige ordene, avvisninger kan føre til skamfølelse, en kan skamme seg over å ikke leve opp til familiens forventninger, og det er skammen som får en til å føle seg mindre verdt. I møte med utfordringer i sosiale settinger kan den midlertidig dårlige selvtilliten og skamfølelsen over sin egen livssituasjon komme til uttrykk gjennom frustrasjon, å føle seg annerledes, mindre verdt og utilstrekkelig, eller en ubehagelige følelse av forventninger og press.

Målgruppen

Målgruppen til eventuelle designforslag er barnfrie individer og par mellom ca. 30 og 45 år, som kan kategoriseres som utsettere og/eller som ikke har barn som konsekvens av sine livsomstendigheter (se side 28). I hovedsak både de barnfrie som ikke vet om de vil ha barn eller ikke, og de barnfrie som vet at de ikke ønsker seg barn, men tenker at ønsket kan endre seg om situasjonen var/blir annerledes. De barnfrie som absolutt ikke vil ha barn er nedprioritert. Målgruppen er representert gjennom personasene Anne, Gjøril, Arve og Isak og Monica. Arve har fått ny alder, men er ellers lik.

Kravspesifikasjoner

Dette designprosjektet skal bidra til å forebygge noen av disse negative følelsene barnfrie kan møte på i konfrontasjon med sine sosiale omgivelser, skape trygghet i en utfordrende situasjon, samt hjelpe barnfrie å holde oppe og/eller øke selvtillit for egen livssituasjon som barnfri.

En bør anerkjenne at dette er et relativt krevende og idealistisk mål som mest sannsynlig ikke kan oppnås fullstendig med ett enkelt designforslag, men at eventuelle resultat av dette designprosjektet har som formål om å ta et steg i retning av denne visjonen.

Mer konkret, og med utgangspunkt i utfordringene som ble oppsummert i kapittel 4 (side 87), så har prosjektet noen krav:

Må

Må bidra til at målgruppen føler seg mer trygg og selvstikker på sine valg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn. Særlig forebygge mot at målgruppens selvbilde og selvfølelse bli svekket når de møter på utfordringer i sosiale settinger.

Må forebygge eller lindre noen av de negative følelsene som kan oppstå i utfordrende sosiale settinger. Særlig da minimere følelsen av skam overfor valg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn.

Må hjelpe målgruppen til å reflektere over sine livsvalg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn.

Må hjelpe målgruppen til å reflektere over noen utfordringer som kan oppstå i sosiale settinger.

Bør

Bør forebygge mot at målgruppen føler seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn.

Bør hjelpe målgruppen til å formidle sitt eget standpunkt til hvorfor en ikke har barn.

Bør forebygge mot at målgruppen føler seg lite respektert, akseptert og verdsatt når de opplever å ikke bli trodd på

Bør bidra til å forhindre eller forløse dårlige forhold til familiemedlemmer (typisk foreldre) som følge av deres forventninger og press.

Bør forhindre eller lindre at målgruppen føler seg mindre verdt som følge av spesielle opplevelser i sosiale omgivelser (eller ellers i samfunnet).

Kan

Kan utnytte målgruppens eget samfunnsengasjement og store omsorg for omverdenen til å oppnå andre kravspesifikasjoner.

Kan være et forebyggende tiltak eller et verktøy for bearbeiding i etterkant.

Kan være en intervensjon i kontekst av de vanskelige sosiale settingene, som fungerer som et hjelpemiddel for målgruppen.

Kan være en designinstallasjon, rettet mot målgruppen, som kommuniserer ideer, oppfordrer til diskusjon og fasiliterer for refleksjonen beskrevet i må.

Kan være en designinstallasjon, rettet mot målgruppen, som anvender spekulasjon til å oppnå refleksjonen beskrevet i må.

Kan være en designinstallasjon som fungerer normkritisk med formål om at andre enn målgruppen reflekterer over sine handlinger.

5

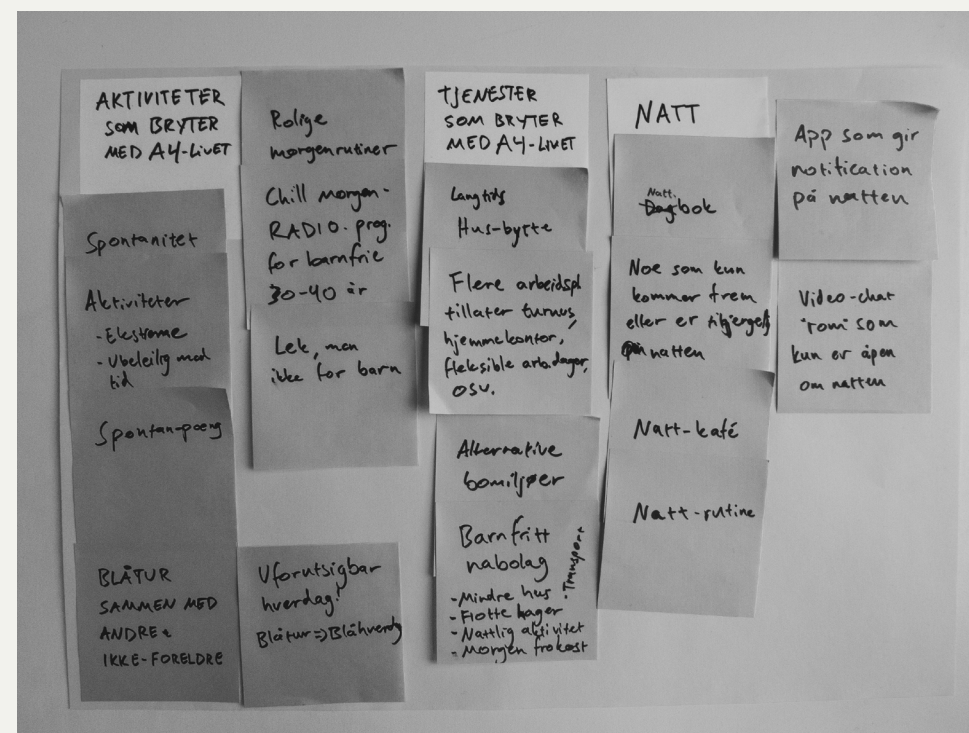
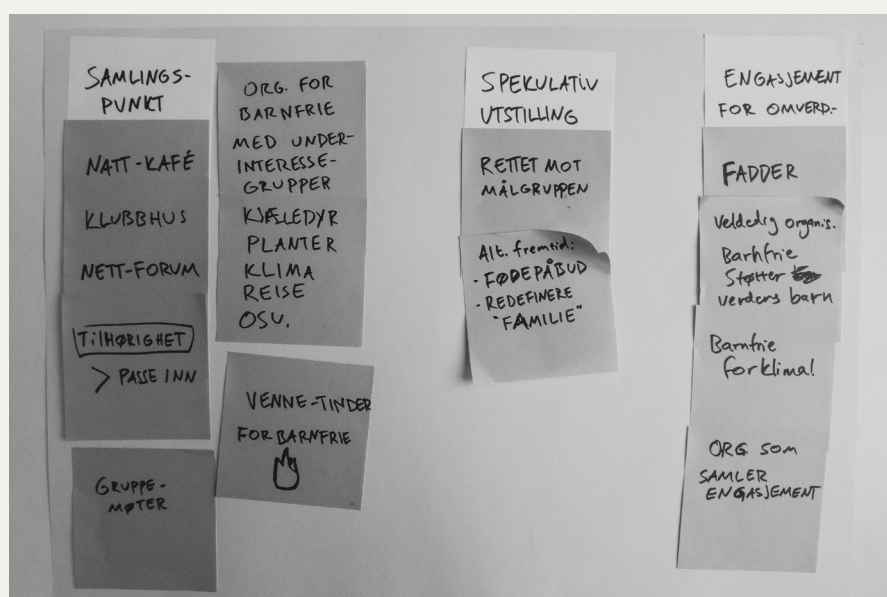
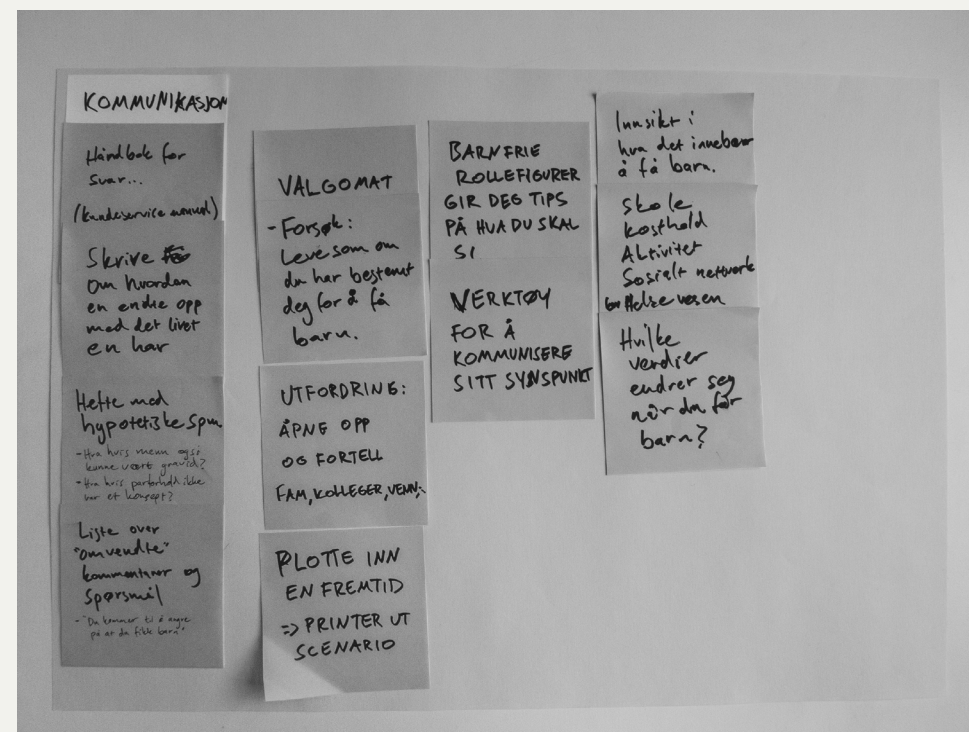
Konsept- utvikling

I dette kapitlet presenteres først resultatene av idémyldringsprosesser og en analyse av dette “mulighetsrommet”, samt resultat og utførelse av en idémyldrings- og samskapingsworkshop. Deretter beskrives videre ideutviklingen, testing av ideer og endelig konseptvalg. Til slutt beskrives utviklingen og produksjonen av konsept til endelig designløsningen og en ferdigstilt installasjon.

Kartlegging av mulighetsrommet

For å finne ideer til konsepter som kunne forbedre livene til barnfrie anvendte jeg et par ulike idémyldringsprosesser. Det var urealistisk å prøve å finne en enkel ide som kunne løse designbrieffen i sin helhet. Formålet med denne delen av idéfasen var heller å søke små og store forbedringer som tok tak i målgruppens utfordringer, men fra ulike vinklinger.

I tillegg til egen brainstorming av ideer, ble noen idémyldringsteknikker (f.eks. tidspress og assosiasjon) benyttet, samt en økt med kollokviegruppen. Parallell iterasjon og spissing av designbrief påvirket også retning på idémyldringen med hensyn til problemstilling og behov hos målgruppen. Hver idé ble skrevet ned på hver sin klistrelapp slik at de senere kunne flyttes eller samles. Etter hvert begynte jeg å kartlegge idéene og samlet lappene etter kategorier i et slags *affinitetsdiagram* (Hanington & Martin, 2012, p. 12). Når én kategori var definert ble det også mulig å finne nye ideer som passet inn i kategorien av løsninger.

Mulighetsrommet for forbedringer

Resultatet av idémyldringen og kartleggingen kaller jeg for mulighetsrommet for forbedringer. Dette er altså et omriss av de ulike ideene og hvordan de potensielt kan svare på målgruppens utfordringer. Nedenfor utredes kort for kategoriene.

Kommunikasjon

Dette er konsepter som direkte forsøker å hjelpe barnfrie til å formidle sitt eget standpunkt til det å få barn, men konseptene kan også forebygge flere av de andre utfordringene. Konseptene er altså ulike hjelpemidler for kommunikasjon eller hjelp til å kunne formulere sitt eget standpunkt. Et eksempel på et konsept er en håndbok for barnfrie som gir dem eksempler på hva de kan svare til vanskelige spørsmål.

Samlingspunkt

Konsepter med formål om å samle likesinnede og fasiliterer for følelsen av tilhørighet. Slik kan det gjøre mindre vondt å føle seg annerledes i andre settinger hvor mange rundt har barn, men disse samlingspunktene kan også fasilitere for å lindre flere av de andre utfordringene. Et eksempel på et konsept fra idémyldringen, og som jeg skisserte litt videre på, er et slags klubbhus for både barnfrie og andre individer som kun er åpent om natten.

Aktiviteter og tjenester

Aktiviteter og tjenester som kun passer for dem som ikke har barn kan potensielt bidra til å redusere noen av utfordringene. Konseptene er aktiviteter og tjenester som bryter med de faste rammene i hverdagen, og er dermed ikke forenelig med et A4-liv. For eksempel spontane blåturer (overraskelsestur) sammen med andre barnfrie.

Engasjement for omverdenen

Konsepter som fasiliterer for at barnfrie kan få utløp for sitt engasjement for omverdenen kan potensielt gi dem positive følelser som mestring og tilhørighet og dermed forebygge utfordringer i andre settinger. Et eksempel kan være å få lønnet permisjon for å drive med veldedig arbeid.

Kulturelle medier

Denne kategorien inneholder bøker, film, TV, kunst og andre uttrykksformer som formidler temaet barnfrihet på en måte som potensielt kan hjelpe barnfrie å bli mer trygg på sine egne livsvalg. Slike kulturelle medier kan også bidra til å forme vår kultur i en positiv retning. Et godt eksempel er den tidsaktuelle filmen Verdens verste menneske (Trier, 2021) hvor hovedpersonen hele tiden sliter med å finne ut hva hun vil, blant annet om hun vil ha barn eller ikke. Dette prosjektet kan ikke resultere i en bok eller en film, men kanskje heller en form for installasjon rettet mot målgruppen. Derfor inkluderer denne kategorien også konsepter for installasjoner som spekulerer om alternative fremtider og/eller setter kritiske spørsmål ved normene om å få barn og stifte familie. Et eksempel er en maskin hvor du plotter inn noen detaljer om deg selv og så skriver den ut et fremtidig scenario for hvordan du kan ha levd et helt liv uten å få barn.

Veivalg videre

Denne delen av idémyldringsfasen ble avsluttet når veivalget videre ble klart for meg, så det hadde sikkert vært mulig å finne enda flere idéer og kategorier hvis jeg hadde brukt mer tid på dette. Jeg skisserte videre og utforsket flere av idéene, men følte at mange ikke reflekterte godt resten av arbeidet i prosjektet. Enkelte løsninger, selv om de var konkrete, klarte ikke å imøtekomme kompleksiteten i designbriefen.

Til videre arbeid hadde jeg derfor et ønske om å fokusere på idéer til konsept som illustrerte de store spørsmålene i temaet barnfrihet. Det så ut til at det var mest interessant for meg, og best for helheten i designbriefen, å anvende disiplinene for diskursiv-, kritisk- og spekulativ design for å videre idémyldre for konsepter til en "installasjon". Disse disiplinene er godt egnet når en designer for normer og på samfunnsnivå. Målet mitt ble dermed innsnevret til å finne designforslag som fokuserer på å oppfordre til diskusjon, spekulere om alternative fremtider eller stille normkritiske spørsmål, og kan dermed reflektere de store tankene omkring barnfrihet og de mange subtile utfordringene til barnfrie.

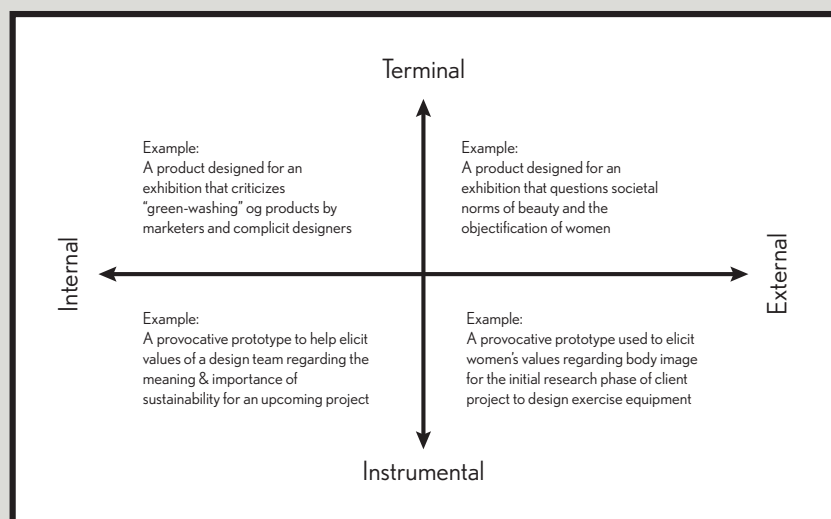

Diskursiv-, kritisk- og spekulativ design

Disiplinene for discursive design, critical design og speculative design er tett relaterte og i essens veldig like ved at de er motparten til traditional design (Johannessen, 2017). Det finnes også flere nærliggende praksiser og alle kan defineres på mange forskjellige måter. En kan også si at kritisk design og spekulativ design er innenfor disiplinen for diskursiv design.

Diskursiv design

Diskursiv design sitt hovedformål er å kommunisere idéer og engasjere til diskusjon. Diskursiv design anvender altså refleksjon og diskurs hos brukerne til å oppnå et annet formål, for eksempel en endring i brukeratferd. Tharp & Tharp (2013) plasserer diskursive «produkter» på to akser. Den ene akse går fra internal audience (spesifikt for én gruppe) til external audience (offentlig publikum). Den andre akse går fra terminal discursive product (produktet kommuniserer ideer og engasjerer til diskusjon på egenhånd) til instrumental discursive product (produktet er et verktøy i designprosessen). Begrepet produkt brukes i den videste forstand.

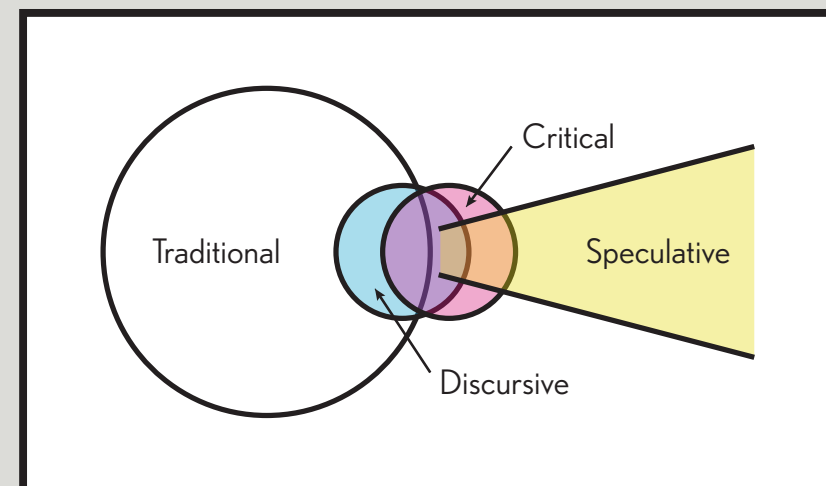
Fra " Discursive design basics: Mode and audience," *Nordes 1* (15), av Tharp, B. M., & Tharp, S. M., 2013, Nordic Design Research Conference 2013 (<https://archive.nordes.org/index.php/n13/article/view/326>).

Kritisk design

Kritisk (normkritisk) design handler om å provosere det offentlige publikum til å tenke kritisk om konvensjonelle normer og verdier. Dunne & Raby (2001) forteller at design kan også brukes til å skape debatt om essensielle spørsmål som hvordan vi velger å leve og hvorfor vi designer våre omgivelser.

Spekulativ design

Spekulativ design anvender spekulasjon til å oppnå de samme formålene som diskursiv og kritisk design. Futuristiske og alternative scenarioer kan kommunisere idéer, engasjere til diskusjon, og skape debatt om dagens normer og verdier. Dunne & Raby (2013) forklarer at spekulativ design komplementerer tradisjonell design. Hvor tradisjonell design er bekreftende, problemløsende, gir svar, for å få oss til å kjøpe og for verden slik den er i dag, så er spekulativ design kritisk, problemsøkende, spør spørsmål, for å få oss til å tenke og for verden slik den kunne vært.

Fra *The young designer's guide to speculative and critical design*, av Johannessen, L. K., 2017, (<https://www.ntnu.edu/documents/139799/1279149990/16+TPD4505.leon.johannessen.pdf/1c9221a2-2f1b-42fe-ba1f-24bb681be0cd>).

Idémyldrings- og samskapingsworkshop

Mitt andre steg i å lage en installasjon var å inkludere noen fra målgruppen i en idémyldrings- og samskapingsworkshop. Det kan være verdifullt å idémyldre og utvikle et konsept sammen med dem som selv har innsyn i hvordan det er å bryte med samfunnets forventninger til å få barn. En kan si at barnfrie er spesielt reflekterte omkring normene for å få barn, og har originale tanker å dele. I tillegg kan de ha like gode forutsetninger som meg til å finne på et konsept til en installasjon, så jeg tok kontakt med noen i målgruppen min og inviterte dem til en workshop. Formålet med workshopen var å leke med å tenke spekulativt om alternative fremtider, og idémyldre for et konsept til en installasjon som kunne virke reflekterende eller normkritisk. De resulterte i ett konsept som jeg i etterkant videreutviklet litt.

Jeg gjennomførte to like workshops med til sammen tre individer som ikke har barn og ikke vet om de kommer til å få barn. Dermed er de “barnfrie” etter min definisjon selv om de ikke nødvendigvis kaller seg selv for barnfri. Denne innsikten var en del av mine viktige forberedelser for å kunne involvere målgruppen min innenfor et sensitivt tema.

Brukerinvolvering i design for sensitive tema

Dette prosjektet skiller seg fra mange andre designprosjekter ved at kontakt med målgruppen krever særlige hensyn når temaet omhandler potensielt ekstra sårbare og personlige forhold. Et sensitive tema kan vekke vonde følelser om deltakeres erfaringer relatert til temaet, så i dette tilfellet må det tas flere hensyn enn de vanlige forskningsetiske vurderingene (Cowles, 1988). Dermed var det spesielt viktig at jeg gikk gjennom flere forberedelser for å kunne tilrettelegge for trygge rammer, unngå potensielle feilsteg og fasilitere for åpen diskusjon. Kontakt med målgruppen er meldt til NSD, deltakerne er anonymiserte, og ingen opplysninger om deltakernes egne erfaringer og livssituasjon er lagret eller brukt i prosjektet. Følgende forberedelser er også en del av den forskningsetiske vurderingen som ble gjennomført.

Det var en risiko for at deltakerne følte på skam eller skamrelaterte følelser overfor noe som dukket opp under workshopen. Derfor ville jeg bruke tillit, åpenhet, sårbarhet og empati til å motvirke eventuelle skamfølelser, og tilrettelegge for at deltakerne kunne selv gjenspeile disse egenskapene. Det kan jo selvfølgelig være at deltakerne aldri følte noe på skam tilknyttet noe av temaet, men jeg ville hvertfall unngå å påføre dem en skamfølelse. Det er skamfullt å føle på skam så derfor er det lurt å unngå ordet i seg selv og heller bruke nærliggende ord som for eksempel ubehag. Nøye formulerte invitasjoner og en god intro til workshopen var derfor viktig. I invitasjonene forklarte jeg hva jeg mente med begrepet barnfri, og jeg gjorde det klart at jeg tenkte de hadde mange interessante og reflekterte synspunkt på temaet som jeg ville få nytte av. I introduksjonen av workshopen forsøkte jeg å være empatisk ved å si at jeg forstår at dette kan være et vanskelig og personlig tema og at de ikke trenger å dele fra eget liv hvis de ikke vil det. Jeg var selv sårbar når jeg delte mine egne erfaringer og egne tanker på om jeg ville ha barn eller ikke. I tillegg tenkte jeg at å holde workshopen hjemme hos meg selv kunne øke deres tillit til meg.

En annen del av forberedelsene spesifikt til denne workshopen var å stille meg selv noen spørsmål for å avdekke eventuelle biaser og fordommer som kan negativt påvirke deltakerne. Blant annet spurte jeg meg selv hva som er mitt standpunkt til samfunnets forventninger til å få barn, og hva mener jeg om barnfrie? Det viser seg at jeg er selv kritisk til normer om hvordan en bør leve sitt liv, og at en burde kunne velge selv uten at noe er "riktig" eller "galt," og dermed ser jeg opp til barnfrie som har brutt med disse forventningene. Likevel er jeg jo også oppvokst og en del av det norske samfunnet og er dermed påvirket av flere normer og forventninger som jeg kanskje tar for gitt, selv om jeg helst vil unngå det. Jeg ble også klar over at jeg har fokusert mye på utfordringene til barnfrie gjennom dette prosjektet, og derfor er det viktig at jeg ikke projiserer alle disse utfordringene på deltakerne, fordi det kan være at de ikke er aktuelle for akkurat dem.

Dermed lagde jeg en plan for hvordan jeg skulle formidle barnfries utfordringer uten å prosjektere dem på deltakerne og vekke følelser av skam. Først og fremst, få frem at barnfries utfordringer er individuelle og situasjonsbestemte, og at gruppen barnfrie er veldig mangfoldig. Deretter brukte jeg personasene aktivt og formidlet utfordringene gjennom fortellinger fra personasenes fiktive liv. Videre kunne vi peke til og prate om målgruppen i tredje person slik at deltakerne kunne distansere seg litt men likevel prosjektere egne erfaringer og synspunkt gjennom disse personasene.

Dette er noen av forberedelsene jeg gjorde med hensyn til at barnfrihet potensielt er et sensitivt tema. Likevel var jeg også klar over at jeg ikke må være for tilbakeholden. Åpenhet vil mange ganger innebære eksponering av det som er sensitivt. Deltakerne har selv valgt å være med, og jeg må stole på dem til å si ifra når de føler på ubehag, og jeg må stole på min egne egenskaper til å se hvor grensene ligger for hvert individ. Til slutt gikk workshopene ganske bra uten noen komplikasjoner, så enten var forberedelsene til god nytte eller så var deltakerne robuste karakterer. Likevel påstår jeg at det har vært viktig å ta hensyn, og det har uansett vært lærerikt for meg å prøve på å tilrettelegge for trygge rammer og åpen diskusjon i brukerinvolvering i design for sensitive tema.

Planlegging og gjennomførelse av workshopene

Dette delkapittelet beskriver planleggingen og gjennomførelse av de to workshopene. I tillegg til å planlegge for trygge rammer, tillit og empati så var det viktig å ha en god og effektiv plan for selve innholdet i workshopen siden det var begrenset med tid. Jeg formulerte en konsis introduksjon, produserte en agenda, et mål, ny infografikk av personas og utfordringer og forberedte et par idégenereringsøvelser (se vedlegg C).

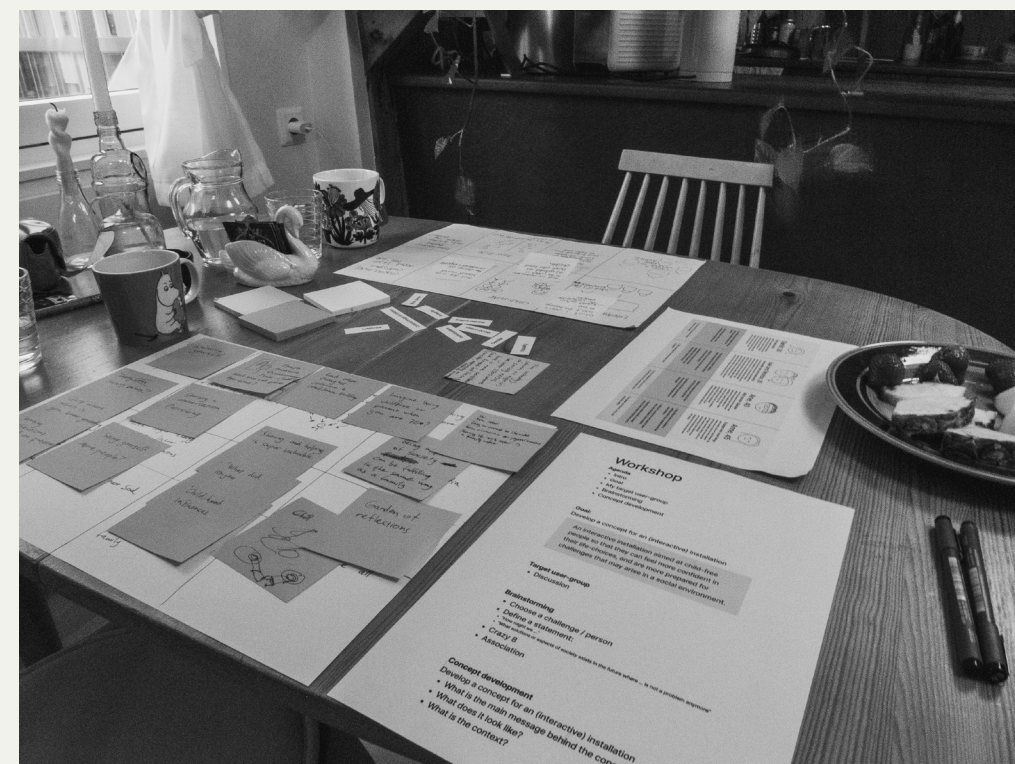
For å hjelpe deltakerne å forstå hva de kunne bidra med presenterte jeg målet for workshopen og mitt eget mål for prosjektet i starten av workshopen. Målet til workshopen var å utvikle et konsept for en installasjon, men jeg presiserte at det ikke var farlig om vi ikke oppnådde dette. Deretter utredet jeg kort for hva jeg mente med “barnfri” og “en installasjon.”

Vi gikk deretter videre til personasene for å prate om potensielle utfordringer som kan dukke opp i sosiale omgivelser. Jeg presenterte de fire personasene og fortalte noen fiktive historier fra deres perspektiv. Etter dette fasiliterte jeg for en åpen diskusjon om normer, forventninger, utfordringer, sosialt samvær og kultur. Diskusjonene var interessante og førte til at vi ble litt bedre kjent med hverandre, og deltakerne fikk utløp for noen av de store tankene og refleksjonene de hadde om temaet. Jeg visste at barnfrihet er et engasjerende tema som det er lett å prate mye og lenge om, så her fikk de tømte seg litt, men jeg satte en begrensning på hvor mye vi skulle prate ved dette punktet. Jeg ba heller deltakerne velge en personas som vi skulle arbeide videre med og begge gruppene valgte Anne.

Samtalene om Anne ble utgangspunktet for idémyldringen, som jeg også deltok i. Jeg reformulerte det vi hadde nettopp pratet om til en “how might we ...” statement, som vi kunne idémyldre rundt. I den ene workshopen ble uttalelsen slik: “Hvordan kan vi hjelpe Anne å føle mindre på forventningene til å følge standardfortellingen.” Denne problemstillingen brukte vi til å finne på ideer i de fire første rutene av en crazy 8 øvelse, en idégenereringsmetode som går ut på å produsere mange ideer på kort tid. Deretter gikk vi gjennom resultatene og diskuterte åpent. Etter dette endret jeg på formuleringen av problemstillingen til “hvilke teknologier eller aspekter ved samfunnet langt inn i fremtiden finnes hvor en Anne ikke lenger føler på forventningene til å følge en standardfortelling.” Med dette utgangspunktet kunne vi tenke spekulativt om hvordan samfunnet kunne vært annerledes, men med målrettet og noenlunde forståelig kontekst. De fire neste rutene av crazy 8 øvelsen ble gjennomført og etterfulgt av mer diskusjon. I den første workshopen måtte vi dessverre avslutte ved dette tidspunktet, men

i den andre workshopen hadde vi mer tid til å fortsette med en assosiasjonsøvelse. Jeg spurte deltakerne om å velge et tema fra en liste som vi videre skulle kombinere med den spekulative formuleringen. En slik assosiasjonsøvelse kan hjelpe til å skape nye rammer å tenke innenfor og lede til nye idéer en ellers ikke ville hatt. Deltakerne valgte temaet altruisme og dermed kunne den siste formuleringen av problemstillingen til å idémyldre i en crazy 8 være ca. slik: “Hva er det som gjør at altruisme er annerledes i det fremtidige samfunnet og at Anne dermed er mer selvsikker på sine egne livsvalg.” Stille arbeid i en crazy 8 ble igjen etterfulgt av mer diskusjon.

Den siste delen i denne workshopen var målrettet mot å skissere og idémyldre for et konsept til en installasjon for mitt prosjekt. Vi diskuterte fritt og forsøkte å svare på de tre spørsmålene; hva er hovedbudskapet bak konseptet? Hva er det?/hvilken form har installasjonen? Og hvilken kontekst står den i?

Resultat av workshopene

Workshopene viste seg å være både gøy og engasjerende, og de mange tankene, idéene og diskusjonene var veldig interessante. Idémyldringsøvelsene ledet til mange unike tanker om fremtiden.

Blant annet diskuterte vi en del hvordan det kunne vært bedre for barnfrie i en verden hvor roboter sto for all arbeidskraft og befolkningen levde på borgerlønn. Vi tenkte at da kunne det vært vanligere å leve et liv uten de faste rutinene og rammene som arbeidslivet gir, og da rett og slett være færre som velger å få barn og følge et A4-liv.

Vi pratet også litt om en alternativ fremtid hvor det ikke var mulig å få barn på den tradisjonelle måten, og at hvis en ville være forelder så måtte en bruke en slags teknologisk "rugemaskin". Vi tenkte at dette kunne lede til helt andre familiekonstellasjoner hvor kanskje fire, fem voksne gikk sammen for å oppdra tjue barn, mens andre ikke gikk til bryet og heller skapte fellesskap på andre måter.

En tredje tanke, som kommer fra assosiasjonsøvelsen med temaet altruisme, var en alternativ fremtid hvor verdien av veldedighetsarbeid er sett på som viktigere enn å få barn. Først og fremst tenkte vi at det da kunne vært mange som valgte å gjøre veldedig arbeid i stedet for å få barn og dermed også enklere for dem som var barnfri av andre grunner. Dette kunne endret andre strukturer også, for eksempel muligheter for lønnet permisjon eller at "fellesferier" fulgte verdenskriser.

I den siste workshopen ble jeg og deltakerne interessert i et konsept som nettopp fokuserte på refleksjon. I essens, er tanken at et verktøy som hjelper barnfrie å kjenne seg selv bedre, kan føre til at de blir mer trygg på sine valg og omstendigheter tilknyttet deres barnfrihet. Videre idémyldret vi litt for hvordan en installasjon kunne tilrettelegge for dette, hvilken form den skulle ha, og i hvilken kontekst den er i. Resultatet ble et løst konsept for noe interaktivt, hvor barnfrie ble oppfordret til å svare på introspektive spørsmål om deres valg og omstendigheter ved livet som er tilknyttet deres barnfrihet. De nedskrevne refleksjonene kunne da også bidra til at andre barnfrie kunne lese de og reflektere videre og oppnå samme formål.

Innsikt fra workshopene

Til å oppsummere idémyldrings- og samskapingsworkshopen var det lærerikt å ta ekstra hensyn for involvering av brukergruppen i design for et sensitivt tema, og det var gøy å idémyldre og prate om alternative fremtider. En innsikt jeg fikk etter å ha undersøkt resultatene fra idémyldringsene var at det var litt vanskelig å se sammenhengen mellom de alternative fremtidene og det overordnede temaet barnfrihet. De spekulative idéene var veldig gøy å prate om, og kunne sikkert blitt til fungerende installasjoner, men koblingen til målgruppen og deres utfordringer var litt søkt. For at en spekulativ installasjon skal være forståelig, tenker jeg nå at den bør klart og tydelig peke til essensen i problemstillingen. Kanskje idéene kunne blitt til gode resultater om en fokuserer på hvordan en fremstilling av en spekulativ fremtid kan fasilitere for at barnfrie reflekterer hvordan deres egen situasjon er i dag, men denne viktige innsikten fra workshopene har altså ført til et fokusskifte vekk fra spekulative og mot diskursive/reflekterende designforslag.

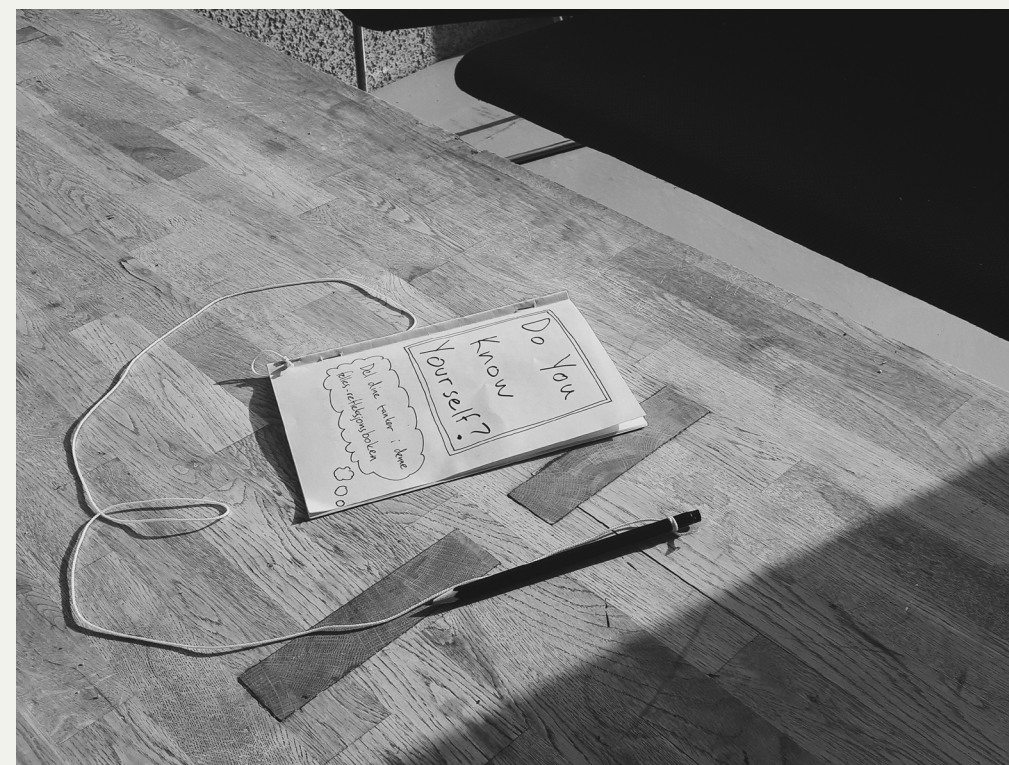
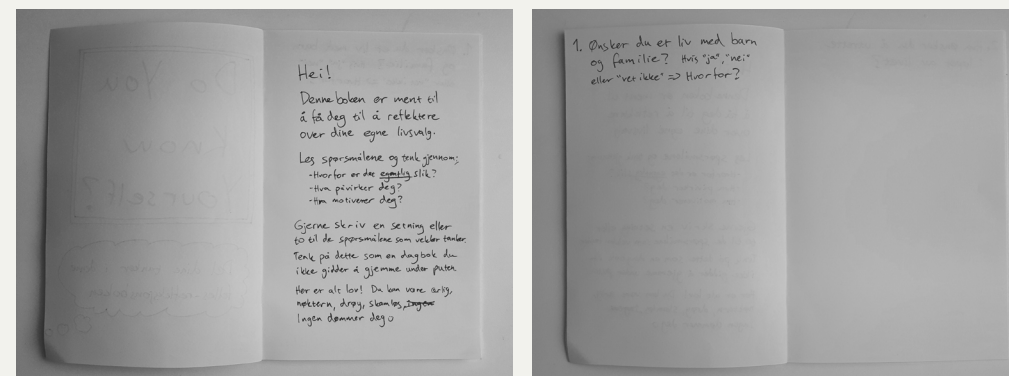
Utvikling og testing av idé fra workshopene

Etter workshopene gikk jeg gjennom alle idéene, men valgte da å videre utvikle det siste konseptet, som i essens er introspektive spørsmål rettet mot barnfrie og en oppfordring til å skrive ned deres refleksjoner. Det virket som at dette konseptet svarte best på design briefen fordi det henvendte seg direkte mot målgruppen og anvendte refleksjon med formål om at barnfrie skulle bli mer kjent med seg selv, og dermed bli mer selvsikker på deres valg og omstendigheter som fører til et liv uten barn. Videre skisserte jeg på flere ulike forslag til innhold, form og kontekst for en slik interaktiv installasjon.

Men, i idéfasen av dette konseptet ønsket jeg å teste hva slags svar individer ville skrevet ned til direkte spørsmål om personlige livsvalg og omstendigheter. Testen var i form av en enkel "refleksjonsbok" som jeg plasserte i fellesarealet på designinstituttet. Boken lagde jeg ved å ved å stifte sammen noen ark og fylle inn en forside, en infoside og ett spørsmål til refleksjon per side. Deretter festet jeg en blyant til boken med tråd. Innholdet var formulert og rettet mot mine medstudenter, og ikke barnfrie, slik at de ble oppfordret til å skrive ned sine refleksjoner om sine livsvalg og omstendigheter.

Resultatet av testen førte til viktig og definerende innsikt som til slutt leder til en liten "pivot." Først og fremst virker det som om en slik "felles dagbok" er litt feil medium for refleksjon. Jeg fikk bekreftet at studenter ville skrive ned noen av sine refleksjoner til noen typer spørsmål, men det var mest bidrag av humor og avvising. Det virket hvert fall ikke som om de ble bedre kjent med seg selv. Boken ble altså i stor grad tolket useriøst, riktignok av studenter, og det ble vanskelig å tro at å stille barnfrie direkte spørsmål tilknyttet deres, potensielt sensitive, situasjon faktisk ville lede til produktiv introspeksjon. En del barnfrie liker å ytre sine meninger på nettet (innad i sine miljøer eller på offentlige plattformer), men en kan tenke seg at flest folk, barnfrie eller ei, er litt mer tilbakeholden med sine private tanker om livets gang. Det virker altså som om det interaktive elementet krever for mye av brukere.

Derfor gikk jeg tilbake til idémyldringen, og med denne nye innsikten søkte jeg etter et nytt konsept, som heller er diskursiv enn spekulativ, og som ikke er avhengig av direkte interaksjon med målgruppen.

Utvikling og produksjon av endelig designforslag

Den nye runden med idémyldring ledet til en idé som jeg så hadde potensiale for å svare godt på målet og kravene i design briefen. Etterhvert som jeg skisserte ut forslag til innhold, form og kontekst for dette konseptet ble det klarere hvordan det kunne bidra til konstruktiv refleksjon hos målgruppen. Hvor det forrige konseptet krevde aktiv deltakelse, handlet denne mer om å kommunisere forståelse for målgruppens situasjon, og vise at de ikke er alene med sine utfordringer. Hvor det forrige konseptet stilte private spørsmål direkte til brukere, handlet det nye konseptet om å gjengi hvordan det oppleves som barnfri å bli stilt direkte spørsmål, og få uforstående kommentarer. Dermed, som beskrevet i design briefen, kan et slikt konsept potensielt lede til at målgruppen reflekterer over sine egne utfordringer, og forhåpentligvis forebygge mot å føle seg annerledes og utenfor i enkelte sosiale settinger.

Det var veldig nyttig å gå tilbake til innsiktsarbeidet for å finne typiske spørsmål og utsagn som barnfrie ofte får høre, og som representerer de relevante utfordringene fra bør-kravene i design briefen. De var i notater fra faglitteraturen og fra de fortellingene om barnfries liv som jeg hadde lest. Alle spørsmålene og utsagnene var også finne implisitt eller eksplisitt i brukerreisene. Poenget er altså å gjenfortelle noen av de utfordrende sosiale møtene som barnfrie kan på en eller annen måte oppleves som problematiske. Disse utfordrende sosiale møtene hadde jeg jo arbeidet mye med så det var masse å velge mellom, og det ble også muligheter for å ta opp igjen andre interessante tema fra innsiktsarbeidet, men det var nok å ta med et bredt spekter av det mest relevante og mest interessante.

Etter litt videre skissering for å finne kontekst og format for å formidle utsagnene på, landet jeg til slutt på at installasjonen skulle være en rekke med flere korte samtaler som blir hengt opp i trær langs med en natursti. I en kort samtale kunne både det potensielt problematiske utsagnet og stemmen til målgruppen, de barnfrie, være representert. Dermed ble også innsiktsarbeidet med finne ut hvem målgruppen er, og hva deres atferd var i møte med utfordringer, nyttig. Blant annet ønsket jeg å representere de mange forskjellige måtene en kan være barnfri på i disse korte samtalene.

Videre arbeidet jeg med å formulere disse samtalene, og hvis jeg hadde hatt mer tid skulle jeg gjerne gjort en slags test av dette konseptet også, men det fikk holde med tilbakemelding fra kollokviegruppen og veiledere. Deretter printet jeg ut hver replikk i form av en snakkeboble, og

limte disse på tilsvarende laserkuttete snakkebobler i kryssfiner. Det var også et fint tillegg å lage en slags kort introduksjonsplakat til installasjonen. Det siste å gjøre var å henge dem opp i trær på en sti som går langs med Nidelven. Snakkeboblene tåler dessverre ikke regn, så de kunne bare stå i en kort periode før jeg måtte ta de ned igjen. Installasjonen forklares mer etter den er presentert i neste kapittel.

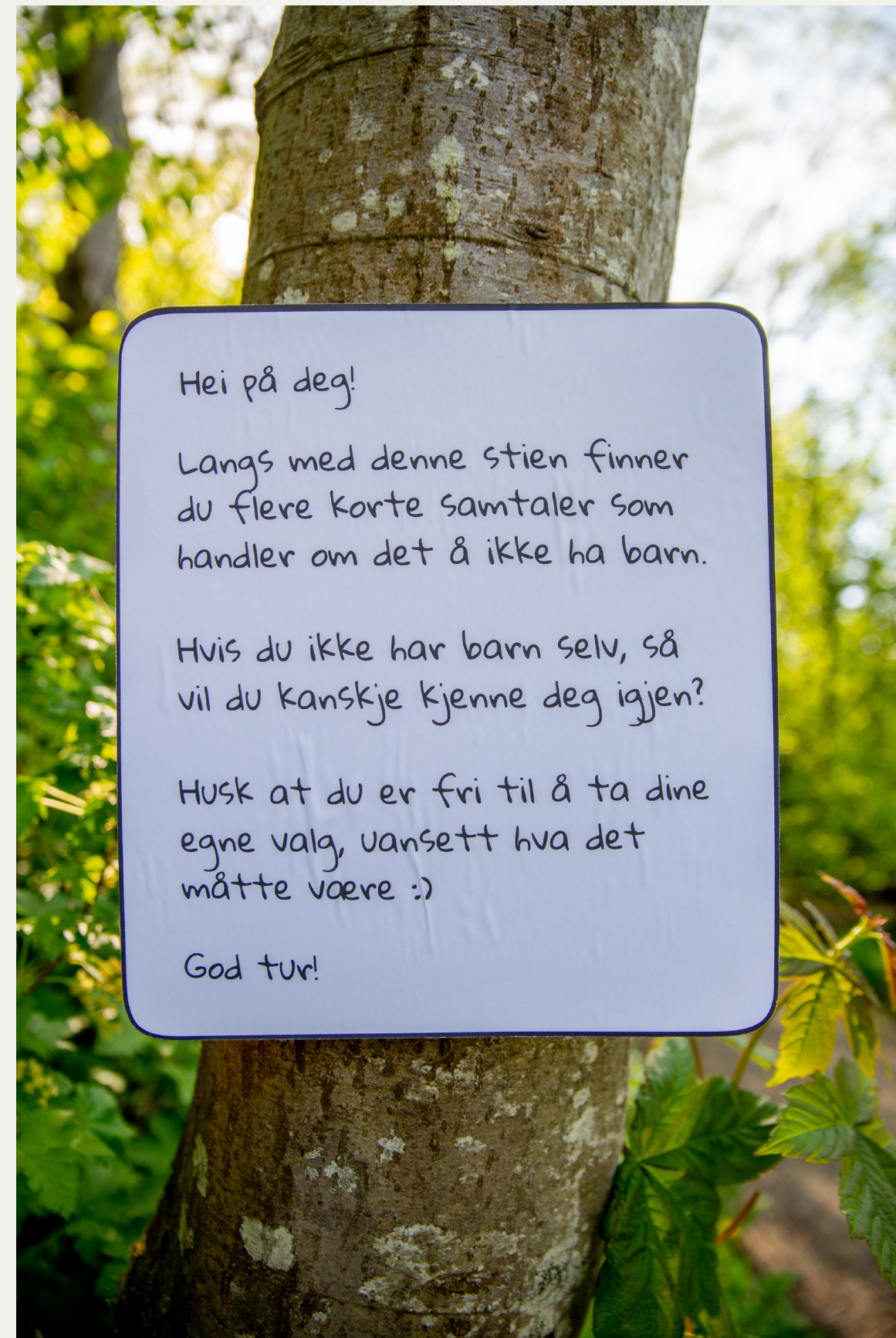
6

Installasjon

I dette kapitlet presenteres installasjonen som er et resultat av designprosessen i dette prosjektet. Bildene illustrerer slik en vil møte introduksjonsplakaten og hver av de korte samtalene i installasjonen som i en kort periode var hengt opp i trær på en natursti langs med Nidelven ved Tempe. Etter bildene forklares utformingen, formålet og innholdet av installasjonen.

Installasjonen er en samling med typiske samtaler som barnfrie kan ha og potensielt oppleve som utfordrende. Besøkende møter samtaleene én etter én når de følger naturstien. Målgruppen til installasjonen er barnfrie med formål om å bidra til at de føler seg mindre alene og mer selvsikker på sine livsvalg i møte med liknende utfordrende sosiale møter. Samlingen med samtaler er basert på barnfries egne gjengivelser av hvordan det oppleves å være barnfri. Samtaleene inneholder spørsmål, kommentarer og utsagn som barnfrie ofte får høre, og noen svar som kan reflektere hvordan slike sosiale møter kan være vanskelig å håndtere. For noen barnfrie oppleves slike spørsmål og kommentarer problematiske, men tolkningene og følelsene som dukker opp vil være individuelle. Det vil være en del barnfrie som ikke opplever slike samtaler som problematiske, men det vil også være noen barnfrie som føler på ubehag, fornærmelse, tvil, ensomhet, irritasjon, skam, osv. i de ulike situasjonene. Barnfries livssituasjoner er unike, og det er et bredt spekter av utfordringene som er representert i installasjonen. Det er også en direkte kobling mellom intervjuer av barnfrie i faglitteraturen, barnfries egne fortellinger i annet media, produksjonen av personas og brukerreiser, alle de potensielle utfordringene i design briefen og, til slutt, de korte samtaleene i denne installasjonen.

Hei på deg!

Langs med denne stien finner du flere korte samtaler som handler om det å ikke ha barn.

Hvis du ikke har barn selv, så vil du kanskje kjenne deg igjen?

Husk at du er fri til å ta dine egne valg, uansett hva det måtte være :)

God tur!

Og når skal dere
få barn da?

Jeg vet ikke om
jeg vil ha barn

Bare vent og se,
du får nok lyst når
du blir litt eldre

Utforming

Samtalene er formet som snakkebobler og plassert langs med en natursti. Snakkebobler er en enkel og universell form som effektivt illustrerer en dialog. Hvert spørsmål, utsagn, kommentar og svar er derfor satt i kontekst av en samtale mellom to karakterer, og er muntlig formulert. Dette viser at det er noe som kan bli sagt i hverdagen, og ikke bare noe som formidleren av installasjonen, altså meg, sier til dem som går på stien. Farger blir brukt til å skille to "karakterer". Det er ikke de samme personene i de ulike samtale, men de som er barnfri er alltid lilla og til høyre, og motparten er alltid sjøgrønn og til venstre. Snakkeboblene er hengt opp i trær på naturstien som går langs med Nidelven ved Tempe. Naturstien kan oppleves som trygg, og som langt vekke fra andre sosiale forhold i hverdagen. Natur fordrer typisk en ro og et saktere tempo enn ellers i dagliglivet. Det er kanskje en klisjé, men dette er altså en setting som tilrettelegger godt for den refleksjonen som er viktig for formålet til installasjonen.

Formål

Hovedformålet med installasjonen er å vise de barnfrie som kjenner seg igjen at de ikke er alene i å ha vanskelige sosiale møter, og bidra til at de er mer forberedt på nye utfordringer. Ved å se at også andre barnfrie kan føle på tvil, være irritert, være skamfull for å formidle sine synspunkt, og mer, så kan dette være et steg mot å selv føle *mindre* på disse negative følelsene, og mot *mer* selvtillit for sine livsvalg når de selv opplever liknende utfordrende samtaler. Som nevnt tidligere er målet i design briefen relativt krevende og idealistisk så derfor er det mer realistisk å tenke at installasjonen er starten på et slikt scenario enn at den oppfylder visjonen helt. Dermed forsøker designforslaget å ta et steg mot visjonen i design briefen, og i hovedsak følgende kravspesifikasjoner:

Jeg vil bidra til at noen barnfrie føler seg mer trygg på sine valg og omstendigheter som fører til et liv uten barn, og er mer forberedt på utfordringer som kan dukke opp i sosiale omgivelser

Må bidra til at målgruppen føler seg mer trygg og selvsikker på sine valg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn. Særlig forebygge mot at målgruppens selvbilde og selvfølelse bli svekket når de møter på utfordringer i sosiale settinger.

Må forebygge eller lindre noen av de negative følelsene som kan oppstå i utfordrende sosiale settinger. Særlig da minimere følelsen av skam overfor valg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn.

Må hjelpe målgruppen til å reflektere over noen utfordringer som kan oppstå i sosiale settinger.

Bør forebygge mot at målgruppen føler seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn.

Kan være en designinstallasjon, rettet mot målgruppen, som kommuniserer ideer, oppfordrer til diskusjon og fasiliterer for refleksjonen beskrevet i må.

Mindre opplagt, men også viktig, er hvordan installasjonen er diskursiv. Altså at den kommuniserer en idé om at det finnes forskjellig måter å leve på, og oppfordrer til å diskutere om hva en kan og ikke kan si og gjøre. Både om valget om å få barn eller ikke, men også om ulike motivasjoner og begrunnelser for hvorfor en ikke har barn. I tillegg gjenforteller noen av samtalene situasjoner som kan oppleves som utfordrende. Designforslaget forsøker dermed å svare på kravspesifikasjonene;

Må hjelpe målgruppen til å reflektere over sine livsvalg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn.

Bør hjelpe målgruppen til å formidle sitt eget standpunkt til hvorfor en ikke har barn.

Bør forebygge mot at målgruppen føler seg lite respektert, akseptert og verdsatt når de opplever å ikke bli trodd på

Bør bidra til å forhindre eller forløse dårlige forhold til familiemedlemmer (typisk foreldre) som følge av deres forventninger og press.

Bør forhindre eller lindre at målgruppen føler seg mindre verdt som følge av spesielle opplevelser i sosiale omgivelser (eller ellers i samfunnet).

Et annet, mindre viktig, formål er hvordan installasjonen kan, gjennom normkritisk refleksjon ha en positiv effekt, både for barnfrie og andre besøkende. Samtalene langs naturstien kan altså lede til refleksjon rundt hvordan en prater om å ikke ha barn, og fungere normkritisk ved at en reflekterer over hva en tenker er greit eller ikke greit å si. Det er kanskje ikke opplagt for alle at noen av spørsmålene og kommentarene kan oppleves som problematiske for barnfrie, og det er heller ingenting som er "rett" eller "galt." Likevel skaper installasjonen synlighet for et tema som mange kan (men ikke må) oppleve som sensitivt, og åpner opp for diskusjon om hvordan det norske språket, tilsynelatende vanlige spørsmål, eller kompliserte forhold kan påvirke de som ikke har barn. For barnfrie, kan slik refleksjon mulig også bidra som et steg mot visjonen i design briefen, og for andre, kan refleksjonen potensielt lede til mer bevissthet over hvordan en påvirker andre med tilsynelatende enkle spørsmål og kommentarer. Dermed forsøker designforslaget å oppfylle følgende kravspesifikasjon:

Kan være en designinstallasjon som fungerer normkritisk med formål om at andre enn målgruppen reflekterer over sine handlinger.

Innhold

Her presenterer jeg prosessen som ligger bak valg av innhold og formuleringer til introduksjonen og samtalene. Besøkende av installasjonen vil selvfølgelig ha sine egne tanker, og som kjent fra før er dette et svært engasjerende tema, så det er sannsynligvis mye mer en kan diskutere om enn forklart i denne rapporten. Installasjonen har oppnådd sitt formål hvis de barnfrie som har gått på denne stien bare har fått et par av de refleksjonene og tankene jeg forsøker å vekke, og videre innser at de ikke er alene og blir mer forberedt på fremtidige lignende utfordringer. Ved hver samtale gjentas de mest relevante kravspesifikasjonene, men disse viktige gjelder ved alle:

Må bidra til at målgruppen føler seg mer trygg og selvsikker på sine valg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn. Særlig forebygge mot at målgruppens selvbilde og selvfølelse bli svekket når de møter på utfordringer i sosiale settinger.

Må hjelpe målgruppen til å reflektere over noen utfordringer som kan oppstå i sosiale settinger.

I hver ende av installasjonen er det en plakat som gir turgåere en veldig kort introduksjon til hva de kommer til å finne på denne stien. Introduksjonen henvender seg også direkte til målgruppen; de som ikke har barn selv, og gir dem noen betryggende ord i retning mot formålet til selve installasjonen.

Bør forebygge mot at målgruppen føler seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn.

Må bidra til at målgruppen føler seg mer trygg og selvsikker på sine valg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn. Særlig forebygge mot at målgruppens selvbilde og selvfølelse bli svekket når de møter på utfordringer i sosiale settinger.

Dette er en samtale mellom en person som prosjekterer ut en forventning om at alle ønsker å få seg barn, og en person som går imot denne normen fordi de ikke holder på dette ønsket. Dette viser at det er mulig å være en normbryter uten å ha tatt et aktivt valg om å ikke få barn. I den siste replikken forsterkes igjen forventningen om at alle før eller siden kommer til å ønske seg barn. Den barnfrie opplever å ikke bli trodd på eller forstått og kan da føle seg lite respektert og lite verdsatt. Spørsmålet og kommentaren er noe som barnfrie typisk får høre og kan oppleves som irriterende og leit, men er det galt å være nysgjerrig og dele sine meninger og erfaringer?

Bør forebygge mot at målgruppen føler seg lite respektert, akseptert og verdsatt når de opplever å ikke bli trodd på

Denne samtalen illustrerer også hvordan det kan være vanskelig å formidle sine synspunkt til hvorfor en ikke har barn. Kanskje en skammer seg over den egentlige grunnen, eller tenker det er sosialt uakseptabelt å si. For noen barnfrie kan spørsmålet være et særlig personlig og sårt tema. I noen settinger kan også spørsmålet forsterke følelsen av å være annerledes og å ha valgt noe som er unormalt. Svaret og tankene representerer de viktigste kategoriene for typiske motivasjoner og begrunnelser for å være barnfri, men det finnes selvfølgelig mange flere.

Må hjelpe målgruppen til å reflektere over sine livsvalg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn.

Bør hjelpe målgruppen til å formidle sitt eget standpunkt til hvorfor en ikke har barn.

Denne samtalen peker til en vanlig misforståelse som noen barnfrie kan oppleve. I møte med en forventning om at alle egentlig ønsker seg barn kan det være vanskelig å bli forstått. Det er noen livssituasjoner som kan være en del av begrunnelsen til at en ikke ønsker å ha barn, men som kan mistolkes som ufrivillig barnløshet. Dette kan potensielt vekke en skamfølelse for å ikke rette seg etter normer og kan forveksles med en skamfølelse en føler for livssituasjoner som er med på å påvirke valget. Likevel er det jo bare godt ment å vise sympati for noens uheldige livssituasjon, men er det da ok?

Må forebygge eller lindre noen av de negative følelsene som kan oppstå i utfordrende sosiale settinger. Særlig da minimere følelsen av skam overfor valg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn.

Må hjelpe målgruppen til å reflektere over sine livsvalg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn.

Bør hjelpe målgruppen til å formidle sitt eget standpunkt til hvorfor en ikke har barn.

Dette er enda en kommentar som barnfrie ofte får høre når de deler at de ikke ønsker seg barn. Denne kommentaren er også godt ment og egentlig et kompliment, men for noen barnfrie oppleves det som en forsterkning av at samfunnets forventninger. Det er noen som kommer med et motargument til den barnfries livsvalg. For noen barnfrie kan kommentaren potensielt vekke en skamfølelse over å ha valgt noe som er galt. Det er dermed ikke lett å si om komplimentet burde vært usagt eller ikke, det kommer vel an på situasjonen, men uansett illustrerer også denne samtalen at det kan være vanskelig å fortelle at en tar et valg imot normer.

Må forebygge eller lindre noen av de negative følelsene som kan oppstå i utfordrende sosiale settinger. Særlig da minimere følelsen av skam overfor valg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn.

Kan være en designinstallasjon som fungerer normkritisk med formål om at andre enn målgruppen reflekterer over sine handlinger.

Dette er en svært personlig og sårbar samtale som representerer det at barnfrie kan føle et ytre press til å få barn fra venner og familie. Særlig foreldre som ønsker å bli besteforeldre er en stor påvirkning for mange. Foreldres forventning og ønske om barnebarn kan fremtre på mange måter; skjult, indirekte, direkte, osv. Det kan være vanskelig å kjenne på presset fra nære, og noen barnfrie kan potensielt føle skam over å ikke ha lyst til å gi sine foreldre glede. I noen tilfeller kan presset lede til sårbare relasjoner og spesielt vonde følelser.

Må forebygge eller lindre noen av de negative følelsene som kan oppstå i utfordrende sosiale settinger. Særlig da minimere følelsen av skam overfor valg og omstendigheter som har ført til et liv uten barn.

Bør bidra til å forhindre eller forløse dårlige forhold til familiemedlemmer (typisk foreldre) som følge av deres forventninger og press.

Disse to korte samtalene sammenlikner to motsatte ønsker; å sterilisere seg og å få barn. Det er relativt vanlig å ta opp spørsmål om angert når noen steriliserer seg, men når noen får barn sier en typisk gratulerer. Sidestilt på denne måten kan en se at begge valgene egentlig er ganske livsomveltende. I tillegg blir det tydelig at spørsmålet om angert er med på å gjøre valget om å sterilisere seg lite sosialt akseptert.

Bør forhindre eller lindre at målgruppen føler seg mindre verdt som følge av spesielle opplevelser i sosiale omgivelser (eller ellers i samfunnet).

Kan være en designinstallasjon som fungerer normkritisk med formål om at andre enn målgruppen reflekterer over sine handlinger.

Den første kommentaren i denne samtalen kobler sammen ordene mor, kvinne og naturlig. Dette er ikke noe som barnfrie hører ofte, men det er en kommentar som representerer en spesiell forestilling av hva det vil si å være kvinne; en evne og et ønske om å føde. Evnen til å føde er jo definitivt noe som biologisk skiller en kvinne og en mann, og et ønske om å bli mor er jo også veldig vanlig, og kan i den forstand tolkes som naturlig. Formålet med den barnfries svar er å fortelle at hva som er naturlig kan være individuelt. Noen barnfrie kvinner opplever at det som er naturlig for dem ikke er det samme som hva de oppfatter som samfunnets ideal. De kan potensielt føle seg annerledes eller mindre verdt i møte med en slik kulturelt konstruert forestilling om at å være kvinne innebærer å være mor.

Bør forebygge mot at målgruppen føler seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn.

Bør forhindre eller lindre at målgruppen føler seg mindre verdt som følge av spesielle opplevelser i sosiale omgivelser (eller ellers i samfunnet).

Det hender at sjefer eller kolleger spør barnfrie om å arbeide i ferier slik at de med barn kan få fri. For de barnfrie kan det da virke urettferdig at foreldres fritid er sett på som mer verdt enn deres. De kan dermed føle seg mindre verdsatt, oppleve at deres livssituasjon er misforstått og videre kanskje føle seg annerledes og utenfor. Mange barnfrie har jo også nær familie eller venner som ønsker kvalitetstid sammen med dem. Et annet perspektiv er jo da de barna som ville fått mindre tid sammen med sin forelder som må på jobb. Er det urettferdig for dem?

Bør forebygge mot at målgruppen føler seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn.

Bør forhindre eller lindre at målgruppen føler seg mindre verdt som følge av spesielle opplevelser i sosiale omgivelser (eller ellers i samfunnet).

7

Diskusjon

Dette kapitlet inneholder noen avsluttende refleksjoner om prosess og resultat av prosjektet.

Evaluering av installasjonen

Alt i alt er jeg fornøyd med at prosjektet har resultert i denne installasjonen. Den oppsummerer arbeidet i prosjektet godt. Den inkluderer innsikten om at det finnes et mangfold av forskjellige måter å være barnfri på, flere av de potensielle utfordringene som ble arbeidet mye med, og andre interessante undertema som jeg har blitt engasjert i underveis. Mest av alt er jeg glad for at jeg til slutt fant et konsept som kan fungere som et steg mot den relativt idealistiske visjonen i design briefen. Den vil ikke nødvendigvis hjelpe alle, og mest sannsynlig aldri fjerne helt noen av de barnfrie besøkendes utfordringer, men håpet er at installasjonen kan bidra til at en fremtidig lignende situasjon er litt mindre utfordrende. De fleste av kravspesifikasjonene er nevnt i formålet til installasjonen, men jeg tror det er mest realistisk å tenke at designforslaget har vært mest effektivt mot kun et par av dem;

Må hjelpe målgruppen til å reflektere over noen utfordringer som kan oppstå i sosiale settinger.

Bør forebygge mot at målgruppen føler seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn.

På grunn av tidsbegrensninger er ikke installasjonen helt polert. Det er absolutt forbedringspotensiale i formuleringen av samtale. Noen av samtale fungerer sikkert ikke like sterkt som de andre, og det er potensiale for enda flere samtaler som viser andre perspektiver på barnfries utfordringer. Ideelt sett burde konseptet vært testet på en gruppe barnfrie før installasjonen ble produsert, men det var dessverre ikke tid til det.

Potensielle utilsiktede konsekvenser av installasjonen

Jeg ser at konsekvensene av installasjonen kan slå begge veier. I stedet for det tiltenkte positive utfallet, finnes det en mulighet for at noen barnfrie sitter igjen med en dårlig opplevelse fordi de blir påminnet av vonde erfaringer. Med andre ord kan installasjonen potensielt ha motsatt effekt av det som er formålet, og at barnfrie besøkende faktisk blir mer usikker på sin livssituasjon og er mindre forberedt på fremtidige lignende situasjoner.

Målgruppen til installasjonen er barnfrie, og samtale er formulert og utformet deretter. Dermed finnes det også en mulighet for at andre som ser installasjonen blir provosert eller negativt påvirket. Personer som kanskje har sagt noe lignende kan potensielt få en motreaksjon. Installasjonen er jo kritisk til normene for hvordan vi prater til dem som ikke har barn, men den er heller ment til å være tankevekkende enn provoserende. Siden installasjonen er i hovedsak produsert for barnfrie, så er innholdet bare til en viss grad tilrettelagt for å unngå å provosere andre.

Diskursiv vs. normkritisk vs. spekulativ

Installasjonen er diskursiv, og til en viss grad normkritisk, heller enn spekulerende. Tidligere i prosjektet har jeg vært interessert i konsepter til installasjoner som spekulerer om alternative fremtider. I workshopene brukte vi mye av idégenereringen til å prate om hvordan ting kunne vært bedre og annerledes i fremtiden. Spekulativ design kunne også fungert mot samme formål som den endelige installasjonen, men i dette resultatet kan oppgaven med å spekulere heller ligger hos de besøkende. Jeg tror at grunnen til at de spekulative idéene fra workshopene ikke nådde helt mål, er blant annet fordi installasjonen har en spesifikk målgruppe som skal nås, og et definert formål. Prinsippet bak må være enkelt og gå rett til kjernen av saken for at barnfrie skal kunne kjenne seg igjen, og for at budskapet skal være tydelig og nå frem. Hvis fremstillingen av en spekulativ alternativ dimensjon ikke er tydelig kan det være vanskelig for besøkende å tolke sammenhengen mellom den spekulative og deres egen situasjon.

Med fokus på refleksjon og diskusjon kan installasjonen enklere nå frem til formålet. Installasjonen anvender også normkritikk til å tilrettelegge for denne refleksjonen. Hovedkritikken er til samfunnets forventninger om at alle ønsker seg barn, og videre hvordan dette påvirker hvordan vi prater til barnfrie. Men, det er i hovedsak refleksjon og diskusjon hos de barnfrie besøkende som er de beste virkemidlene mot formålet til installasjonen. Dermed kan en beskrive installasjonen som *discursive design* med krysning mellom *terminal product* og *internal audience*, altså at designforslaget på egenhånd kommuniserer idéer og oppfordrer til diskusjon blant målgruppen.

Evaluering av prosess

Prosesen i sin helhet er jeg veldig fornøyd med. Hovedfokuset har vært å lære om og utforske temaet barnfrihet, og jeg føler at metodene brukt har gitt meg god designfaglig forståelse av brukergruppen og deres utfordringer. Jeg er også fornøyd med konverteringen av innsikt til et designforslag. Selv om workshopene ikke hadde en direkte sammenheng med endelig konsept så anser jeg den som en suksess i form av engasjement, lærdom og inspirasjon, i tillegg til den verdifulle innsiktene som ledet til det endelige konseptet. Den opprinnelige problemstillingen ble også revidert ettersom jeg fikk mer innsikt, men slike retningsendringer er uansett naturlige resultat av en designprosess, og til å forvente mer av i en så åpen oppgave som dette.

Alt i alt mener jeg at jeg har fått svart på de viktigste punktene i oppgaven; definering av målgruppen, utforske og definere utfordringer, utforske og definere løsningsrommet og utvikle ett eller flere designforslag.

Å jobbe med et sensitivt tema

Da jeg valgte temaet barnfrihet visste jeg at det kom til å være en vanskelig oppgave. Jeg ønsket jo å arbeide med noe som er viktig, men ikke åpenbart problematisk. Det har vært spennende, men også veldig utfordrende å definere prosessen til en så åpen problemstilling, og vanskelig å sette fingeren på de viktigste aspektene. I prosjektet har jeg i stor grad latt min nysgjerrighet lede an. Det er et engasjerende tema som har tatt meg dypt i mange ulike retninger. Mange av retningene har potensialer for et fullt prosjekt, så det har vært vanskelig ved hvert veiskille å velge en retning videre.

Det er mange karakteristikk ved selve temaet barnfrihet som gjør det utfordrende å arbeide med. Først og fremst omhandler det samfunn, kultur, sosiale normer, språk, osv. Dette er menneskelige konstruksjoner som er flytende og vanskelige å definere, men også tilsynelatende urokkelige fordi de endrer seg så sakte. Det er også svært mange nyanser til fenomenet barnfrihet som er vanskelig å sette fingeren på. Det er lite som er svart-hvitt, noe som gjør det vanskelig å navigere seg og å ta valg. I tillegg viser det seg at mange av utfordringene til barnfrie er relativt subtile. I essens er utfordringene sosiale møter som leder til negative følelser. I flere tilfeller er de sosiale møtene tilsynelatende ufarlige og vanlige, og det er individuelt hvordan barnfrie reagerer. Dermed har disse subtile utfordringene vært relativt vanskelig å identifisere i innsiktsfasen, og vanskelig å formidle i konseptutviklingsfasen. Til slutt har det vært vanskelig å finne og velge et designkonsept som jeg mener svarer godt på design briefen og samtidig reflekterer de store spørsmålene i prosjektet.

Fokusskifte fra sosial aksept til opplevelsen av å være barnfri

Sett i retrospekt så er det flere gode grunner til at jeg gikk vekk fra den opprinnelige problemstillingen med formål om å øke sosial aksept for barnfrihet. Først og fremst kan en nevne resultatet av ekspertintervjuene. De mente at det på, generelt basis, allerede er høy aksept i Norge for at å velge alternative levemåter. Så, i stedet for å fokusere på hva som er galt med norske normer og forventninger til å få barn, så skifter jeg fokus til barnfries opplevelse av å bryte med disse normene og forventningene, uavhengig om omgivelsene var “aksepterende” eller ikke. Dette gikk også tilbake til en del av bakgrunnen til oppgaven; å designe innenfor et skamrelatert tema. Derfor mener jeg det var lurt å gå vekk fra å forsøke å øke sosial aksept og heller produsere en design brief som fokuserte på en spesifisering av barnfrie som målgruppe, og fokuserte på de viktige utfordringene som dukker opp i sosiale omgivelser som forårsaker negative skamrelaterte følelser.

Konklusjon

Gjennom dette prosjektet har jeg forsøkt å svare på de fleste punktene i oppgaven min. Jeg mener resultatene viser at jeg har svart godt på det viktigste, dog den opprinnelige problemstillingen, å øke sosial aksept, har blitt lagt til side til fordel for et annet viktig perspektiv, tvil og skam i valg og omstendigheter som leder til et liv uten barn i møte med utfordrende sosiale settinger.

Som nevnt i oppgaven har prosjektet vært preget av et fokus på innsiktsarbeid. Sekundærforskning, forberedende forskning, ekspertintervjuer og diskusjoner og samtaler med medstudenter og veiledere har vært grunnlaget for all innsikten og de viktige refleksjonene om temaet barnfrihet. De har blant annet svart på hvem barnfrie er, hvorav det viktigste å forstå er at det er en mangfoldig gruppe med individer (Fjell, 2008). Kildene til innsikt har også svart på hvorfor noen individer er barnfri, og igjen, hvert menneske har sine individuelle indre motivasjoner og ytre påvirkende omstendigheter for å velge om en vil ha barn eller ikke (Andersen, 2022). Disse faktorene kan endre seg i løpet av livet, og styrken av motivasjoner kan variere fra person til person. Likevel kan en generalisere, og si at noen av kategoriene for motivasjoner og begrunnelser er at barnfrie (Shapiro, 2014);

Ønske om å verne om frihet og autonomitet.

Ønske om å unngå ulempene ved foreldreskap.

Tanker om at verden ikke er egnet til å få barn i.

Tanker om at faktorer i livssituasjonen begrenser.

Følelse av at naturen ikke kaller.

Samlivspartnerens motivasjoner eller situasjon.

Overordnede altruistiske motiver.

De vet ikke hvorfor.

Særlig lesing av barnfries erfaringer i populærvitenskapelige tekster og på nettet har komplementert den faglitterære innsikten i hvordan det oppleves å være barnfri, hvilke utfordringer de har, og deres respons til spørsmål, reaksjoner eller kritikk. Det er også her kommet frem at opplevelsene av å være barnfri kan være vidt forskjellige, hvor noen ikke opplever utfordringer, mens andre har vonde erfaringer (Andersen, 2020). Faglitteraturen forklarer hvordan den underliggende årsaken til utfordringene er at barnfrihet i seg selv bryter med gjeldende konvensjoner for å få barn, familie og kvinnelig kjønnsidentitet (Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008; Shapiro, 2014). Disse normene er særlig sentrale i den norske homogene kulturen (Fjell, 2008).

Gjennom bakgrunnspektivet til prosjektet ser en her tilknytningen til temaet skam. Særlig diskusjoner og samtaler med medstudenter og veiledere har ledet til dypere forståelse i innsikten om at barnfrie kan føle på skam og andre vonde følelser i konfrontasjon med at de bryter med samfunnets gjeldende konvensjoner (Sznycer et al., 2016). I utfordringene kan skamfølelsene typisk komme til uttrykk gjennom frustrasjon, ubehag, kommunikasjonsvansker, og usikkerhet (Andersen, 2020; Engwall & Peterson, 2010; Fjell, 2008). I design briefen fokuseres det på tvil i utfordrende sosiale omgivelser, men andre negative følelser som kan oppstå i slike settinger er også viktige.

Eksperimenteringen med ulike designmetoder har ledet til dypere forståelse for temaet barnfrihet, men også innsikt i vurderinger for valg av retning, og innsikt til utvikling av konsept som kan svare til design briefen. De viktigste designmetodene har vært personas, brukerreiser, kartlegging og sortering (affinitetsdiagram), idémyldring, idémyldrings og samskapingsworkshop, samt eksperimentering med disiplinene for diskursiv-, normkritisk- og spekulativ design. Det er primært ekspertintervjuene som ledet til den definerende innsikten om at barnfries utfordringer ofte er i sosiale settinger, og videre har bearbeidingen av innsikten gjennom de ulike designmetodene hjulpet meg å forstå nyansene til disse relativt subtile utfordringene. Litt senere i prosjektet har også kartleggingsarbeidet ledet til en liste med de største potensielle utfordringene. Denne listen er et viktig resultat av prosjektet:

Å føle seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn.

Å ikke bli trodd på og dermed føle seg lite respektert, akseptert og verdsatt.

Forventning og press fra familie (spesielt foreldre) som fører til et dårlig forhold og negative følelser.

Vanskelig å formidle sitt eget standpunkt til hvorfor en ikke har barn.

Skamfølelse tilknyttet andre faktorer i livssituasjonen som har påvirket valget om å ikke få barn.

Nyanserte konflikter i parforhold som fører til mistillit, kjærlighets sorg eller andre negative følelser.

Opplevelser hvor samfunnet eller sosiale omgivelser får en til å føle seg mindre verdt.

Eldre barnfrie med få pårørende kan føle seg ensom, oppleve stigma og oppleve at andre synes synd på dem.

Hatefulle og sårende reaksjoner mot folk som velger å sterilisere seg (særlig på nettet).

Innsiktsarbeidet, men også mine egne motivasjoner har styrt valg av retning ved ulike veiskiller i prosjektet. Identifiseringen av mulige tema for videre idémyldring og konseptutvikling er også et viktig resultat av prosjektet;

forebygge ensomhet eller stigma blant eldre barnfrie.

øke forståelse for at overbefolkning og klimakrisen motiverer til barnfrihet

feire annerledeshet

styrke enkelte barnfrie kvinners svekkede kjønnsidentitet

endre den pronatalistiske befolkningspolitikken

reducere stigmatisering av steriliserte barnfrie

forløse spenninger i parforhold

bidra til å endre kultur og normer

forbedre det kulturelle imaget (omdømmet) av barnfrie

utnytte barnfries store engasjement for omverdenen

bidra til at barnfrie er mer selvsikker i møte med utfordrende sosiale omgivelser.

Design briefen baserer seg på det siste temaet, og har som mål om å bidra til at noen barnfrie føler seg mer trygg på sine valg og omstendigheter som fører til et liv uten barn, og er mer forberedt på utfordringer som kan dukke opp i sosiale omgivelser. Målgruppen er barnfrie individer og par mellom ca. 30 og 45 år, som kan kategoriseres som utsettere og/eller som ikke har barn som konsekvens av sine livsomstendigheter. Design briefen inneholder også kravspesifikasjoner som eventuelle designforslag skal følge.

Idémyldrings- og idémyldrings- og samskapingsworkshopene leder til et mulighetsrom for løsninger og konsepter til installasjoner som er diskursive, normkritiske og/eller spekulative. Disse designprosessene og en enkel test av et konsept fra workshopene gir viktig innsikt som leder til idéen for endelig konsept til installasjon.

Installasjonen er altså et designforslag som forsøker å svare på visjonen og kriteriene til design briefen. Den har ikke hovedmål om å søke aksept for barnfrihet, som beskrevet i oppgaven, men innsiktsarbeidet avdekker denne andre viktige problemstillingen som installasjonen forsøker å ta et steg mot å forbedre. Om ikke annet bidrar designforslaget til “refleksjon rundt barnfrihet.”

Alt i alt, har dette utforskende prosjektet ledet til utdypet kunnskap om barnfrihet som tema, barnfrie som målgruppe og utfordringer som kommer av å bryte med samfunnets normer. Prosjektet er også et eksempel på et designarbeid innenfor et sensitivt tema med tilknytning til skam, stigma og tabu. En kan si at en del av designmetodene har vært essensielle til å navigere dette nyanserte temaet. Særlig metodene for å kartlegge (blant annet brukerreiser, utfordringer, intervensjoner og mulighetsrom), men også samtalene med medstudenter og veiledere, har vært verdifulle til å identifisere de mange skjulte aspektene ved barnfrihet. Det har vært en omstendelig prosess å manøvrere seg gjennom denne åpne oppgaven, men til slutt er jeg veldig fornøyd med veien som ledet til dette resultatet.

Referanser

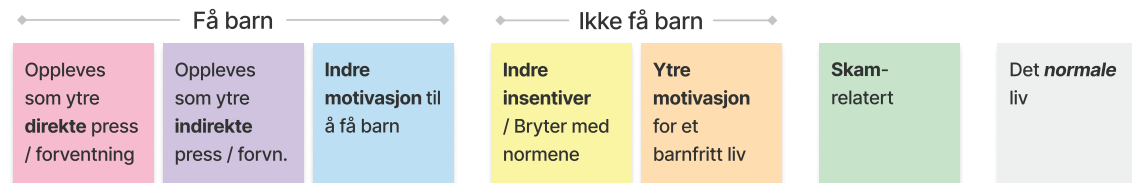
- Andersen, M. G. (2020). "Jeg må ikke ha barn i livet mitt for at livet skal gi mening" En kvalitativ undersøkelse om barnfrihet blant menn og kvinner i Norge [The University of Bergen].
- Andersen, M. G. (2022). Barnfrihet: Hvorfor ønsker noen ikke å ha barn? Norsk sosiologisk tidsskrift, 6(2), 1-14. <https://doi.org/10.18261/nost.6.2.1>
- Bergersen, I. (2018, 01.08.2018). Frivillig barnløs: - Det er helt vanvittig hva folk sier til meg. kk. Retrieved 01.06.2022 from <https://www.kk.no/livet/det-er-helt-vanvittig-hva-folk-sier-til-meg/70038590>
- Brown, J. (n.d.). Birth strike blog. Retrieved 01.06.2022 from <https://birthstrike.home.blog/>
- Cools, S., & Strøm, M. (2020). Ønsker om barn – en spørreundersøkelse om fertilitet, arbeidsliv og familierpolitikk. Institutt for samfunnsforskning. <https://hdl.handle.net/11250/2645776>
- Cowles, K. V. (1988). Issues in Qualitative Research on Sensitive Topics. *Western Journal of Nursing Research*, 10(2), 163-179. <https://doi.org/10.1177/019394598801000205>
- Dubberly, H. (2004). How do you design. A compendium of Models.
- Dunne, A., & Raby, F. (2001). *Design noir: The secret life of electronic objects*. Springer Science & Business Media.
- Dunne, A., & Raby, F. (2013). *Speculative everything: design, fiction, and social dreaming*. MIT press.
- Dykstra, P. A., & Hagestad, G. O. (2007). Childlessness and parenthood in two centuries: different roads - different maps? *Journal of family issues*, 28(11), 1518-1532. <https://doi.org/10.1177/0192513X07303881>
- Engwall, K., & Peterson, H. (2010). Frivillig barnløshet : barnfrihet i en nordisk kontekst. Dialogos.
- Facebook. (n.d.). BUB - Barnfritt fellesskap. Retrieved 01.06.2022 from <https://www.facebook.com/groups/28415135763>
- Figma. (n.d.). FigJam. Retrieved 01.06.2022 from <https://www.figma.com/figjam/>
- Fjell, T. I. (2008). Å si nei til meningen med livet? : en kulturvitenskapelig analyse av barnfrihet. Tapir akademisk forl.
- Følelseskompasset. (2020). Skam. Retrieved 01.06.2022 from <https://www.folelseskompasset.no/informasjon/ulike-folelser/skam/>
- Fosshaugen, K. (2021, 15.07.2021). Tabu. Store Norske Leksikon. Retrieved 01.06.2022 from <https://snl.no/tabu>
- Hanington, B., & Martin, B. (2012). *Universal Methods of Design*. Rockport Publishers.
- Hissrich, L. S. (2019-2021). *The Witcher* [TV-serie]. Netflix.
- Hunt, E. (2019, 12.03.2019). BirthStrikers: meet the women who refuse to have children until climate change ends. *The Guardian*. Retrieved 01.06.2022 from <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2019/mar/12/birthstrikers-meet-the-women-who-refuse-to-have-children-until-climate-change-ends>
- Imgur. (2020, 27.09.2022). Retrieved 01.06.2022 from <https://imgur.com/a/AuMKDNw#JGchm5K>
- Johannessen, L. K. (2017). *The young designer's guide to speculative and critical design* [Norwegian University of Science and Technology]. <https://www.ntnu.edu/documents/139799/1279149990/16+TPD4505.leon.johannessen.pdf/1c9221a2-2f1b-42fe-ba1f-24bb681be0cd>
- Johnsen, N. A. (2019, 27.09.2019). Fødselstallene stuper: – Kvinner har ingen plikt til å få barn for at samfunnet skal gå rundt. NRK. Retrieved 01.06.2022 from https://www.nrk.no/nordland/fodselstallene-stuper_-_kvinner-har-ingen-plikt-til-a-fa-barn-for-at-samfunnet-skal-ga-rundt-1.14757377
- Johnsen, V. (2017, 01.04.2017). Annette har valgt et liv uten barn: - Har møtt de som synes synd på meg. *Nettavisen*. Retrieved 01.06.2022 from <https://www.nettavisen.no/livsstil/annette-har-valgt-et-liv-uten-barn-har-mott-de-som-synes-synd-pa-meg/s/12-95-3423328226>
- Letherby, G. (2002). Childless and Bereft?: Stereotypes and Realities in Relation to 'Voluntary' and 'Involuntary' Childlessness and Womanhood. *Sociological inquiry*, 72(1), 7-20. <https://doi.org/10.1111/1475-682X.00003>
- Martinčič, J. (2020, 11.06.2020). Det er et økt press på kvinner om å føde flere barn, ifølge forsker. *forskning.no*. Retrieved 01.06.2022 from <https://forskning.no/barn-og-ungdom-demografi-kilden/det-er-et-okt-press-pa-kvinner-om-a-fode-flere-barn-ifolge-forsker/1711055>
- Morell, C. M. (1994). *Unwomanly conduct : the challenges of intentional childlessness*. Routledge.
- Reddit. (n.d.). r/childfree. Retrieved 01.06.2022 from <https://www.reddit.com/r/childfree/>
- Rittel, H. W. J., & Webber, M. M. (1973). Dilemmas in a General Theory of Planning. *Policy sciences*, 4(2), 155-169. <https://doi.org/10.1007/BF01405730>
- Roundtable. (2020, 22.03.2020). BIRTH STRIKE: Can going childless help the Planet? [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=1ZIBVDAoa2c>
- Sandve, G. E. S. (2015, 20.08.2015). Ikke bry deg! *Dagsavisen*. Retrieved 01.06.2022 from <https://www.dagsavisen.no/kultur/2015/08/20/ikke-bry-deg/>
- Shapiro, G. (2014). Voluntary childlessness: A critical review of the literature. *Studies in the maternal*, 6(1). <https://doi.org/10.16995/sim.9>
- Stickdorn, M., Hormess, M. E., Lawrence, A., & Schneider, J. (2018). *This is service design doing : applying service design and design thinking in the real world : a practitioners' handbook* (First edition. ed.). O'Reilly.

- Strømsborg, L. (2019). Aldri, aldri, aldri (1. utgave. ed., Vol. 395). Flamme forlag.
- Studentersamfundet. (2022). ONSDAGSDEBATT: MÅ VI SLUTTE Å FÅ BARN? Retrieved 01.06.2022 from <https://www.samfundet.no/arrangement/3046-onsdagsdebatt-ma-vi-slutte-a-fa-barn>
- Sveen, H. H. (2015). Evig barnefri : historier om frivillig barnløshet. Humanist.
- Sznycer, D., Tooby, J., Cosmides, L., Porat, R., Shalvi, S., & Halperin, E. (2016). Shame closely tracks the threat of devaluation by others, even across cultures. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(10), 2625-2630. <https://doi.org/doi:10.1073/pnas.1514699113>
- Tharp, B. M., & Tharp, S. M. (2013). Discursive design basics: Mode and audience. *Nordes*, 1(5).
- Tjora, A. (2022, 24.01.2022). Norm. Store Norske Leksikon. Retrieved 01.06.2022 from <https://snl.no/norm>
- Trier, J. (2021). Verdens verste menneske [Film]. AB Svensk Filmindustri.
- Veevers, J. E. (1973). Voluntary Childlessness: A Neglected Area of Family Study. *Family coordinator*, 22(2), 199-205. <https://doi.org/10.2307/582108>
- We Are Childfree. (n.d.). Retrieved 01.06.2022 from <https://wearechildfree.com/>

Vedlegg

Vedlegg A: Brukerreiser

Fargekoder

Trine, 38

Voksenvennlig liv

5 - 15 år

Sier at hun aldri skal få barn

Lærer om kjønnsroller og forventninger til henne som kvinne

Lærer om selvstendighet, identitet, selvrealisering og slike verdier

Får vite at hun kommer til å ombestemme seg når hun blir eldre

Føler hun ikke passer helt i kategorien og forventningene

Blir irritert på at de voksne ikke tror på henne

15 - 25 år

Rebell - Føler en sterk motreaksjon til å følge normer og forventninger

Får kjæreste. Kjæresten vil en dag ha barn.

Veldig sosial. Glad i fest og uteliv

Utdanning → sosialarbeider

Blir feminist

Trine vil ikke ha barn. Det har hun bestemt for lenge siden

De slår opp

Er lei seg for at hun ikke deler med kjæresten ønsket om å få barn en dag. Føler seg utlistrekkelig

25 - 35 år

Jobb i barnevernet

Liker å leve et *voksenvennlig* liv (Fest, ferier, sene kvelder, sosialt, lite hjemme, frihet, osv.)

Blogger om å være singel og barnfri

Får høre at det er hennes oppgave som kvinne å lage barn

Er samfunns-engasjert og føler hun bidrar mye til samfunnet

Ønsker å være *fri!* Fri til å gjøre det hun ønsker når hun ønsker det

Får sterke negative reaksjoner og hatmeldinger på nettet

Får høre at hun ikke er kvinne fordi hun ikke ønsker barn

Alle de ytre forventningene (både indirekte og direkte) oppleves ikke som press, men er svært frustrerende

35 - 38 år

føler at samf. er tilrettelagt de som får barn, og at barnfrie blir utelatt fra velferdsgodene

Mener at fortidens og dagens feminsme er alt for pronatalistisk.

Fortsatt veldig sosial og glad i fest og uteliv

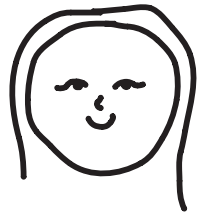
Opplever at andre folk behandler henne som **mindre verdsatt** fordi hun ikke har barn

Vil at kvinner skal verdsettes for mer enn reproduksjons-evnen

Har aldri hatt lyst på barn. Har aldri følt "naturen kalle." Og er veldig fornøyd med liv uten barn.

Føler ikke press, men ønsker likevel å være mer respektert, akseptert og verdsatt

Mener det finnes flere former for kvinnelighet, og at samfunnet og feminismen fokuserer for mye på den ene.

Anne, 45

Opptatt med mye annet

0 - 15 år

Oppvekst i *vanlig* familie med flere søstre

Alle barn hun møter har stort sett *normale* familier

Flere barn blir født i hennes *omkrets*

Anne har en tante som er lykkelig gift men barnfri

? Hvorfor skrev jeg "men" i stedet for "og"?

Får en babydukke når hun blir 3 år

Stort sett alle voksne hun møter er foreldre (Naboer, faddere, lærere, tanter, onkler, osv.)

Hører stadig: "... når du får barn..."

Pubertet og seksualundervisning

Prater om sex og prevensjon med venninner. De er alle *livredd* for å bli gravid.

15 - 25 år

Hun kan enkelt se for seg en fremtid hvor hun har barn og stifter familie

Første opplevelser med sex

Tar et karrierevalg og blir arkitektstudent

Får kjæreste: Robin

Går nå på p-piller og bruker kondom, men er fortsatt nervøs på at hun kan bli gravid.

Hun blir så nervøs (+andre følelser) at hun angret på at hun hadde sex.

Robin vil vente lenge før de prater seriøst om barn

Skamfølelse overfor Robin for at hun ikke umiddelbart tenker at hun en dag vil ha barn sammen med han

25 - 35 år

Flytter sammen med Robin og får første jobb, leilighet og bil

Anne og Robin får hund.

Foreldre omtaler seg nå som *besteforeldre*.

Flere og flere kolleger får barn for første gang

Jobb og annet syssel engasjerer henne veldig mye

Store prosjekter overlapper

Blir tante og fadder til flere barn og tilbringer mye tid med dem

Kolleger har barn og prater mye om dem

Sjefen minner henne på de div. goder som kommer ved å ha barn: permisjon, trygd osv.

Tenker av og til at det kunne vært fint å ha barn

Ønsker å leve et *voksenvennlig* liv (Opptatt med arbeid og prosjekter)

Får kommentarer om at det snart er hennes tur

Blir irritert på spørsmål og reaksjoner. Vet ikke hva hun skal svare

Ser på kalenderen sin at det rett og slett ikke passer å få barn

Føler en klar forventning fra foreldre og omgivelser på å få barn

Føler seg annerledes og utenfor på jobb fordi hun ikke har barn

Skammer seg litt over at hun ikke klarer å omstille seg til en mer romslig tidsplan

35 - 45 år

Boligjakt i roligere strøk utenfor bykjernen. Finner kun boliger som er tilrettelagt familier.

Fastlegen anbefaler å få barn før det blir for sent

Får spørsmål om hvorfor hun ikke har barn

Har mange folk rundt seg i sitt daglige liv, både små barn, ungdommer og voksne

Foreldrene hennes ønsker å være besteforeldre

pga. fastlegen tenker hun mer på sin "barnløshet" enn noen gang før. I en periode tviler hun sterkt på om hun gjør det rette valget, men det går over.

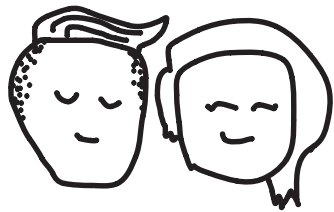
Passet henne aldri å få barn.

"Det bare ble sånn"

Får gi omsorg til alle disse, og får omsorg tilbake

Føler nå en sterk forventning fra samfunnet og opplever et direkte press fra foreldrene hennes

Føler seg annerledes for at hun ikke har barn

Er veldig fornøy med livet sitt så langt og har aldri savnet å ha barn

Isak og Monica, 35

Personlighetstrekk og partnerforhold

15 - 25 år

Isak og Monica blir kjærester

Ser på mye familieorientert tv og film.

Kjøper en stasjonsvogn

Gifter seg!

Begge liker tanken på å ha barn, og vurderer å få det en dag

Omgivelsene rundt er svært familieorientert; bygda, slekt, skolen, idrett,

Får hund

Får mange mange spørsmål om når de skal få barn osv.

De har begge sære personlighetstrekk som gjør dem til et godt men uvanlig par

Idealiserer familielivet

Får stabil 8-16 jobb med god inntekt

Monica opplever et ytre press og en sterk forventning om at de bør få barn

25 - 35 år

Slår seg til ro i et rekkehus i et hyggelig nabolag, ikke så langt fra sine foreldre

Verden er alt for risikofylt.
Redd for masse greier: Sykdom, miste barn, osv.

De er redd for å være ensom når de blir gammel hvis de mister hverandre

Isak sine venner og kolleger sier av og til at han er heldig som ikke har barn

Lever et *barnevennlig* liv

De ønsker heller ikke ansvaret eller arbeidet som kommer med å være forelder

Monica Føler at hun ikke lever opp til forventningene i samfunnet og omgivelsene om få barn

De prater mye om de skal få barn eller ikke. Det er et stort tema de alltid kommer tilbake til.

Konkluderer med at Isak har flere personlighetstrekk som gjør at han ikke egner seg som far

De føler seg utenfor og annerledes fordi de ikke har barn.

En slags indre konflikt: Ønsker å stifte en familie, men vil ikke ha barn

Isak skammer seg over hvem han er og hans personlighetstrekk; overbeskyttende, sosial angst, osv.

Gjøril, 30

Overbefolkning

15 - 25 år

Kommer ut av skapet som lesbisk

lærer om overbefolkning og klimakrisen

Får en kjæreste

Mer og mer opptatt av miljø. Vil ikke ha barn pga. overbefolkning

For første gang blir barn et tema. Hun har egentlig aldri tenkt på det før.

Vil ikke utsette barn for en verden i krise

Folk sier hun kommer til å endre mening når hun blir litt eldre

Føler ingen forstår eller respekterer hennes motivasjon

25 - 30 år

Nære venner og familie spør om hun skal ha barn

Hun ser at det er biologisk naturlig for andre å få/ ønske seg barn, men for henne er det mest naturlig å ikke få barn.

Mener at likestilling bør handle om at alle valg og levemåter aksepteres. Ikke bare om å muliggjøre valg som "kopierer normen" (F.eks. at skeive også kan få barn)

Vurderer seriøst å adoptere. (Fordi det ikke vil bidra til overbefolkning)

Har aldri følt "naturen kalle" / "morsinnstinktet"

Føler seg ofte annerledes fordi hun er lesbisk og langt utenfor heteronormen

Innser at hun bare vurderte det for å komme nærmere normalen og bli mer akseptert

Hun ser likevel at det kunne vært fint å være mor, og hadde helt sikkert blitt veldig glad i barna sine.

I spesifikke situasjoner føler hun seg annerledes fordi hun ikke har barn, f.eks. familietreff

Men det påvirker ikke beslutningen hennes

Arve, 86

Mild kronisk sykdom

15 - 25 år

Han kan enkelt se for seg en fremtid hvor han har barn og stifter familie

Oppdager at han har utmattelses-syndrom

Vurderer en stund å få barn
Sykdommen er jo relativt mild

Idealiserer familielivet

Får en kjæreste, og de gifter seg

Han vil ikke ha barn pga sykdommen hans

Ønsker ikke at hans potensielle barn skal arve sykdommen hans

Han tenker at ansvaret og arbeidet med å ha barn er for stort

Konen hans ønsker seg barn

Har skyldfølelse ovenfor partner for at han ikke ønsker seg barn

Skammer seg over sykdommen som "hindrer" han

25 - 40 år

Jobber som lærer

Vier sin tid, omsorg og kjærlighet til sin kone, og alle barna på skolen

Hans mor og svigerforeldre ønsker sterkt å bli besteforeldre. De får et dårlig forhold til dem

Tenker i blant at det hadde vært fint å ha barn

Mange rundt ham får barn, og han blir fadder og onkel

Både han og partneren liker lange og spennende ferier

Presset fra foreldrene får de til å tvile sterkt på beslutningen om å ikke få barn

Men er veldig glad for at han ikke har barn

De innser at det er en dårlig grunn til å få barn

men er fortsatt lei seg for at de må velge, mellom barn eller et dårlig forhold til foreldrene

40 - 70 år

Får aldri spørsmål om hvorfor han ikke har barn

Opplever at folk tror han er ufrivillig barnløs og dermed ulykkelig

De får et godt forhold til sin mor og svigerforeldre igjen

De fleste bekjente i deres krets har barn og barnebarn

Folk synes synd på ham fordi han "ikke kunne få barn pga hans sykdom"

Noen av de bekjente ser veldig lite til sine barn og barnebarn (av ulike grunner)

Skammer seg over sykdommen sin og **forveksler skamfølelsen** med at han ikke har barn

70 - 86 år

Blir pensjonister

De reiser mye

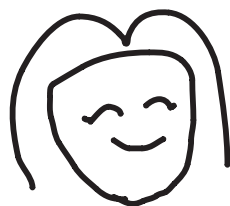
Hans kone dør

Flytter inn på aldershjem, og har det forholdsmessig bra

Nå er han alene. Han forventer ikke annet

Får ofte besøk av venner og familie

Karoline, 60

Misliker småbarn

0 - 15 år

Dårlig opplevelse med oppveksten

Omsorgsvikt fra foreldrene hennes

Sier at hun aldri skal få barn

Flytter til et fosterhjem

Hun føler hun ikke passer inn i den rollen foreldrene hennes vil at hun skal ha.

Får vite at hun kommer til å ombestemme seg når hun blir eldre

Føler seg annerledes resten av livet. Skammer seg litt over sin oppvekst.

15 - 25 år

Blir kjent med seg selv; hva hun liker, hva hun vil osv.

Rebelsk. Bryter med forventning bare fordi hun liker å bryte med de

Blir gravid, og tar abort

Velger å sterilisere seg. (aldersgrensen i Norge er 25 år)

For første gang føler hun seg respektert. For hennes tanker og hva hun ønsker og gjør.

Folk reagerer mye

Føler seg overhodet ikke i stand til å ta vare på et barn.

Får sterke negative reaksjoner når hun forteller det til folk.

Skamløst (?)
Hun blir vant til reaksjonene. Mindre følsom til andres utsagn.

Skammer seg over mangel på modersinnstinkt: Skammer seg for at hun ikke var i tvil og at hun ikke savner "barnet"

Absolutt alle sier at/spør om hun kommer til å angre seg.

Hun er klar over at hun kan angre en dag, men er forberedt på at det ville vært uheldig. Kan også da adoptere.

25 - 40 år

Gifter seg, og har et sosialt og fartfullt liv

Liker ikke barn.

Vil ikke utsette hennes potensielle barn for en dårlig oppvekst

Opplever at folk ikke tror på henne når hun sier hun ikke vil ha barn

Blir irritert, og føler seg lite respektert

Føler at samfunnet forventer både barn og A4 liv

Når hun sier det høyt kan hun få sterke negative reaksjoner

Hun mener hun hadde vært en veldig dårlig mor, og skammer seg over at hun "ikke hadde klart det."

Vil ikke ha verken barn eller et A4 liv

Hun vet at det er **tabu** men sier det høyt likevel

Liker å leve et *voksenvennlig* liv med alternative døgnrytmer, rutiner, bosted, osv.

40 - 60 år

Blir ofte bedt av arbeidsgiver om hun kan ta vaktene i feriene fordi hun "ikke har familie"

Opplever at samfunnet og sosiale omgivelser behandler henne som mindre verdt

Hun tenker at dagens befolkningspolitik er problematisk for barnfrie

Opplever at folk tror hun er gammel og ensom og synes synd på henne

Blir irritert og lei seg. Hun har jo også familie, og fortjener fri

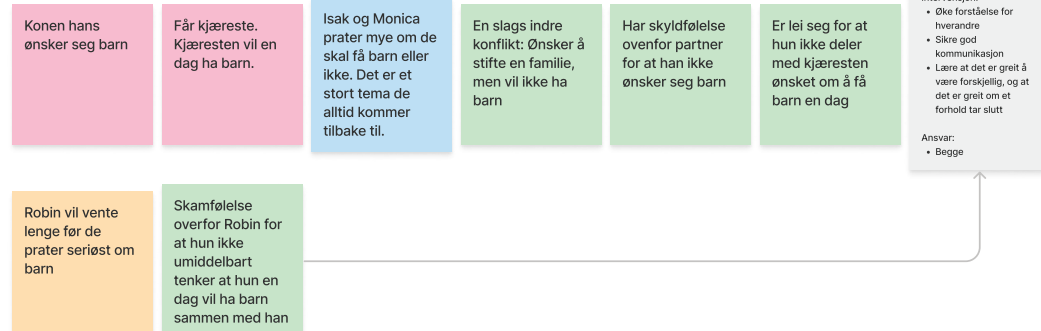
Føler det er urettferdig fordi hun bidrar masse til samfunnet gjennom arbeid, skatt og annet engasjement

Føler at hun er i en stigmatisert gruppe. Forsterket av at hun er blitt *eldre* og barnfri

Er veldig fornøyd med livet, men liker ikke å være i gruppen "eldre og barnfri"

Vedlegg B: Kartlegging av potensielle utfordringer og mulige intervensjoner

Kjærlighet

Sex

Kommunikasjon

Hans mor og svigerforeldre ønsker sterkt å bli besteforeldre. De får et dårlig forhold til dem	Presset fra foreldrene får de til å tvile sterkt på beslutningen om å ikke få barn	De innser at det er en dårlig grunn til å få barn	men er fortsatt lei seg for at de må velge, mellom barn eller et dårlig forhold til foreldrene	Foreldrene hennes ønsker å være besteforeldre	Får hund, og foreldre omtaler seg nå som <i>besteforeldre</i> .
Får mange spørsmål om når de skal få barn osv.	Nære venner og familie spør om hun skal ha barn	Får spørsmål om når hun skal få barn	Får spørsmål om hvorfor hun ikke har barn	Blir irritert på spørsmål og reaksjoner. Vet ikke hva hun skal svare	
Folk sier hun kommer til å endre mening når hun blir litt eldre	Får vite at hun kommer til å ombestemme seg når hun blir eldre	Sjefen minner henne på de div. goder som kommer ved å ha barn: permisjon, trygd osv.	Får kommentarer om at det snart er hennes tur		
Sier at hun aldri skal få barn	Blir irritert på at de ikke tror på henne	Opplever at folk ikke tror på henne når hun sier hun ikke vil ha barn Blir irritert, og føler seg lite respektert			
Føler ingen forstår eller respekterer hennes motivasjon	Alle de ytre forventningene (både indirekte og direkte) oppleves ikke som press, men er svært frustrerende	Føler ikke press, men ønsker likevel å være mer respektert, akseptert og verdsatt			
Får sterke negative reaksjoner og hatmeldinger på nettet	Får høre at hun ikke er kvinne fordi hun ikke ønsker barn	Får høre at det er hennes oppgave som kvinne å lage barn	+++		

Intervensjon:
 • Sikre god kommunikasjon
 • Få dem til å innse at det er greit å ikke få barn
 • Opplyse om forventningene som skapes
 • Gjøre det enklere å fortelle at en ikke ønsker barn

Ansvar:
 • Foreldre
 • Barnfrie selv

Intervensjon:
 • Få færre til å spørre
 • Ufarliggjøre spørsmålet
 • Ha gode svar
 • Refleksjon

Ansvar:
 • De som spør
 • Familie og venner
 • Barnfrie selv

Intervensjon:
 • Få færre til å si det
 • Fjerne forventning i forkant
 • Ufarliggjøre kommentaren

Ansvar:
 • De som sier det
 • Barnfrie selv

Intervensjon:
 • Refleksjon
 • Lære å kommunisere misnøyen
 • Fjerne forventninger
 • Øke forståelse

Ansvar:
 • Barnfrie selv
 • Andre

Intervensjon:
 • Fjerne stigma
 • Lære å ignorere
 • Ikke gi dem rom til å si meningene sine
 • *Blame the blamer*

Ansvar:
 • De som sier det
 • De som gir dem rom

Livshendelser

Folk synes synd på ham fordi han "ikke kunne få barn pga hans sykdom"	Opplever at folk tror han er ufrivillig barnløs og dermed ulykkelig				
Boligjakt i roligere strøk utenfor bykjernen. Finner kun boliger som er tilrettelagt familier.					
Føler at hun er i en stigmatisert gruppe. Forsterket av at hun er blitt <i>eldre</i> og barnfri	Opplever at folk tror hun er gammel og ensom og synes synd på henne	Er redd for å være ensom når hun blir gammel	Hans kone dør (når de er gamle)	Nå er han alene. Han forventer ikke annet	Er veldig fornøyd med livet, men liker ikke å være i gruppen "eldre og barnfri"
Konkluderer med at han har flere personlighetstrekk som gjør at han ikke egner seg som far	Skammer seg over hvem han er og hans personlighetstrekk; overbeskyttende, sosial angst, osv.				
Han vil ikke ha barn pga sykdommen hans	Skammer seg over sykdommen som "hindrer" han	Skammer seg over sykdommen sin og forveksler skamfølelsen med at han ikke har barn			
Blir gravid, og tar abort	Føler seg overhodet ikke i stand til å ta vare på et barn.	Skammer seg over mangel på moders-innstinkt: Skammer seg for at hun ikke var i tvil og at hun ikke savner "barnet"	Hun mener hun hadde vært en veldig dårlig mor, og skammer seg over at hun "ikke hadde klart det."		
Ser på kalenderen sin at det rett og slett ikke passer å få barn	Skammer seg litt over at hun ikke klarer å omstille seg til en mer romslig tidsplan				

Intervensjon:
 • Fjerne forventning om at alle ønsker seg barn
 • Gjøre det ok å spørre
 • Gjøre det enklere å fortelle at en ikke ønsker barn

Ansvar:
 • Barnfrie selv

Intervensjon:
 • Lære at det ikke er farlig
 • Skifte fokus
 • Tilgjengeliggjøre flere alternative boligløsninger

Ansvar:
 • Barnfrie selv

Intervensjon:
 • Øke forståelse: Flere positive bilder og historier på å være eldre og barnfri
 • Få eldre barnfrie mere inn i bølgen av aksept for alternative levemåter

Ansvar:
 • Helse- og omsorgsdep.
 • De som ikke forstår

Andre hendelser

Flere og flere venner og kolleger får barn for første gang	Kolleger har barn og prater mye om dem	Mange rundt ham får barn, og han blir fadder og onkel	Flere barn blir født i hennes omkrets	De fleste bekjente i deres krets har barn og barnebarn	Venner, kolleger og bekjente får barnebarn	<p>Intervensjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> Lære at det ikke er farlig Skifte fokus <p>Ansvar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Barnfrie selv
føler at samf. er tilrettelagt de som får barn, og at barnfrie blir utelatt fra velferdsgodene	Omgivelsene rundt er svært familieorientert; bygda, slekt, skolen, idrett,	Føler at samfunnet forventer både barn og A4 liv	Føler en klar forventning fra foreldre og omgivelser på å få barn	Føler at han ikke lever opp til forventningene i samfunnet og omgivelsene om få barn	Føler nå en sterk forventning fra samfunnet og opplever et direkte press fra foreldrene hennes	<p>Intervensjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sikre plass til alle Gjøre det enklere å inkludere seg selv Skifte fokus fra barn <p>Ansvar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kommunen Familie Skole Barnfrie selv
Fastlegen anbefaler å få barn før det blir for sent	pga. fastlegen tenker hun mer på sin "barnløshet" enn noen gang før. I en periode tviler hun sterkt på om hun gjør det rette valget, men det går over.	<p>Intervensjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> Fjerne forventning i forkant Opplyse leger om presset de skaper Flere kilder til info <p>Ansvar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Leger Medisinstutningen Helse- og omsorgsdep. De som forsker på konsekvenser av å ikke ha barn 				
Opplever at samfunnet og sosiale omgivelser behandler henne som mindre verdt	Føler det er urettferdig fordi hun bidrar masse til samfunnet gjennom arbeid, skatt og annet engasjement	Blir ofte bedt av arbeidsgiver om hun kan ta vaktene i feriene fordi hun "ikke har familie"	Blir irritert og lei seg. Hun har jo også familie, og fortjener fri	<p>Intervensjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> "Statements" rettet mot barnfrie som tlegner dem verdi Opplyselse forstøelse <p>Ansvar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Politikere Sosial arbeidsgivere 		
Føler seg utenfor og annerledes fordi han ikke har barn.	Føler seg annerledes for at hun ikke har barn	I spesifikke situasjoner føler hun seg annerledes fordi hun ikke har barn, f.eks. familietreff	Føler seg ofte annerledes fordi hun er lesbisk og langt utenfor heteronormen	Føler seg annerledes resten av livet. Skammer seg litt over sin oppvekst.	<p>Intervensjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> Skape alternative samhold Feire "diversity" <p>Ansvar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Barnfrie selv 	

Vedlegg C: Workshop materiale

 <p>Gjøril, 30 Overbefolkning</p> <p>Gjøril er ikke i mot tanken på å være mor. Hun er glad i barn og kunne kanskje adoptert. Likevel ønsker hun ikke barn selv fordi hun ikke vil bidra til en allerede overbefolket verden. Hun er opptatt av klimakrisen og mener andre rundt henne ikke forstår alvoret. Gjøril opplever et press på å få barn, noe hun tenker er litt rart siden hun er lesbisk.</p>	 <p>Isak og Monica, 35 Personlighetstrekk og partnerforhold</p> <p>Isak og Monica lever et A4-liv, og følger på mange måter "standardfortellingen". Begge vipper mellom å ville ha barn og ikke. Hovedgrunnen til at Isak ikke ønsker seg er at han mener han ikke egner seg som far med hans sære personlighetstrekk. Han opplever lite press fra sine sosiale omgivelser, men føler han ikke oppfyller en forventning fra samfunnet. Monica føler ikke at "naturen kaller", men kjenner i større grad enn Isak på en forventning om at hun burde ønske seg barn. De er stort sett enige om ting men er klar over at de påvirker hverandres synspunkt.</p>	 <p>Arve, 40 Mild kronisk sykdom</p> <p>En av grunnene til at Arve ikke vil ha barn er fordi han har en mild kronisk sykdom, som han mener gjør ham uegnet som forelder. Å bli far hadde vært mye arbeid og et stort ansvar han ikke vil ha i stedet for å ha barn vil Arve vie sin tid og kjærlighet til sin partner. Arve misliker når andre tror han er ufriwillig barmles og synes synd på han. Han opplever også at folk ikke tror på han.</p>	 <p>Anne, 45 Opptatt med mye annet</p> <p>Anne vil leve et "voksenvennlig" liv hvor hun kan fokusere på arbeid prosjekter og annet engasjement. Hun har aldri følt på trangen til å bli mor, og sannsynligvis ville det vært helt omveltende å få egne barn. Anne blir irritert av både presset fra hennes sosiale omgivelser, og "moderskapsmaset" i samfunnet generelt. Hun presiserer at hun liker barn og har mange tantebarn og fadderbarn.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Føler seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn. Opplevelser hvor samfunnet eller sosiale omgivelser får en til å føle seg mindre verdt. 	<ul style="list-style-type: none"> Føler seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn. Vanskelig å formidle sitt eget standpunkt til hvorfor en ikke har barn. Forventning og press fra familie (spesielt foreldre) som fører til et dårlig forhold eller negative følelser. 	<ul style="list-style-type: none"> Vanskelig å formidle sitt eget standpunkt til hvorfor en ikke har barn. Å ikke bli trodd på og dermed føle seg lite respektert, akseptert og verdsatt. 	<ul style="list-style-type: none"> Føler seg annerledes og utenfor i settinger hvor mange rundt har barn. Vanskelig å formidle sitt eget standpunkt til hvorfor en ikke har barn. Opplevelser hvor samfunnet eller sosiale omgivelser får en til å føle seg mindre verdt.
<ul style="list-style-type: none"> Er engasjert for klima og ønsker å utgjøre en forskjell i verden 	<ul style="list-style-type: none"> Er reflekterte og kan støtte seg på hverandre 	<ul style="list-style-type: none"> Ønsker å vie sin tid og kjærlighet til sin partner og andre han er glad i. 	<ul style="list-style-type: none"> Har stort engasjement, drivkraft og gjennomføringsevne

Workshop Plan

Agenda

- Intro
- Mål
- Målgruppen og utfordringene
- Idémyldring
- Konseptutvikling

Mål

Idémyldre for spekulative "løsninger."
Utvikle et konsept for en installasjon.

Målgruppen og utfordringene

Diskusjon

Idémyldring

Velg en utfordring / persona

Definere en;

- "How might we ... "
- "How might the future... "

Crazy 8

Assosiasjon

- Individualisme
- Altruisme
- Verdenskriser
- Barns kulturelle image
- Arbeidslivet
- Integritet; Hva som er privat
- Kjønn
- Grensepolitikk

Konseptutvikling

- Hva er hovedbudskapet bak konseptet?
- Hvordan ser den ut?
- Hvilken kontekst står den i?

Vedlegg D: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring til deltakelse

Informasjon om deltagelse i masterprosjektet

Hvordan bidra til at barnfrie føler seg mer tilfreds med sine livsvalg?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet er en masteroppgave i industriell design ved NTNU, Trondheim.

Formålet er å bidra til at noen barnfrie føler seg mer trygg på det livet de har valgt, og er mer forberedt på utfordringer som kan dukke opp i sosiale omgivelser.

Prosjektet vil også utforske mulighetsrommet for forbedringer av barnfries liv, samt innebære å utvikle ett eller flere forslag til et bidrag og/eller bringe nye perspektiver og refleksjon til spørsmålet rundt det å få barn.

Begrepet *barnfri* omfavner både de som har tatt et aktivt valg og de som ikke vet om de kommer til å få barn eller ikke. Det er en mangfoldig gruppe mennesker, hvor hvert individ har unike forutsetninger og bakgrunner for sine livsvalg. Andre grupper mennesker som byter med tradisjonelle normer for hvordan vi får barn og lever et familieliv, kan eventuelt også inkluderes i målgruppen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for design ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å gjennomføre en form for samskaping av en interaktiv installasjon som spekulere om alternative fremtider og/eller setter kritiske spørsmål ved normene om å få barn og stifte familie.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det å prate om normer for hvordan vi får barn og lever våre familieliv på et generelt nivå, å prate om å bryte med disse normene, og idé-generere konsepter til en interaktiv installasjon som spekulere om alternative fremtider og/eller setter kritiske spørsmål ved normene om å få barn og stifte familie. Du trenger ikke å dele noe om din egen livssituasjon om du ikke har lyst. Det vil ta ca. 1 time. Ditt bidrag vil bli notert ned og lagres digitalt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Kun studenten (meg) Institutt for design, NTNU vil ha tilgang til datamaterialet.
- Du vil *ikke* kunne bli gjenkjent i publikasjonen av denne masteroppgaven.

- Noe av det du deler, og ditt bidrag i workshopen kan bli publisert. Dette kan inkludere blant annet opplysninger om din livssituasjon, familie, verdier, personlige følelser, og synspunkt på politikk, kjønn og sosialt samvær.
- Dine kontaktopplysninger vil ikke være lagret sammen med resten av datamaterialet.
- Eventuelle særlige (sensitive) opplysninger som du deler vil bli lagret mens prosjektet foregår.
- Opplysningene som ikke publiseres blir slettet når prosjektet avsluttes.
- Opplysninger kan være i kategoriene:
  - Navn
  - E-post
  - Politisk oppfatning
  - Filosofisk overbevisning
- Hvis ønskelig, kan innhold sendes i forkant av publikasjon for korrigerings.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene slettes når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er ca. 7. september 2022. Alle notater som ikke publiseres vil bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Institutt for design, NTNU, ved Casper Boks, casper.boks@ntnu.no, tlf.: +47 73590102

Vårt personvernombud: Thomas Helgesen, thomas.helgesen@ntnu.no, tlf.: 93079038.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Casper Boks
(Professor/Veileder)

Jacob Bierman Jørgensen
(Masterstudent)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hvordan bidra til at barnfrie føler seg mer tilfreds med sine livsvalg?*, og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- å delta i workshop
- at mitt bidrag i workshopen kan publiseres
- at eventuelle personopplysninger jeg deler kan publiseres

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

Dato:

Navn:

Underskrift